Lučić Dijana.

BIBLIOTEKA VJEVERICA

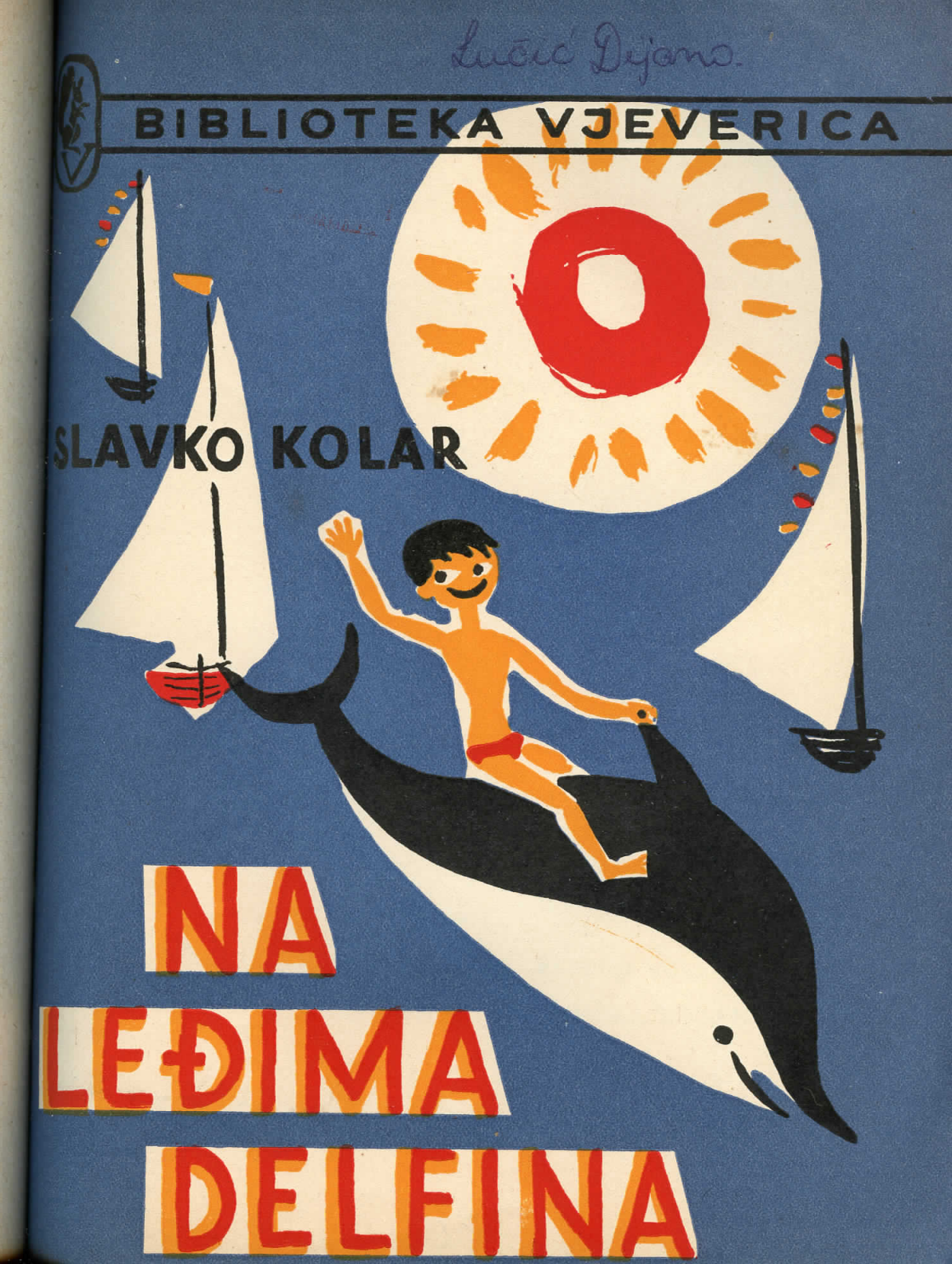

SLAVKO KOLAR

NA LEĐIMA DELFINA

SLAVKO KOLAR

NA LEĐIMA DELFINA

BIBLIOTEKA VJEVERICA

UREDNIK GRIGOR VITEZ

SVEZAK 72

*

Ilustrirao

IVAN ŠVERTASEK

SLAVKO KOLAR

NA LEĐIMA DELFINA

IZDAVAČKO KNJIŽARSKO PODUZEĆE
m l a d o s t
ZAGREB 1963

Štamparski zavod »Ognjen Prica«, Zagreb, 1963.

MOM MALOM PRIJATELJU

Dadi

U VUČJOJ JAMI

Ni u čije dvorište u čitavom selu Prikraju nije vuk tako rado i tako često svraćao kao u dvorište Mate Funteka, a Mato bijaše siromašak i zato mu je kuća bila sasvim na kraju sela (jer na kraju sela obično živi najveća sirotinja).

Iza Matine kuće bilo nešto polja njegova, nešto njegovih susjeda, a onda dizala se visoka i gusta hrastova šuma. U mraku i noći činilo se kao da tu stoji golema i mračna zidina. Iza tog zida čuli su se i danju i noću, i ljeti i zimi, neki glasovi, jer šuma nikada ne spava sasvim. Pogotovu u ono doba, kad se Mati dogodila velika neprilika s vukom — a to je bilo pred stotinu i više godina — u ono doba bilo je u Hrvatskoj mnogo više šuma negoli danas, a u šumama živjela zvjerad i divljač svake vrsti: medvjedi, vukovi, lisice, risovi, divlje mačke i divlje svinje, pa onda jeleni, srne i dakako zečevi.

Za veliku gospodu grofove, barune i za razne lovce od zanata bijaše to vrlo zgodno i zanimljivo, jer su od vremena do vremena priređivali bučne lovove i hajke, a poslije lova još bučnije večere i pijanke. Ali za siromašnog seljaka bila je ta divljač i zvjerad velika napast i muka, počam od brzog i plašljivog zeca pa do strašnog i zdepastog medvjeda. Zec je dugim i oštrim zubima-sjekutićima glodao voćke u voćnjaku i trsove u vinogradu (on to i danas čini, čim padne snijeg), podmukla lija odnosila kokoši i drugu živad, dok je hajdučina vuk napadao, klao, krao pa i na očigled otimao ovce i janjce, a znao bi se zaletjeti i na tele. Ako bi ih bilo više u društvu, onda bi vuci znali udariti i na konja, pa čak i na čovjeka.

Još je od medvjeda bilo najmanje zla. On bi kadikad upao u kukuruze, ako su bili baš kod šume, a kad je u proljeće bio gladan, s njim se nije bilo dobro sastati — to je bilo sve.

Kako je Matina kuća bila prva do šume, svaki vuk i svaka lisica koji su išli u krađu i grabež, navratili bi najprije u Matino dvorište kao da je to neka gostionica za zvjerad i Mato je bio u brizi i na straži i danju i noću. Noću bi spavao uvijek na jedno uho kao zec, a drugim bi prisluškivao, čim bi čuo što sumnjivo.

U ono vrijeme — prije stotinu i više godina — zimske su noći bile strašno crne, osim kad bi sijala mjesečina, jer onda još ni u Americi nije bilo električnog svjetla, a kod nas nije bilo ni petrolejskih lampi. U ono vrijeme bile su noći i strašno tihe (da te od tišine i mraka jeza uhvati), jer onda nije bilo željeznica koje se danas kotrljaju, tutnje i zvižde i danju i noću, a kamoli motornih kotača i kamiona koji danas danju i noću i u gradu i u selu, znadu tutnjavom i praskanjem svojih motora napraviti takvu buku, te se i najumorniji trudbenici bude i psuju, a bolesnici stenju od muke. Pred sto godina nije bilo takve buke, a u selima nije bilo ni noćne rasvjete. Onda je malo tko putovao noću. Bojali su se ljudi divljih zvijeri i razbojnika. Zato su u staro doba bile noći tako crne i tihe. U takvim pustim noćima čuli su se samo vukovi kako tule i zavijaju i lisice kako laju tankim glasom, čule su se sove kao da se ludo smiju i u isti mah jecaju, a često se čuo i ljuti vjetar kako huči.

Prije negoli bi zanoćalo, siromašni seljak Mato tačno bi prebrojio i dobro zatvorio ovce i ostalu stoku, a njegova žena Bara živad, pazeći da ne ostane nijedna rupa kroz koju bi se mogla uvući kakva zvjerka. Psa Campeka puštao bi s lanca mali Imbro, Matin sin. Onda bi legli spavati.

Ali jedne takve mračne zimske noći o ponoći probudi Matu neko čudnovato bazanje oko kuće i jurnjava po dvorištu. Čuo je kako je Campek grozno zacvilio i zavukao se u rupu ispod kućnog praga. Sjeo Mato na krevetu i naćulio oba uha. Sluša on kako je

konjić Surko u staji počeo toptati nogama, a blago mukati. Razumio je odmah šta to znači: došao je vuk. Jer domaće životinje osjete vuka i onda kad ga ne vide te ih obuzme strah i trepet.

Ustane Mato i na žaru u peći zapali luč pa da će napolje. Zabrinula se njegova žena Bara i veli mu:

— Matek, ne idi van, zaklat će te vuk!

Mato bijaše doduše malen i slabačak čovjek i malo mu je bilo nezgodno, ali opet ne da se, pokazat će on vuku-razbojniku ... Kad on u dvorište, u prvi mah ništa nije vidio. Plamen od luči više mu je smetao nego koristio. Samo se bijelio i iskrio snijeg, a inače svuda neprozirna pomrčina.

Držeći luč u lijevoj, a sjekiricu u desnoj ruci, tapao je po snijegu, zureći u mrak. Kad zakrenu iza ugla staje, a ono iz mraka nešto strašno zareži i skoči. Vuk! ... Mato od užasa dreknu: — Iš! ... — sjekira mu ispadne iz ruke, luč odbaci u vuka i u isti mah mu koljena klecnu i on sjedne u snijeg. Vuk se opet preplaši plamena (jer vukovi se noću najvećma boje vatre) te klisnu preko visokog plota i nestane.

Mato se polako dignu i ogleda. Za nevolju žena Bara stojeći na pragu sve je vidjela i čula kako je on vuku viknuo: — Iš! — kao da je to kokoš, a ne kurjak, pa je to istoga dana pričala svojoj materi, a ova dalje, te su se poslije u selu svi rugali Mati vičući: — Iš, vuče! ... Iš, vuče! Iš! ... — Zato je sirota Bara izvukla od Mate nekoliko vrućih ćušaka. Ne smije žena sramotiti muža! Bio je Mato i inače prgav i ljut čovjek, a kamoli ne sada kad mu vuci dodijavaju.

Sutradan ujutro Mato razgledao sve tačno i ustanovio kojim je putem vuk došao i kuda se šuljao, pa je kroz brk promrsio:

— Čekaj, ti, čekaj, ukebat ću te ja! ...

Ode susjedu i posudi željeznu stupicu, te je zgodno nastavi tako kad kurjak dođe da odmah na gvožđe natrapa i da se uhvati, a onda će znati tko je Mato Funtek! ... Dođe noć, a Mato ležeći u postelji čekaše kad će vuk upasti u zamku. Čeka, čeka i tako ga savlada san. Ali najednom probudi ga tužno cvilenje Campekovo. Cvili Campek, do neba se čuje. Posluša i dosjeti se: benasti pas Campek uhvatio se u gvožđe mjesto vuka. Zaboravio je reći Imbri da ga ne pušta s lanca. Digne se Mato da izađe da oslobodi Campeka, ali uto nastane još veća graja: zaurlikao Campek, zajauknuo još strašnije, nastalo neko krkljanje, režanje, komešanje i Campek umuknuo.

Mato izletio napolje opet sa luči i sjekirom, sad već kuražniji negoli je bio jučer, kad ono: vuk zaklao, pa čak i odvukao čitavog Campeka, samo je u gvožđu ostala jedna pasja šapa. Ona ista s kojom se nesretnik uhvatio u željezo.

— Eh, bit će da je razbojnik gadno ogladnio kad je proždro psa! — mislio je Mato, jer je on znao da vuk baš ne voli pasje meso, nego mu je mnogo milija zečetina, janjetina, teletina ...

Žao je Mati bilo Campeka, jer je bio dobar čuvar. Nije bio ni velik, ni jak, ali je imao tanko uho i odmah je javljao čim bi osjetio nešto sumnjivo.

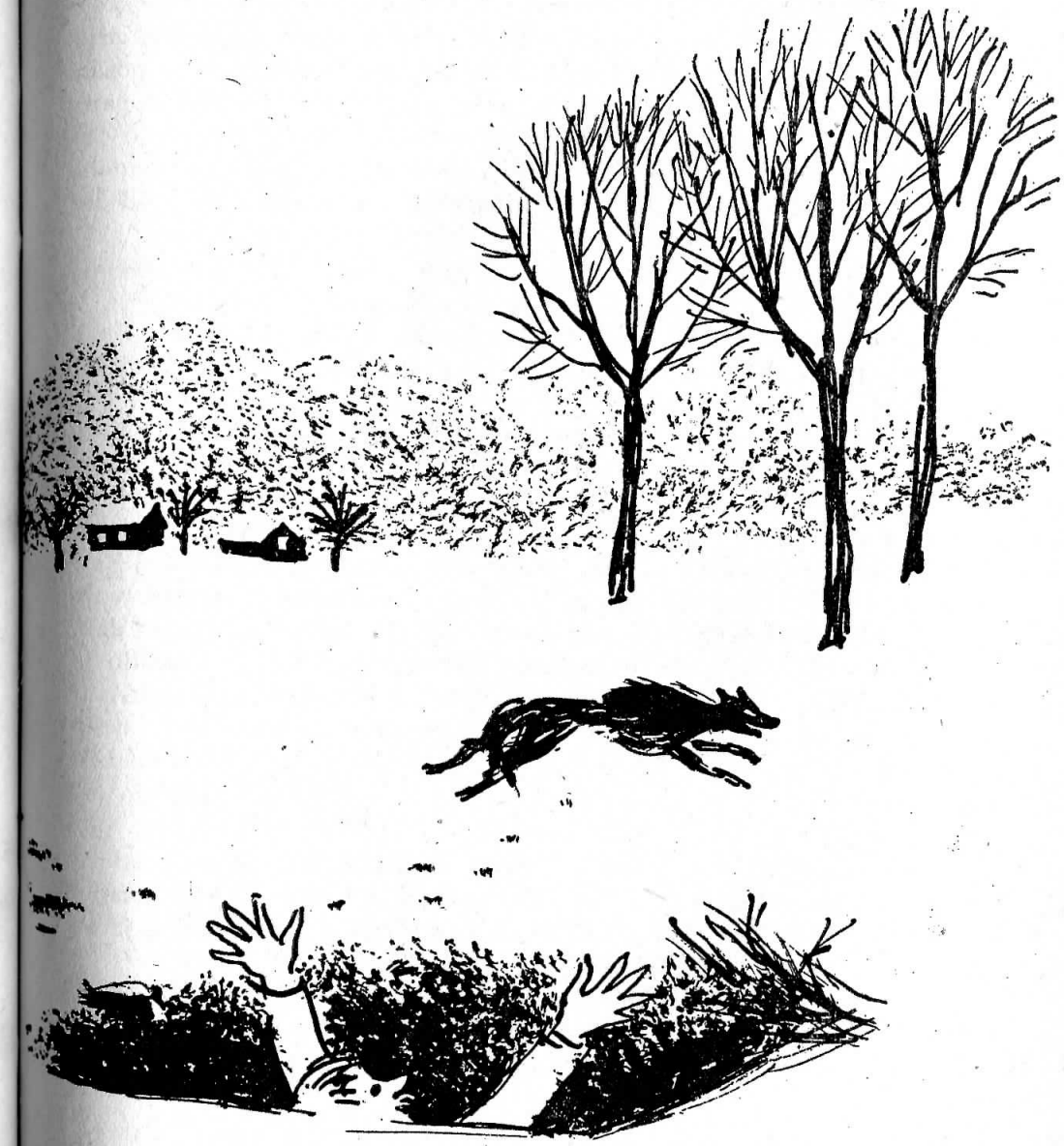

Zamislio se Mato Funtek što će i kako će. Zapitao grofovskog lugara, ne bi li mu posudio pušku. Ovaj se samo nasmijao, gdje će dati pušku takvoj seljačkoj sirotinji? ... Onda je Mato pošao u šumu. Išao vučjim tragom koji je ostao u snijegu. Uzeo lopatu i motiku i na zgodnom mjestu počeo kopati jamu. Kopao je danas, pa sutra i prekosutra, a nikom nije ništa govorio, ni ženi ni djeci, ni kuda ide, niti što radi. Molio ga sin Imbro, dječak od deset do dvanaest godina:

— Ćaća, idem i ja s vama!

— Nije to tvoja briga! — otresao se otac.

Jer Mato je bio takav čovjek, šutljiv i mrk. Nikad nije ženu ništa pitao niti joj govorio što i kako misli nešto uraditi, a djeci još manje.

Iskopao je jamu kao grob, zapravo i veću. Hvat u duljinu, hvat u širinu i isto toliko u dubinu, a hvat to je skoro dva metra. Prekrio jamu granjem, malko nabacao zemljom, da se ne bi vuk dosjetio da mu je to zamka. Onda je u svojoj staji uhvatio zeca-kunića pa ga privezao čvrsto za jednu jaču granu da tako namami vuka. Kad je to sve svršio, ode zadovoljan kući. Zadovoljno je gladio svoje duge brkove i jedva čekao da prođe duga zimska noć i da svane dan.

— Eh, moj vuče, razbojniče, uhvatit ću ja tebe! — mislio je on, ali ni sada nikom nije rekao ni riječi, ni u kući ni u selu.

Sutradan kad je podmirio blago, kradom je uzeo svoju sjekiricu pa neopažen otišao u šumu. Tiho je bilo u šumi. Svuda debeli snijeg. Ptice se negdje stisnule i šute: tko će gladan i ozebao još i pjevati?! ...

Stigao Mato do jame i srce mu zaigralo. Vidi on već izdaleka oko jame i lisičje i vučje tragove, granje kao da je razbacano. Netko je tu bio! Prihvati se Mato posla, razgrne granje, a u jami, doista, teško je očima vjerovati: sjedi vuk.

Pogleda Mato vuka, a vuk Matu. Ružna je životinja kurjak. Sličan je doduše psu — iste su familije, bliski rod — ali u vuka je sve divlje, i dlaka gruba i nakostriješena, gubica zlobna i zubi

za klanje, a naročito su mu ružne oči. One su kao i u čovjeka, ubojice i krvavog razbojnika, nemirne i zle. Iz očiju mu čitaš da misli samo na razbojstvo, na nasilje i na krv.

Gledali se tako Mato i vuk. Kad im se pogledi sretoše, vuk odmah odvrne pogled. Ne gleda rado kurjak čovjeku u oči.

Mato uživa, gladi brk, a razbojnik-vuk gadno se pokunjio. Zna, jadnik, dobro se to neće svršiti. Propast je neizbježiva.

— Ej, lopove, preporuči bogu dušu, danas mi pobjeći nećeš!

Samo kao i čime da ubije razbojnika i da mu se dočepa kože? ... K njemu ne smije, izgrizao bi ga i možda razderao. Dakako, najbolje bi bilo puškom, ali gdje je siromašnom Mati takvo oružje?! ... Mogao bi pustiti da izgladni i da od gladi crkne, ali dugo bi bilo čekati, a mogao bi naići koji suseljan pa on ubiti zvijer, pa da se počne još hvaliti Matinom mukom i s vučjom kožom po selima darove skupljati. Sjekira je kratka, njom ga ne može doseći, a da se njome nabaci, bogzna bi li ga dobro pogodio.

Zato Mato sve u jednu smisli, pa sjekirom usiječe mlad, povisok, čvrst hrastić. Okresao mu grane, a vrh oštro ušiljio, pravo koplje načinio.

Stao Mato na rub jame, a srce mu od uzbuđenja življe zakucalo. Uznemirio se i kurjak, pa stao šetati, ustrčao se amo-tamo po jami.

— Uzalud izmičeš — veli mu Mato — pobjeći mi nećeš! ...

Zamahne Mato kocem jedanput, ali vuk spretno izmaknu. Zahvatio ga samo po repu. Udari Mato drugi put, okrznu vuka po gubici, ali ovaj samo zareži i izmaknu opet. Razljuti se Mato pa objema rukama uperi kolac da probode vuka, zamahnu čitavim tijelom, ali vuk i opet odskoči, kolac se zabode u zemlju, a Mato se okliznu i, sve držeći kolac, svali se u jamu naglavce. Samo mu je jedan opanak zapeo za nekakav korijen i na njemu ostade visiti.

Zamro Mato od prepasti. Jedva da je i pomislio u taj tren:

— Jao, sad sam propao. Proždrijet će me vuk!

Ali zaprepastio se i vuk još i bolje, pa kako Mato ljosnu u jamu, viseći na opanku, vuk od straha u isti tren skoči Mati na leđa, a otud još jedan skok i već je bio na ravnom. Na Matu se i ne ogleda, nego udari u bijeg koliko su ga brze noge nosile.

Kad je Mato od prvog straha i čuda došao k sebi, sve onako viseći jednom nogom o korijenu i držeći još uvijek kolac što se zabio u zemlju, plašljivo se ogleda po jami: a vuka nema! Koliko je u tom odahnuo, toliko mu bijaše čudno: kuda se djeo vuk?! ... Jer kako se bio zaprepastio i malone obeznanio, nije Mato ni osjetio da se kurjak preko njegovih vlastitih leđa dočepao slobode.

Ali nije Mato mogao više tako izdržati. Nije doista lako visiti naglavce. Krv udara u glavu, te se čovjeku sve muti. Pokušao Mato da se sve natraške nekako iskobelja iz jame, ali dok se koprcao, oslobodi mu se opanak korijena i Mato naglavce pljusne u jamu.

Sad je mjesto kurjaka-razbojnika u jami sjedio Mato! ... Kakvo smiješno čudo, kakva sramota! ... Kako li će se izvući iz jame? ...

Jama je bila duboka, a Mato tako malen da, kad se zaskočio, nije mogao da se dohvati ruba. Stijene su bile glatke, zemlja ilovača, mokra i klizava, teško da bi se i mačak mogao uzverati.

Doduše, Mato kad je kopao jamu, bio je usjekao jedno drvo, okljaštrio mu grane i služio se njime kao ljestvama. Ali poslije dovršenog posla bacio ga u stranu i sad ga se istom sjetio. Eh, da mu je tu bar njegov Imbro, on bi mu sada to drvo dodao i lako bi se po njemu uspeo! ...

Sad je Mato ljuto požalio što nije sobom poveo svoga Imbru, što je radio sve na svoju ruku, te ni ženi nije rekao kuda i kojim poslom ide.

— Ne valja se pouzdati — rekao je Mato samome sebi — samo u svoju snagu i samo u svoju pamet! ...

Šeta tako Mato po jami i devet ga briga mori. Dan je kratak, brzo će noć, njegovi domari čudit će se što ga nema, a ne znaju

gdje je i u kakvo je zlo upao. Nije ni doručkovao, gladan je, slabo obučen, a zima je.

Iznad jame vidi komad neba — sve ostalo mu zastrli golemi hrastovi — a na nebu tmurni oblaci. Počeo i snijeg tiho sipiti.

— Još ću tu od gladi i zime poginuti! — jadikovao je Mato.

Najednom sleti nad jamu jedan kos, sjedne na grančicu.

— Klik-klik-klik — zakliktao kos kao da se čudi — benast si ko bik!

— Bogme i jesam! — hukne Mato, ali se naljuti i na drskoga kosa baci komad onoga koca s kojim je pao u jamu.

Onda doskakutao zec.

— Kec, kume, kec — kroz svoje dugačke zubiće promrsio zeko — ne boj se, ja sam mali zec.

Poslije zeca došulja se mudra lija, pa zavirila u jamu i začudila se strašno:

— O-ho — ja došla obići uju Vuju — rekla je lisica slatko — a našla tatu Matu! ... Dobru zabavu, kume Mato, a ja ću malo pripaziti na vaše kokoši! ...

Već je i podne bilo prošlo, kad je visoko na jednu hrastovu granu sletjela sova. Žmirkala je, jer joj je danje svjetlo smetalo, pa odozgo zavirila u jamu:

— Hu-hu-hu — zahukala je sova — šta radite vi tu?

Tako je bilo u šumi. Kod kuće u selu čekala je Bara svoga Matu, čekala do podne i čudila se što ga nema. Kad je podne prošlo, zabrinula se. Nije ništa ponio za jelo, znači, nije se mislio dugo zadržavati. Da mu se nije kakvo zlo dogodilo?

Mislila tako Bara i premišljala, a onda pozvala djecu pa s njima pošla da traži muža. Kod kuće je ostavila samo staru baku kraj peći.

Pođe njih troje u šumu, a šuma je velika i nisu znali kojim bi putem udarili. Trag Matinih opanaka zameo snijeg, sve je bijelo kao da je bijelom ponjavom pokriveno.

Idu oni kroz šumu i Bara stane dozivati:

— Matek, gdje si, oj Matek?

Imbro viknu također koliko je jače mogao:

— Tatek, gdje si, oj tatek?

Mala Barica, koja se jedva valjala kroz snijeg, vikala je tanko, skoro da bi zaplakala:

— Ćaćek, gdje si, oj ćaćek?

Viču oni tako i idu kroz bijelu šumu, to jest, hrastova stabla su crna, ali im je krošnja bijela kao bijela šubara. I zemlja je sva bijela, a snijeg mokar i mekan da se ni korak ljudski ne čuje.

Viču oni tako:

— Matek!

— Tatek!

— Ćaćek!

Čuo Mato njihovo dozivanje, pa im se odzivao koliko je mogao:

— Tu sam! U jami sam!

Ali iz one dubine slabo se čuo njegov glas, jer kud je jama bila duboka, tud je i ono granje, što je još ostalo nad njom, zatrpao snijeg.

Imbro naćulio uho.

— Meni se, mama, čini da čujem tatin glas.

Mala Barica je procvrkutala.

— I meni se čini! . . .

Onda se svi zaustaviše da bi bila veća tišina, pa nastavili dozivati.

— Matek!

— Tatek!

— Ćaćek!

Sad je i Bara čula neki glas, čudan glas, i jest Matin, i nije, ali taj je glas — sačuvaj nas bože — dolazio iz neke dubine, kao da dolazi iz drugoga svijeta.

U ono su vrijeme bili ljudi jako praznovjerni, pa su vjerovali i u drugi svijet, u duhove, vile i vještice. Zato je i Bara s velikim

strahom pomislila, da je Mato poginuo i da se to sad javlja njegov duh sa drugoga svijeta. Suze joj udariše na oči.

Najednom, kad su srećom i slučajem došli blizu jame, spotakne se Imbro o očevu sjekiru koju je već bio zameo snijeg.

— Joj, mamo, pa to je tatina sjekira! — viknu on, a to je čuo i Mato, pa se javi iz jame:

— Tu sam ja, u jami. U vučjoj jami! . . .

Sad je nastalo veliko veselje, ali i čuđenje, kako je Mato mjesto vuka dospio u jamu. Kad mu je Imbro u jamu spustio ono drvo što mu je i prije služilo kao ljestve, izvukao se Mato iz jame, doduše ozebao i gladan, a i sram ga je bilo, kako je ludo stradao. Odmah je rekao strogo i Bari i djeci:

— To da niste nikome pripovijedali, ni staroj baki ni nikom u selu, jer će mi se rugati još i više! . . .

Već je bio mrak kad su se prikučili selu. Imali su još sto koraka do kuće, kad začuju staru baku gdje iz sveg glasa viče i doziva u pomoć.

Pojuriše Mato i njegov Imbro sluteći zlo. Požurila i Bara vukući za sobom malu Baricu, koja je već jedva capkala po debelom snijegu. Kad oni u dvorište, a ono u staji čitav rusvaj.

Vuk zašao u staju i htio bi u telićnjak, gdje je bilo zatvoreno malo tele, ali mu ne da konj Surko. Uzritao se on i stražnjim kopitima tuče vuka, a kako je staja malena i uska, vuk se nije mogao provući.

Upadne Mato sa sjekirom te zviznu vuka. Vuk zaurla i da će na nj skočiti. Ali onako u mraku zgrabi Imbro željezne vile (znao je gdje obično stoje) pa proburazi vuka.

Sad im je bilo svima srce na mjestu. Razbojnik je ipak platio glavom svoja zlodjela.

Sutradan je Mato odro vuku kožu, napunio je slamom i otišao je pokazati po svom i po drugim selima. Imbra je išao s njim, noseći košaru, te je nabrao tri pune košare jaja, a neki darežljiviji i imućniji dali su im i koji komad suhoga mesa. Svi su znali kako je

Imbro, iako još malen, bio hrabar, kako se brzo snašao i vilama proburazio vuka.

Tako se Mati muka na kraju isplatila. Ali, premda je strogo zabranio svima svojima da ne smiju nikom pričati, kako je on dospio u jamu mjesto vuka, mala Barica ipak nije mogla premučati i tako je selo doznalo i smijalo se i opet i Mati i vuku.

Pričalo se to mnogo godina, dok eto nije došlo i u knjigu.

ŠKAKLJIV KONJIĆ

Na velikom državnom imanju živio lijep, gizdav konjić koga su zvali Majstor. Kako ćete iz ove pripovijesti vidjeti, bio je to baš majstor od konja: hoćeš li da te brzo odveze, hoćeš li da te još brže na sebi ponese ili da te baci naglavce. Ukratko, vragometan je bio taj konjić Majstor. To mu zapravo i nije bilo pravo ime nego se on zvao mnogo paradnije i na stranom jeziku: Maestoso Confusia (čitaj Maestozo Konfuzija). To jest, otac mu se zvao Maestozo (to mu je bilo kao ime i prezime), a mati Konfuzija. Još je imao i svoj broj, samo sam ga ja zaboravio.

Tako se paradno zovu konji čiste lipicanske pasmine koje su nekoć uzgojili za vožnju i zabavu napuljskim kraljevima i austrijskim carevima. Carevi i kraljevi su propali, a konji su ostali i sad eto služe narodu i državi.

Za Majstorovu mater kažu da je kao ždrijebe bila strašno nemirna i zvrkasta. Jedanput je naletjela na mašinu kosilicu te posjekla nogu. Srećom nije jako. Drugi put vojska marširala cestom, a ona se postavila nasred puta, zagledala se u vojnike i ni makac, tako da je čitava četa morala stati radi ludog ždrebeta. Treći put je pala u bunar — kako se to dogodilo, to nikom nije jasno još ni danas — ali su je živu i zdravu izvukli. Zato što je bila šašava i smušena, dadoše joj ime Konfuzija, a to će reći Zbrka.

Poslije je ta Zbrka ili Konfuzija bila izvrsno konjče. Jurila je i vozila kao motocikl. Jedva bi je zaustavio. Samo je bila plašljiva — plašila se ne samo svakog grma, nego i kamečka na putu. To je bilo vrlo opasno, jer bi u najbržem kasu, kad se brecnula,

skočila u stranu i ako kočijaš ne bi pazio, lako bi se u grabu izvrnuo. (Kažu da joj je to bilo otuda, što joj je slabio vid, pa joj je sve izgledalo čudnovato, sumnjivo i strašivo.) Ali najgora joj je pogreška bila što je bila silno škakljiva. Osobito po slabinama i po trbuhu. Ako bi je tu samo taknuo, odmah bi vrištala kao da je bodeš šilom i ritala bi se do stropa. Bogami, onda bi htjela i ugristi tko se ne bi čuvao.

Njezin sin koga su zvali Majstor (jer je to lakše izgovoriti) bio je pametan konj, samo je od matere naslijedio škakljivost. Zato je i s njime bilo muke i neprilika svakojakih.

Naravna stvar, nije on bio jedini konj na tom imanju. Bilo ih, a ima ih i danas četrdeset-pedeset grla, pa tri traktora, jedan sa gumenim kotačima, a dva sa željeznim i imali su posla, jer je imanje vrlo veliko. Ako ideš pješice, nećeš ga obići svega za čitav dan, od zore do mraka.

Veseo je život na takvom imanju. Osobito u rano jutro kad se polazi na posao. Zvono zvoni, radnici idu s motikama ili vilama na posao, motori traktora pale se uz prasak i grmljavinu, kočijaši izvode iz staja velike i teške konje koji imaju kopita kao kakve zdjele pa kad koračaju po drumu ili po asfaltu, onda odzvanja odmjereno i muklo: copa-klopa ... copa-klopa ... Upregu ih pod velika kola, ako idu po sijeno ili po žito ili pod plug ili pod kakvu kosilicu ili sijačicu. Pucketaju bičevima i viču što ih grlo nosi:

— Hijo, Rička! ... Hijo, Vranac! ...

Ima tamo i ždrebadi, malih konjića. Najzgodniji su u proljeće i ljeto dok su još sasvim mladi. Griva na glavi i na vratu, pa i na repiću im je čupava i kovrčasta i ne da se pravo počešljati. Noge su im nekako i previše visoke, štrkljaste, misliš da će se polomiti, ali ždrebići skakuću spretno kao jarići i jure kao srne. Samo su još jako benasti. Lete pod rudo, a znadu odjuriti i za tuđim kolima i konjima. Onda najedanput opaze da to nisu njihova kola i da im to nije mama. Tada nastane dozivanje: kobila rže žalosno i zabrinuto, ždrijebe njišti kao da će zaplakati, a kočijaš ga vabi:

— Cujza, na mali, mali! ...

Ždrijebe skakuće i ogledava se, poleti amo, poleti tamo, jer ne zna pravo, gdje li mu je mama i otkuda ga zovu. No kad je opazi i prepozna, onda radosno njisne, gizdavo digne čupavi repić i pojuri te se cesta za njim praši i eto ga kod matere. A ona samo zadovoljno i tiho rže: A-ha-ha ... a-ha-ha, jesi li došao, magarče! ...

Krupni teretni konji rade teške poslove i kako su zdepasti i glomazni, oni nisu sposobni za trk, kao ni debeo čovjek. Malo potrče i odmah se usope, pa opet polako korakom.

Djeci se takvi teški i spori konji i ne sviđaju mnogo. Zgodniji su oni lagani, a brzi, hoćeš li da se brzo povezeš na kolima ili u kočiji, hoćeš li da pojašeš, ako si takve sreće da ti dopuste. Tako seljačka djeca idu s konjima na pašu ili na vodu, zajašu ih sve bez sedla, pa jure da sve vjetar kraj uha zviždi. To je uživanje! ...

Na tom imanju bilo ih je i ima ih nekoliko takvih laganih konja a među njima najljepši, najbrži i najvatreniji konjić bio je Majstor. Na njemu je jašio direktor ili njegov zamjenik ili bi ga samoga uprezali u mala jednoprežna kolica. Timario ga i hranio najprije stari Miško, kočijaš koji već četrdeset godina radi na tom imanju, i uvijek oko konja.

Znao je on kako treba s konjima postupati, kako i koliko im treba dati sijena i zobi, kako konju ne valja davati vode dok je vruć, jer će osipljiviti, kako ga ne valja niz brdo tjerati punim kasom jer će noge pokvariti. Znao je on s konjima i govoriti pa je razumio i on njih i oni njega. Tako je on i Majstoru lijepo govorio:

— Majstore, ja znam da si ti škakljiv, ali ja te ipak moram tačno očistiti. Malo ćeš se ritati i bacati nogama, samo pazi da mene ne udariš, jer sam ja strašno strog! ...

Majstor je svog starog Miška pametno pogledao, kao da ga potpuno razumije. Kad je Miško četkom zahvatio ispod trbuha, tako ga je strašno poškakljalo da je od muke samo toptao kopitima, kadikad je i zanjištao, ali je pretrpio i sve je bilo u redu.

Najednom se stari Miško razbolio i Majstor je dobio novog kočijaša, mladog momka Stipana. I Stipan je volio konje. Sviđao se njemu konjić Majstor. Dopadalo se njemu kako Majstor, kad ga izvede iz staje, samo poigrava, frče nozdrvama i jedva čeka da pojuri. Vodio je Stipan o njemu brigu, dobro ga hranio, ali nije znao s konjićem onako mudro razgovarati kao stari Miško, a kad ga je čistio, škakljao ga četkom i po slabinama i po trbuhu i više nego je trebalo. Konjić Majstor toptao od muke kopitima, njištao i vrištao, a Stipan se smijao, pa ga još više škakljao. Majstor se onda od muke počeo bacati nogama u zrak, gotovo do stropa, a kad mu je dodijalo, iskesio zube pa Stipana ugrizao oštro. Sad se Stipan nije više smijao, nego se naljutio pa udri po jadnome konjiću i šakama i čizmama.

— Ja ću tebi pokazati koga ćeš ti gristi! — govorio je Stipan. — Ja ću tebi pokazati! ... — pa udri, udri, da se uznojio i on i konjić Majstor.

Rekoše drugi kočijašu Stipanu:

— Oj, Stipane, Stipane, ne valja ti posao! ... Ne smije se konja dražiti!

— Zašto me ugrizao — pravdao se Stipan. — Naučit ću ja njega redu!

— Oj, Stipane-klipane — rekoše opet ostali kočijaši — pazi samo da Majstor ne nauči tebe! ... Dobar je to konjić, ali opasan!... Čuvaj se ti njega!

No Stipan nije mario za dobre riječi i savjete nego je radio po svojoj ludoj pameti.

Drugo jutro, kad je trebalo oprati i očetkati konja, Stipan priveže Majstorovu glavu visoko tako da nije mogao ujesti, pa je onda počeo svoju igru. Škakljao i dražio konjića Majstora te je ovaj bjesnio i udarao i bacao nogama na sve strane. Tako svako jutro redom i od dobrog konjića Majstora postao zloćudan konj. Kad je vidio blizu sebe čovjeka, odmah je kesio svoje konjske zube, a htio je nogom udariti iz čista mira.

Uto se promijenio i direktor na tom imanju. Došao novi.

Jednog jutra rano zaželio da odjaši u vinograd i naredio da se osedla konjić Majstor. Jedva jedvice ga Stipan osedlao i to uz pomoć drugih. Jedva jedvice ga zajašio novi direktor, toliko se konjić Majstor propinjao i otimao. Mnogi se ne bi ni usudio popeti na nj, ali novi direktor bio odvažan čovjek, iako nije bio baš najbolji jahač. Radovao se što će jahati tako jogunastog i obijesnog konja. Ali nije odjahao ni stotinu metara, kadli se Majstor u najbržem trku iznenada zaustavi pa se još odbaci zadnjim nogama uvis te moj direktor poleti sa sedla i — tres — pade na zemlju. Srećom ništa mu se nije dogodilo. Konjić Majstor se samo ogleda i otkasa u staju.

Posramio se malo zbog takve nezgode i naljutio novi direktor.

— Neka ga jaše i ukroti onaj koji ga timari! — naredio je on.

Nasmijaše se ljudi i povikaše:

— Ajde, Stipane, da vidimo tebe!

Nije se Stipan uplašio, nego je, previše uvjeren u svoju vještinu, prkosno rekao:

— Ne bojim se ja! Nema takvog konja na svijetu koji bi mene bacio iz sedla!

Da li je konjić Majstor to čuo i razumio, ja ne znam, ali kad mu je njegov najmrži neprijatelj Stipan pristupio da ga zajaše, konjić se uzjogunio kao da je sasvim podivljao. Bacao se, otimao se, propinjao, udarao prednjim i zadnjim nogama, kesio zube da ugrize, koga god dohvati. Bilo je tu cike, vike, krike i psovke i pet ljudi je imalo grdne muke dok se Stipan posadio u sedlo.

Sav znojan od borbe i strašno ljutit poskočio je, poletio je Majstor sa svojim mrskim jahačem Stipanom. Gizdavo odjahao Stipan pa još doviknuo konjiću Majstoru (kako je to jednom bio čuo u cirkusu):

Hopla, hopla, hop,
Majstore, u galop!

Konjić Majstor strignuo je ušima i pomislio:

Čekaj, čekaj, zlotvore,
Ljosnut ćeš ko snop!...

Zaigrao konjić Majstor majstorsku igru. Propinjao se prednjim nogama u zrak, te se činilo: srušit će se i konj i jahač, bacao se zadnjim nogama što je jače mogao, savijao svoja leđa u luk, kidao se i trgao na sve načine, ali Stipana nije izbacio sa sedla. Jurili oni po širokom dvorištu i ljudi govorili s priznanjem:

— Bogami, Stipan je jahač pravi!

Ali onda Stipan okrenu konja pa s njim na cestu. U zao čas! Jer uz cestu raslo poveliko stablo jabuke. Raširila jabuka grane kao ruke. Opazi konjić Majstor jabuku pa poleti prema njoj. Htio ga Stipan zaustaviti ili bar okrenuti drugim pravcem, ali uzalud. Da bude zlo veće, tu se dosta nisko pružila jedna grana, pa konjić Majstor projurio ispod nje, a Stipan lupio nosom u drvo, da mu sve zakrijesilo pred očima.

Zapeo Stipan na grani, ispod njega kliznulo sedlo, odjurio konjić Majstor, a Stipan — tres — pade na zemlju kao vreća krumpira. Ljudi koji su to vidjeli grohotom se nasmijaše i netko povika:

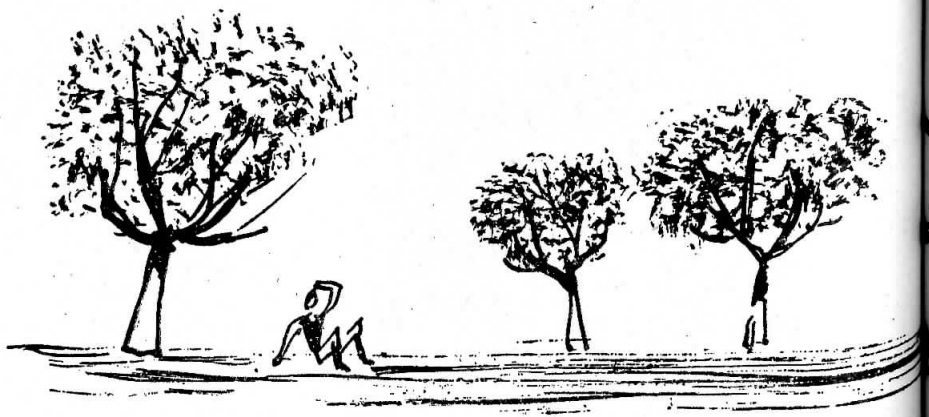

— Oj Stipane, oj klipane, jesi li nastradao?

Razljuti se Stipan, potrča za konjićem Majstorom. Ponosno, pobjednički jurio konjić Majstor, digao glavu, digao rep, pa još zarzao kao da se ruga Stipanu. Trčao za njim Stipan s korbačem u ruci i vikao:

— Čekaj, mrcino, pokazat ću ti ja!

Uvrijedilo je Majstora, gdje ga je nazvao »mrcinom«, pa se iznenada okrenu, iskesi zube i mjesto da bježi, a on poletî prema Stipanu. Konjić se tako strašno iskesio, te se Stipan poplašio, okrenuo pete i počeo da bježi. Bježi Stipan, goni ga konjić Majstor. Čuje Stipan topot kopita iza leđa i još malo, malo, ščepat će ga konjić strašnim svojim zubima ili će ga lupiti kopitima po glavi, kad na sreću opet je tu ona ista jabuka. Zaskoči se na nju i uzvera Stipan kao mačak kad ga goni pas.

Zaustavi se, zastane konjić Majstor pred jabukom. Pogleda Stipana, a Stipan bi ga udario korbačem — ali mu je ispao kad se penjao na drvo.

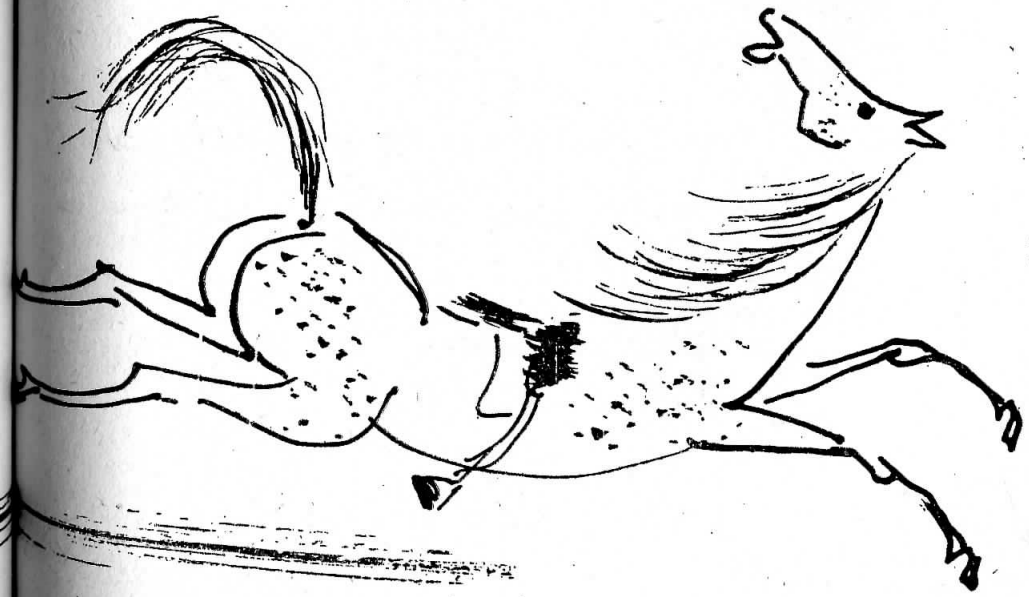

Pogledao konjić Stipana, zarzao veselo, podigao glavu kao pobjednik, a rep kao zastavu, pa veselo otkasao prema staji. Kad je konjić Majstor već ušao u staju, spustio se Stipan posramljen sa jabuke. Na majuru ga dočekala graja i smijeh.

Rekoše onda novom direktoru što je i kako je bilo, kako je prije Majstor bio dobar i pitom konj, samo jako škakljiv, i kako ga je Stipan pokvario i sad eto nastradao i direktor i sam Stipan.

Pozove direktor Stipana i reče mu:

— Stipane, ajde ti sada k svinjama. Javi se kod starog svinjara. Tamo će ti biti ljepše. Svinje vole da ih češu. Odmah ispruže leđa, pa se još izvale, samo da bi ih što više češkali i škakljali. To će biti posao za tebe.

Pokunjio se Stipan i otišao k svinjama, a stari svinjar mu reče:

— Stipane, nemoj se žalostiti, i svinje vole da ih češu. Odmah ispruže leđa, pa se još izvale, samo da bi ih što više češkali i škakljali. To će biti posao za tebe.

Pokunjio se Stipan i otišao k svinjama, a stari svinjar mu reče:

— Stipane, nemoj se žalostiti, i svinje su plemenite životinje. Od svinja dobijamo fino meso, dobijamo mast, pa i čekinje od kojih se prave četke!

Stipan je to slušao, slušao, a sve mislio kako će opet dobiti konje. Ne treba da to bude baš Majstor, neka budu stari traljavi, samo neka su konji.

Prizdravio stari kočijaš Miško pa opet uzeo timariti konjića Majstora. Sve lijepim i dobrim on ga ponovo pripitomio i mudro rekao Stipanu:

— Eto vidiš, moj Stipane! Ne valja nikoga dražiti! Ni psa, ni konja, pa ni malo dijete, ni odrasla čovjeka! Lijepim i dobrim svakoga ćeš udobriti!

Slušao to Stipan i uvidio da Miško ima pravo. Poslije nekog vremena dadoše mu konje, ali takve koji nisu bili škakljivi.

NEOBIČAN ZEC

Bio tako zec, sasvim običan zec. Duga uha, kratak rep, zečje srce. Kao svaki drugi zec.

Ali ovaj je sebi umislio da je drukčiji negoli svi ostali zečevi.

— Nisam ja kao drugi! Jok! — govorio je on, uzvrnuvši uvis svoju njuškicu.

— Ja sam jednom lovcu koji je na mene pucao iz dvocijevke, protrčao između nogu i ostav živ i zdrav. Koliko ih se u zečjem narodu može tim pohvaliti? . . .

Doista, tako je i bilo, a evo kako se to dogodilo.

Nekog zimskog jutra, još nije pravo ni svanulo, vratio se ovaj zeko sa noćne šetnje. Ne samo on nego i njegovi zečji rođaci i drugovi, jer se zekonje najradije skitaju noću. Noću idu na pašu, a kad paše nema i kad zapane snijeg, onda traže gdje će što oglodati, pa makar to bila mlada jabuka ili trs vinove loze. Danju obično spavaju samo kad imadu mira.

Vratio se naš zeko na svoje polje i odskakutao do svoje spavaonice, a to je bila mala udubina u jednoj brazdi. Nije tu bilo ni krova, a kamoli pokrivača. Ali zecu toga i ne treba. Ima on dvostruko krzno: odozdo kratko, kovrčavo i gusto kao vuna, a odozgo malo dulju dlaku. To mu je bundica i kišna kabanica. I njemu je svagdje toplo.

Prije negoli će se uvući u svoj ležaj, ogledao se naš zeko na sve strane, ali ništa mu nije bilo sumnjivo. Nije mu bilo sumnjivo ni ono desetak ljudi, koje je opazio na cesti, što je nekih dvjesta zečjih skokova daleko išlo pored polja. Cestom su prolazili i danju

i noću ne samo ljudi, nego su jurila kola, prašili i trubili automobili i kamioni, a na zeca se nitko nije ni ogledao.

Zato našem zeki nisu bili nimalo sumnjivi oni ljudi na cesti. On se zavukao i stisnuo u brazdu tako da su mu se jedva razaznavala leđa, pa je i zadrijemao. Još je i dugačka uha položio preko ramena, otvorio ih kao žlice, da bi i u snu čuo, ako se približi kakav neprijatelj. Da nije bio više sretan, negoli je bio pametan, unatoč toj opreznosti, mogao je izgubiti glavu. Jer ovi ljudi što su se na cesti skupili, bili su pogoniči, to jest, oni su pomagali lovcima plašeći divljač. Mjesto pušaka oni su nosili štapove i škrebetaljke te su sada čekali gospodu lovce iz grada, da s njima pođu u lov.

Ne bijaše im ugodno čekati, jer je zima bila oštro stisnula. Snijega doduše nije bilo, ali je bilo studeno tako, da su svi hukali u dlanove, turali ruke u džepove koliko su dublje mogli, trljali uha da im ne prozebu, pa su još skakutali i poigravali kao da im sviraju tamburaši. Slabo su bili odjeveni, odijela im bila tanka i zakrpana. Nije im pomoglo ni sunce koje se polagano dizalo negdje daleko, sasvim na kraju ceste. Dizalo se iz zamagljene šumice zlatno, žuto pa crveno, kao da je šumica vatrom planula.

Ali ni to sunce nije ih ugrijalo, jer baš kad sunce izlazi, kažu stari ljudi, onda je najstudenije. Uto se začula sa istoka automobilska trublja i za čas dozujalo je i zaustavilo se na cesti nekoliko finih automobila. Iz njih se izvuklo desetak gospode svi u kratkim toplim bundicama, visokim žutim cipelama, a na glavi im zeleni šeširi s gizdavim perjanicama i kovrčastim percima iz repa divljega patka. Gospoda lovci povadiše iz žutih kožnatih futrola sjajne puške, opasaše se žutim redenicima punim patrona. Pogoničima dadoše poneku cigaretu i ovi se onda požuriše na drugi kraj šikare da započnu hajku. Bilo je tu i nekoliko pasa, doduše na povezu, ali gospodskih: otmjenog izgleda i finog ponašanja.

Gospoda zauzeše mjesta na jednoj strani, a pogoniči već čekahu na drugoj. Za časak-dva pištaljka dade znak i započe lov.

Zaškrebetaše škrebetaljke, zaklepetaše klepetaljke, po drvlju i grmlju udarale palice, uznemirilo se mirno polje. Uznemirili se i zečevi i ptice, a i neka lisica. Trči amo, bježi tamo. Zlom udesu teško ćeš izmaći. Zapucaše puške: bum, bum! ... Poletjelo i nekoliko vrana pa sve viču i kriješte: — Kvar — kvar — kvar, ode koža na pazar! ...

Skočio bogme i ovaj naš zec, sav se zbunio i nije znao ni što bi, ni kud bi. Nema više ni čekanja, ni premišljanja, nego bježi, ako samo pobjeći možeš! I moj se zeko uzmuvao, a kako je bio mlad i lud, poletio pravo na lovca. Ovaj raskrečio noge, podigao pušku i uperio. Opali puška: bum! ... Ali promaši, a naš zeko jurnu kud će — kamo će — upravo lovcu između nogu.

Prolomi se poljem smijeh i psovka drugih lovaca, a za zecom se natisnuo pas. Onaj nesretni lovac, posramljen što mu je zec projurio između nogu, okrenu se i opali za njim i drugi put. Ali u zao čas. Zacvilio pas i prevrnuo se. Mjesto zeca pade pas. Ajme, sramota bila još i veća! ... Badava lovcu i fine žute cipele i lovački šešir i sjajna puška, ako ne zna gađati! ...

Eto, odonda je ovaj zec počeo sebi umišljati, da on nije kao drugi zečevi.

— Ja sam neobičan zec! — hvalio se on svome stricu, starom i iskusnom zekanu. — Projuriti lovcu između nogu, to ne zna svatko! ...

— Vidi ti njega! — naljutio se stric-zekan. — Imao zečić sreću, te naletio na šeprtlju, a ne na pravog lovca, pa sad digao njušku: ja nisam kao drugi!

— Pa i nisam! — tvrdoglavo nastavio *neobični* zec.

— Po čemu nisi? — pitao ga stric. — Ja vidim da si kao i svaki drugi zec.

— Da, ali samo izvana! No u mene je hrabro srce. Ja se nikoga ne bojim.

— Gle, molim te! — naljuti se stric-zekan — zašto onda bježiš, čim nešto samo šušne?

— Bježim, bježim — počeo petljati taj *neobični* zec. — Bježim jer sam pametan, a tko je pametan, taj je i oprezan! ... Bježim, jer se bježati mora, ali se ipak *ne bojim!*

— Ti si zbilja mudrijaš! — srdito je progunđao stric-zekan i gunđajući odskakutao u šikaru. — S takvim mudrijašima ne možeš pametno govoriti. Bježi, a veli da se ne boji! ... Čudan junačina! ...

Prošla zima i granulo proljeće. Sunce zagrijalo toplije, snijeg okopnio, otopio se i potoci življe potekli. Ptice propjevale. Zazelenjela se polja i livade, stalo pupati i listati grmlje i drveće po šikarama i šumama. Vratile se rode i lastavice i slavni pjevači slavuji.

Svanulo i zečevima. Naime onima koji su zimus izmakli lovačkoj puški i lisičjem zubu. Sad će im biti život lakši i veseliji. Ne samo što sad ima zelenja kud god se ogleda, pa ne mora glodati koru drveća kao zimi, nego jer u proljeće prestaje lov na zečeve. Sve do jeseni zabranjeno je ubijati zečeve i toga zakona se drži svaki pošten i pristojan lovac. Jedino je zlo što za taj zakon ne mari lisica, ali toga proljeća ni njih nije ostalo mnogo. Malone sve su potukli lovci, jer je lisičje krzno bilo u velikoj cijeni.

Toga se proljeća naš zeko čak i oženio.

— Znaš, drugarice, ja ti nisam običan zec! — govorio je on maloj dražesnoj zečici koja ga je velikim očima u čudu gledala.

— Doista ti si meni najljepši od svih zečeva! — uzdahnula je zaljubljena zečica.

— Ah, to nije ništa! — mahnuo je zekan nemarno svojom desnom šapicom i ujedno važno pogladio dugački brk. — Ja sam sasvim drukčiji nego ostali zečevi ... Na primjer, ja se nikoga ne bojim! ...

— Ne bojiš se? — začudila se zečica, jer se sjetila kako su oboje nekoliko puta bježali ne samo pred psom, nego jedanput i pred nekakvim starim podivljalim mačkom. Sjetila se toga, ali nije ništa rekla, jer je bila jako zaljubljena.

— Ozbiljno, ja se ne bojim, ali kad treba, razumije se, ja ipak bježim ... — prenemagao se zec i gizdavo digao njuškicu uvis. — Ja sam zekan pametan, a tko je pametan, taj je i oprezan! ...

Zečica se lijevom šapicom počešala iza uha i nije ništa rekla.

Prošlo je proljeće i stiglo ljeto. Kupusa, djeteline, graha i peršuna bilo je koliko ti zečje srce zaželi. Žita su narasla visoka, a kukuruzi kao šuma. Svuda si se mogao sakriti. Živjelo se mirno, sito i bezbrižno.

Zečica je još krajem proljeća izlegla nekoliko malih zečića, dojila ih i učila da se prebacuju preko glave i da preskakuju preko grabe. Zekan se dotle skitao okolo. Zečici je bilo krivo, iako je dobro znala da su svi zečevi takvi. Ne vole baš jako svoju djecu i najradije žive sami za sebe. Samoživi sebičnjaci.

Jednoga dana potkraj ljeta rekao je zec zečici:

— Ja idem na put!

— Pa stalno si na putu! — bocnula ga zečica. — Nikad i nisi s nama! — Kud ćeš sada?

— Idem u daleki kraj, u Veliku šumu da vidim kako se tamo živi!

— Pazi da te ne ščepa kakva zvijer, jer tamo ima i vukova i medvjeda!

— Ne bojim se ja nikoga! ... Nisam ja kao drugi zečevi! — isprsio se zeko po svom običaju.

— Ti si, druže, suviše umišljen! — odbrusila mu zečica, jer joj je već dodijalo njegovo hvalisanje, a još ju je više ljutilo njegovo skitanje.

— A ti si, drugarice, meni već dosadila!

— Onda ... sretan ti put! — rekla je zečica srdito i odskakutala k svojim zečićima da mu pokaže kako joj nije stalo, ali je desnom šapicom kradom obrisala jednu suzicu.

— Do viđenja, drugarice! — doviknu joj njezin *neobični zec* pa odjuri najvećom brzinom kao da se boji da mu ne bi Velika šuma pobjegla ...

Velika šuma i nije bila tako velika kako se njemu činilo, jer je on dotle poznavao samo male šikare i šumarke. Nije bila ni tako daleko. Trebalo je samo zaobići jedno selo i nekoliko vinograda.

Dojurio zeko u Veliku šumu pa naglo stao kao da se nije usudio poći dalje. Drveće je tu bilo ogromno. Stabla široka da bi se iza jednoga mogla sakriti i tri medvjeda, a visoka da im ni vrha ne možeš sagledati. Zadivio se zeko kao kakav seljačić kad iz sela, gdje su sve kuće malene i niske, dođe u veliki grad među peterokatnice i palače. Zazeblo ga malo kod srca, gotovo ga bilo strah, ali to nije htio priznati ni samome sebi.

Pošao dalje u šumu, tiho i oprezno kao da ga iza svakog debla čeka hajdučina vuk. Ali nigdje nikoga, svud je vladala tišina. Nije tu bilo ptičica pjevačica kao u malim šumicama i šipražju, da ti cvrkutom i pjesmicama razvesele srce, nego se čulo tu i tamo ružno kriještanje neke ptičurine da te srsi prođu od uha do repa. Nešto prasnu, a zeko se trgnu i zastane: da to možda ne ide silni medvjed. Ali odmah vidje da je to pala i slomila se jedna suha grana. Onda se opet ohrabrio pa odskakutao dalje.

Najednom stade i od čuda malo da se nije prebacio preko glave kako to zečevi već rade.

U jednoj uvali na čistini igralo se troje lisičića, svi troje zlatno-žuti, debeljuškasti i dražesni. Nitko ne bi rekao, da će to biti opasni krvoloci i grabežljivci. Ali oni su se već sada spremali za svoj razbojnički zanat. Mama lisica im bila uhvatila i donijela živog i zdravog miša i dala im da se igraju, a ujedno neka se i vježbaju kako se hvata živi plijen. Jadni se mišić uzmuvao i htio bi da pobjegne, ali lisice, iako su sasvim mlade, oštro paze i ne daju mu. Čim pokuša pobjeći, već ga jedna pričepi šapom ili ga uhvati zubima, pa opet pusti, a druga ga vreba.

Uto s jednog visokog, vrlo visokog drveta, a bila je to divlja kruška, doleti nešto i kvrcnu jednu lisicu baš u njuškicu. Ona malo

zacvili i otra šapom njušku, ali opet kvrcnu nešto drugu lisicu i to u čelo, pravo među oči, tako da joj se smutilo u glavi.

Začude se lisičići pa se stanu ogledavati i zuriti u nebo koje se sa one čistine lijepo vidjelo. Uto i treću lisicu nešto kvrcnu, upravo iza lijevog uha. Čudile se lisičice i mrmljale:

Tko sad iz čista mira,
Nas iz zraka bombardira!?

Njihovu zabunu i snebivanje iskoristi miš i umakne ispod lišća i korijenja da ga ni jedna lisičica nije ni primijetila. Nisu imale ni kada, jer malo-malo, evo hitac u glavu nekoj od njih. Šta to na njih pada? Kakve su to granate? Ili su možda puščani meci?... Pogledaše one bolje, a to su bile — divlje kruške, kruščice sitne, ali tvrde... Stale lisičice mudrovati:

Nit iz topa nit iz puške
Ne padaju divlje kruške!...

Dakle, tko to njih gađa i to tako tačno po redu, čas u glavu, čas u nos, čas u oko, čas u uho?... Onda se mali lisac domisli pa će reći svojim sestricama:

Ja bih reko, to nas gađa neka ptica!

Ali odozgo, sa vrha kruške, začu se piskav, porugljiv glas:

Nikakva to nije ptica,
Već ja glavom vjeverica!

Doista, to je bila vjeverica, koja je lisičice strašno mrzila, jer je njihova majka, stara lija, lani na prevaru uhvatila vjeveričinog sinčića i pojela ga, te sad, kad im ne može drukčije napakostiti, ona ih gađa tvrdim, divljim kruškama.

Gledao to i slušao zeko, pa mu bilo tako smiješno te se od veselja triput prebacio preko glave. Najsmješnije, a i najdraže, bilo mu je kako je miš nenadano i spretno pobjegao, te nije mogao da im se ne naruga:

Sastale se do tri lude
Jedan lisac, dvije lije,

Pa se čude

Otkud ih to tuča bije?...
Dok se jadu domisliše
Nema više malog Miše!...

Ogledaše se lisičice: zbilja nema miša. Ali ništa zato! Mama će im lako uhvatiti drugoga. Nego, kako smije kukavni zečić da se sprda lisicama?! To je naljutilo male lisice, pa one njemu odvratiše oštro:

Šta si tu blesan stao,
Tko je tebe amo zvao?
Mi ćemo te tužit mami
— Ona spava tu u jami —
Ajme, ako li te naša mama ščepa,
Ostao si i bez glave i bez repa!

Zec se gotovo i poplašio, no vjeverica mu doviknu odozgo s kruške:

Jesi li čuo to derište
Što ti reče,
U tebe su brze noge,
Pa se ne boj, zeče!

I doista, naš zeko koji i inače, kako znamo, bijaše jako umišljen, sad se zbilja i suviše ohrabrio, pa se uspravio, pa se isprsio, pa se naduo, kao da je, naopako, neka opasna zvjerka, te lisicama ovako otpjevao:

Recite vi vašoj mami
Elegantnoj šumskoj dami:
Došao je iz daleka
N e o b i č a n jedan zeka
Od hrabroga zečjeg roda,
I pozdrav joj šalje lijep:
Kada mu se pruži zgoda
O č u p a t ć e j o j k i t n j a s t r e p!

Odozgo s kruške ciknu vjeverica od zadovoljstva, pa se stala prebacivati i skakati s grane na granu kako to umiju samo vjeverice.

Lisičice su se toliko zgranule te nisu mogle vjerovati svojim ušima da bi bijedan zec mogao biti tako drzak.

Razljutiše se lisičice, zgrabile bi one bezobraznog zeca, ali su još bile premalene i preslabe, a zubići im presitni. Zato se jedna od njih odmah uvuče u jamu gdje im je spavala mama, pa zakmeči kao da je boli želudac:

Ajme, ajme, draga naša mama,
Šta bi čula da si bila s nama!...
Došao je iz daleka
N e o b i č a n jedan zeka
Od hrabroga zečjeg roda
I pozdrav ti šalje lijep:
Kada mu se pruži zgoda,
O č u p a t ć e t i, v e l i, r e p!...

Lisica-majka koja je prošle noći bila u lovu, te se izmorila a i najela, bila je umorna i sita i jedva se razbudila i razdramila. Jedva je razumjela šta joj kćerka govori.

— Šta, šta? — pitala je ona protežući se i zijevajući. — Kakav zec? Zar meni zec da očupa rep? . . .

— Jest, jest, baš tako je reko: Pozdrav ti šalje lijep, očupat će ti kitnjast rep! . . .

— A gdje je taj zec? — zareža stara lija.

— Eno ga tamo na breščiću povrh jame! . . .

Naš je zeko ipak bio pametan, a tko je pametan, taj je i oprezan, pa je stao polagano uzmicati i ne čekajući staru liju. Razborito je bilo i to što je okrenuo istim putem kojim je i došao. Računao je, taj mu je put poznat, a i najkraći je.

Izvukla se iz jame lija da vidi tog bezobraznika zeca. Ali on je već odmakao prilično. Razljuti se lija grozno te ju je i umor prošao i ona pojuri za zecom željna osvete.

Požuri bogme i zeko. Pruža on svoje zadnje dugačke noge kolikogod može dulje i brže, ali nije navikao na šumu pa se boji zaletjet će se u brzini u koju bukvu i razbiti tikvu. Lija međutim sve bliže, pa ga pita onako u trku:

Stani, mili zeko,
Šta si ono reko?

A on skače, juri i izmiče čas desno, čas lijevo, pa naprijed, a lisici odgovara još uvijek junački:

— Što zeko reko — ne poreko! . . .

Sva sreća, šumi je bio brzo kraj, pružilo se ravno polje, te sad zeko potrča još življe, još brže, misliš: ne bi ga ni kugla uhvatila. Ali ni lisica ne zaostaje. I ne vidiš kako li to ona premeće noge, čini ti se kao da kroz travu brzo i nečujno pliva žuti čamac. Samo nestaje.

Došaptava ona zecu milo i prijazno, ne bi li se možda prevario pa zaostao:

Stani, dragi zeko,
Šta si ono reko?

Ali nije on lud da bi stao nego još većma grabi i juri i u trku liji odgovara jednako junački, kratko i jezgrovito:

— Što zeko reko — ne poreko! . . .

Najednom primijeti zec da je skrenuo s pravoga puta i da je udario suviše prema selu i seoskim vrtovima. Još izdaleka opazi: tamo se digao povisok plot od pletera. Ali skrenuti sada, bilo bi opasno. Nije bilo druge, nego preko plota.

— Ajme, majko moja — zavapi zec u sebi — hoću li ga moći preskočiti? Ako ga ne preskočim, gotov sam! . . .

Da mu nije za petama lisica, možda ga i ne bi preskočio, ali ovako dala mu je lija ljutog vjetra te on odapne dugim stražnjim nogama pa kao iz praćke preleti preko plota i tjeraj dalje, juri, bježi zeče, dok ti je koža čitava!

Kad najednom osjeti zec da ga lisica više ne goni. Stane i ogleda se! A imao je i što da vidi.

Lisici je onako sitoj, bilo valjda preteško da preskoči plot, pa kako je u plotu ugledala rupu, mislila je mudro da će joj biti lakše da se provuče, negoli da ga preskače. Ali rupa bila preuska, a plot još čvrst i od žilava pruća, pa prošla samo glava, ali kako je prošla tako se i zaglavila, te se jadna lija uhvatila kao u klopku. Stislo pruće, zabolo se u vrat kao bodljikava žica, pa ni amo ni tamo.

Sjeo zec na stražnje noge, striže dugim ušima i gleda, pa se čudi, a onda, kako je drzak bio, poleti natrag i opet preskoči plot. Primakao se lisici prednjim svojim šapama stao joj čupati rep. Oštre su zečje šape te pod njima dlake lisičjeg repa pršu kao perje. Lisica škripi zubima od muke, jada i sramote, a naš zeko češlja lisičji rep kao majstor krznar, pa još govori liji samosvjesno:

— Što zeko reko — ne poreko! . . .

Isprsio se zeko i naduo se, nitko mu u zečjem rodu nije ravan.

— Eh, sada da me barem vide moj stric-zekan i moja zečica-drugarica, pa da reknu jesam li običan ili *neobičan zec* . . .

Uto se prišulja nekakav lovac s puškom, čovjek iz sela. Gleda on to čudo i jedva očima vjeruje: gdje zec češlja i čupa lisici rep. Gleda on to čudo i misli:

— Na koga da pucam? Na zeca ne smijem po zakonu jer je lovostaja, a i šteta bi bila ubiti takvog *neobičnog* zeca. Lisicu mogu umlatiti i kolcem, ne vrijedi trošiti metka, a krzno joj sada ljeti i onako ne vrijedi. Ajde da se našalim: zeca da poplašim, a liji da odbijem očupani rep!

Tako je lovac mislio i sve u jedno smislio, nanišanio i bum!...

Odleti lisici rep, a zec se naglavce prevrnuo od pucnja i od straha. Pomisli pri tom:

— Gotov sam!

Ali kad začu ljudske korake i ljudski glas, a to se lovac približavao, sjeti se zec da je ipak živ, pa skoči i pobjegne glavom bez obzira.

Onaj mu hitac još tako gromko brujao u ušima da se nije mogao zaustaviti ni smiriti od straha. Kad je već daleko odmakao, a nigdje nije bilo ništa sumnjivo ni čuti ni vidjeti, stane zec u jednom strnokosu da malo odahne. Žarila ga njuškica i svrbjela čudnovato. Pogladi se on šapicom, a ono nema više lijevog brka. Barut mu ga opržio.

— Ah, kako ću bez brka? Šta će mi reći drugarica?! Znam da mi neće vjerovati što sam sve doživio i kakav sam junak bio!... — Uzdahnuo zec pa se ogledao da li ga tko od poznatih vidi, ali u taj čas opazi iza leđa neko strašno stvorenje, nakrivilo kapu, a pušku drži u ruci.

Pomisli jadni zeko: evo opet lovca! I ponovo juri i bježi, zeče, što te noge nose! . . .

Ali čudno mu se činilo: niti tko za njim puca, niti pas laje, niti tko više, nego svuda mir i tišina. Zaustavi se, ogleda se i sad je tek vidio: nije to bio nikakav lovac, nego grdno strašilo u žitu da straši ptice i zečeve. Na visokom kolcu bila nataknuta nakaradna velika lutka, na glavi joj se naherio poderan škrljak sa puranovom peruškom, a u ruci čađava metla, a ne puška, kako se to u onom trenutku učinilo zecu.

Srce mu je ludo udaralo. Učinilo mu se da će mu kroz grlo skočiti, a sve to od bježanja, ali i od straha. Previše je toga bilo najedanput: i lisica, i lovac, i puška, i opaljen brk i strašilo. Ogledao se zeko na sve strane. Bojao se da ga je vidio možda koji od poznatih zečeva, a naopako kad bi to bio stric-zekan ili zečica-drugarica. Ti bi mu se, dok je živ, rugali kako se prestrašio strašila, kojega se više ni vrapci ne plaše. Srećom nikoga nije bilo.

Ali srce mu se još nije smirilo i sve mu je tijelo treperilo od uha do peta i on je duboko uzdahnuo:

— Ja jesam *neobičan* zec, to je istina, ali sam ipak samo zec! . . .

STRPLJIVI FABIJAN

Tako ti je, druškane moj, bio jedan magarac. Bijaše vrlo lijep i prilično pametan, a ime mu je Fabijan. Govorili su mu da je iz plemenite magareće familije. Djed mu je naime došao u našu zemlju iz daleka svijeta, a kod nas su ono što dolazi iz tuđine uvijek smatrali plemenitijim i finijim od našeg. Ali slučajno je Fabijanov djed doista i bio vredniji od svakog našeg domaćeg magarca. To se moglo ustanoviti na prvi pogled.

Doputovao je taj magareći ljepotan čak sa otoka Cipra na Sredozemnom moru, gdje žive Grci, a vladaju Englezi.* Tamo žive i najveći i najljepši magarci na svijetu.

Tri dana i tri noći, kažu, putovao je na brodu taj ciparski magarac, sam bez pratnje, dok nije stigao u našu dalmatinsku luku. Davno je to bilo, još dok je našim zemljama vladao stari car i kraj Franjo Josip koji je nosio bradu s obje strane lica, a brijao tamo, gdje brada zapravo treba da raste, i povrh toga imao ćelavu glavu. Davno je to dakle bilo i danas već nitko tačno ne zna, kako i zašto su čak na Cipru naručili magarca, ali se svi stari ljudi sjećaju, kako je on stigao u njihovo selo. Skupili se oko njega ljudi, žene i djeca i svi su novajliji priznali da je »lip i velik tovar«. (Magarca u primorskim krajevima zovu »tovarom«). Ogledavali ga sa svih strana i ustanovili da je za dvije šake veći od svakog domaćeg tovara. Potom su zaželjeli da mu doznaju ime. Pogledali u putni list, a tamo je bilo zapisano nekakvo dugačko, strašno dugačko

* Cipar je postao nezavisna republika 16. VIII 1960.

ime, dulje negoli oba magareća uha, kad bi jedno nastavio na drugo. Osim toga bilo je i sasvim čudnovato ime.

— Papa — papa — počeo je jedan od seljana da čita, pa nekako i s mukom pročitao: — Papahabiopulos! . . .

Zagledao se drugi u putnicu, pa ispravlja onog prvog i veli:

— Nije habiopulos, nego fabiopulos! . . . Papafabiopulos! . . .

— Ajme, gospe sveta, tko će to izgovoriti!? — zavapila jedna baba — kakav je to jezik!

— Eh, kakav, kakav! . . . Za nas je težak, a za njih je lak. Misliš li da je hrvatski lakši za druge narode? Neka pokuša Francuz ili Talijanac izgovoriti Crnković ili Tvrtković ili cvrčak ili hrčak, pa da vidiš kako bi mu se jezik zaplitao! . . . kazao je stari Šime koji je mnogo putovao po svijetu.

— Ča ćemo se tu natezati »populos — lopulos«, »papa — tapa«, »habio — fabio«, neka tovaru naprosto bude ime Fabijan i basta! — predložio je četvrti.

— Tako je! — odobriše svi, pa i vlasnik magarca. — Zvao se on Fabijan ili Sebastijan, on je tovar ka svaki tovar!

Tako je ciparski magarac dobio ime Fabijan. Kasnije su doduše ustanovili da ono dugačko ime na pasošu i nije njegovo ime, nego prezime njegovog prijašnjeg vlasnika. Ali magarac je ipak i dalje ostao Fabijan, pa je to ime dobio i njegov sin i ovaj unuk, kojemu je posvećena ova pripovijetka. On bi se prema tomu mogao mirne duše zvati Fabijan III, da je htio, recimo, oponašati kraljeve i pape koji svojim imenima pridijevaju brojeve. Ali on je bio, ne samo lijep i pametan, nego i skroman, što ni kod pametnih ne biva tako često i bio je zadovoljan sa svojim imenom i bez rednog broja.

Dok je još bio mali, njegova majka, magarica Genoveva, davala mu je lijepe savjete, tepajući mu i pjevuckajući:

Nas magarce često grde
Da smo lijeni, glave tvrde.
Zato, sinko, strpljiv i pokoran budi,
Možda će ti dobri biti ljudi...

Rodio se taj Fabijan desetak godina prije drugog svjetskog rata u sunčanoj Dalmaciji, u istom onom zaseoku, kamo je nekoć stigao njegov slavni djed Fabijan Prvi. Fabijanov gospodar bijaše seljak, ni bogat ni siromašan, ni dobar ni loš, znao je i opsovati i udariti, ali starao se da životinja ne bude gladna. Inače nije magarca nimalo žalio. Tovario je na nj i drvo i brašno i sijeno i što god se našlo. Znao ga je i sam još zajahati. Imao je onda magarac šta i nositi, jer je dundo (čiča) Marin bio ljudina. Bijaše krupan i visok i dobrano teži od samog magarca. Lakše bi on nosio magarca nego magarac njega. Tako je bio velik da su mu noge, dok je jahao, zapinjale o kamenje na putu, pa to nije bilo ni lijepo vidjeti.

Teško je bilo Fabijanu, ali se sjetio kako mu je govorila majka Genoveva:

Zato, sinko, strpljiv i pokoran budi,
Možda će ti dobri biti ljudi!...

Ispod zaseoka, koji se podigao pod brdom, bijelio se gradić, nadaleko poznato ljetovalište, kuda su dolazili gosti iz svih krajeva naše domovine, pa i mnogi stranci iz drugih zemalja. Jednog dana, baš u ljetno vrijeme, sišao je dundo Marin, dakako na magarcu, dolje u gradić, koji je od stranaca i gosti svake vrsti brujao kao košnica. Prodao je svoje smokve, pa otišao u dućan da nešto kupi, dok je Fabijana ostavio u hladu pored zida. Kad je izišao iz dućana, a ono na Fabijanu sjedi nekakva gospođica, ljepotica. Gospodičić neki uperio u nju fotografski aparatić, škljocnuo i rekao:

— Slika će biti sutra gotova!

Ljepotica je onda radoznalo uzdahnula:

— Baš mi je drago što sam se slikala s tako lijepim magarcem!

Fabijan je doista bio lijep. Umetnuo se bio u svog djeda, onoga sa otoka Cipra. Bijaše povisok, veći od mnogog sivonje, a mnogo mu je vrijedilo što je bio tamne, gotovo crne dlake.

Tu se našla i prijateljica ove gospođice, pa još neke gospođe i gospoda.

Svi najednom opazili kako je taj magarac lijep.

— Divan je! — rekla je jedna dama.

— Tako je zgodan, da se ne bi smio stidjeti zvati ni magarac, a kamoli tovar...

— Kako ima krupne oči! — rekla je treća.

— Doista, tako milo i pametno gleda — kazala je četvrta — zbilja kao da će progovoriti!

I djeca su se gurkala oko Fabijana. Sve su to bila djeca, koja su rijetko kad ili nikad vidjela magarca, a pogotovo ne iz takve blizine, pa ga se nisu mogli nagledati. Najprije ga je neka djevojčica plašljivo pogladila, a onda su došli dečki, koji su dakako bili hrabriji i čupkali su ga za uha, pa čak i vukli za rep. Fabijan je to trpio, jer je znao da magarac mora biti strpljiv, a osim toga mamice ove iste djece davale su mu za utjehu kruha i šećera. Djeca su htjela i jahati, ali dundo Marin je bio mrgodan čovjek i nije volio šalu. Učinio se važan i rekao da ima posla kod kuće i da mu se žuri.

Stranci su mu govorili neka dođe još sutradan. Ima doduše i drugih magaraca, ali njegov da je najljepši, najveći i najpametnije gleda, pa bi htjela djeca da jaše baš na njem. Platit će dakako. Javilo se i još nekoliko dama, koje bi se na magarcu fotografirale. Dundo Marin je samo promrmljao: — Promislit ću! — i krenuo na put. No nije zajašio na magarca. Bojao se da ti »furešti«, stranci, koji su tako nježna srca, ne dignu graju. Ali kad su izašli iz gra-

dića, zavali se on na jadnog svog tovara i ovaj ga je mučno, ali strpljivo nosio strmim, kamenitim puteljkom visoko uz brdo.

— Eh, moj Fabijane, jesi li čuja? . . . — govorio je on magarcu, a i sebi samome. — Eh, čuja si, ali nisi razumija, ča oni bespoličari divane, kako te fale. — Gospe mi — ka da nisi tovar, već reći ćemo, arapski ždribac! . . . Ajme, luda svita!

Ali Fabijan je čuo i razumio. Srce mu se raširilo i napunilo i ponosom i srećom. Bilo mu je sasvim neobično, jer otkad se rodio, čuo je malo pohvala. Tamo i nije običaj da magarca hvale, nego ga grde, a bome i tuku. Govorili su mu da je lijen, da je glup, da je tvrdoglav, da je tovar. Ako je neki dječak bio nemiran, rekli su tom dječaku, da je tovar. Ako je netko napravio kakvu glupost, rekli su mu da je glup kao tovar. Svakog nevaljalca uspoređivali su sa magarcem. Ali sad najednom nađoše se ipak ljudi, koji su vidjeli da je lijep, da je dobar, da ima pametne oči . . .

— Moj dundo Marine — mislio je Fabijan — sad i ja znam koliko vrijedim! — pa je onda od sreće, iz puna srca i grla zarevao: — I ja - a - znam! I ja - a - znam! I-ja-a!

Zato je doduše dobio od dunda Marina udarac nogom i šakom, ali dobra ga volja nije ostavila. Dundo je opet razmišljao, da li da se odazove ili ne, pa je zaključio da ipak ide. Zašto da ne iskoristi priliku pa na lak način zaradi koji dinarčić.

Sutradan je dobro iščetkao Fabijana, te se sjao kao oficirska čizma, stavio na nj samar, a na samar šareni pokrivač. Zajašio svojim dugim nožurinama i: putuj Fabijane! Spuštali se oni strmim kamenitim puteljcima. Magarac je sluteći da ga opet čekaju pohvale i šećer veselo capkao po kamenju malim, ali tvrdim svojim kopitima oprezno, te se čulo: Tako — tako, sve polako! Tako — tako, sve polako! . . .

Dolje u gradiću postavio se dundo Marin s magarcem na obali nedaleko kupališta i za čas se našlo mušterija. One male sivonje, obične magarce, nitko nije ni gledao. Fabijan je došao u modu i jedna ljepotica bi pitala drugu:

— Jesi li se slikala s Fabijanom?

— Ne, još nisam, ali danas moram!

Curice su opet plašljivo i nesigurno sjedale na magarca.

— Joj, joj, samo da se Fabijan ne poplaši! . . . Joj, joj! . . .

— Neće, neće — mirio ih dundo Marin. — To je miran i pametan tovar!

— Gle — gle! — mislio je Fabijan. — Sad me već i dundo Marin hvali! . . .

Dječaci se dakako nisu tako plašili, ako se koji i bojao, bilo ga je stid da to pokaže. Ali druga je muka bila s njima. Htjeli su jahati svi najedanput, a kad je koji zajahao, nije se dao dolje. Najgori je u tom bio neki Damir, jako razmažen derančić. Tata mu je bio bogat trgovac, a on u tate i mame jedinac, pa se naučio da sve mora biti po njegovoj miloj volji. Tako i sada, kad je prošao njegov četvrt sata jahanja, nije htio sići. Otac njegov platio je još za četvrt sata, premda su se svi bunili. Ali kad je prošao i taj drugi četvrt, opet se junak nije dao dolje. Nastala strašna graja, pa čak i natezanje. Neki su uhvatili Damira za noge, pa vuci jedan ovamo, drugi onamo, htjedoše ga silom skinuti.

— Neću! . . . Hoću još jahati!

Kad je dundo Marin vidio da dječak ne sluša ni svog oca, razljuti se pa ga naprosto zbaci s magarca. No sad se tek momčić uvrijedio. Rasplakao se kao kišna jesen. Drečao je kao da ga tko navlači za uši i za kosu. Sve se orilo plažom i ulicama do hotela.

Da bi mladog gospodičića umirili, obećaše mu tata i mama da će mu kupiti Fabijana, da bude samo njegov i da jaše na njemu od jutra do mraka. Mislili su ga prevariti, jer su trebali već sutradan otputovati svojim autom. Ali Damir nije zaboravio na obećanje, zaintačio tvrdoglavo:

— Hoću magarca! Hoću Fabijana! . . . Vi ste mi obećali, morate mi ga kupiti!

Roditelji se nađoše u neprilici. Šta će im magarac? Kud će s njim? Ali Damir nije popuštao i njegov tata najzad ljuteći se sam na sebe i na svog razmaženog sina, kupi magarca.

Mudrijaš je bio dundo Marin pa iskoristio priliku. Zacijenio visoko i nakon dugog pogađanja dobio toliko, te bi mogao kupiti tri takva magarca.

— Neka plati — mislio je on za trgovca — kad ima suvišnih novaca i kad je tako lud!

Damir je uživao. Još je istog dana podveče jahao na magarcu ponosno kao Kraljević Marko na svome slavnom konju Šarcu. Ali Fabijan se čudio, kad ga je dundo Marin ostavio i kad je, mjesto da ode s Marinom u svoje selo, dospio u nekakvu garažu gdje je sve zaudaralo na benzin i mašinsko ulje. Sad je upravo požalio i za dundom Marinom, iako mu baš nije bio dobar, i za njegovom ženom koja je bila dobra i brižna i za onom malom štalicom gdje se uvijek našlo nešto sijena ili lišća. To mu bijaše i rodno mjesto i dom, a od doma se teško odvaja ne samo čovjek, nego i životinja.

Sutradan se Damirovi roditelji spremiše na put. Oni će autom, a za magarca se našla prilika da ga pošalju kamionom koji je slučajno istoga dana trebao da krene u Zagreb po neku robu, pa će uz put dopremiti magarca u njihovo selo. Našao se i čovjek koji će ga pratiti.

Kad su spremili i kovčege i prtljagu, opaziše roditelji da im se izgubio sinčić. Uzbunili se i ustrčali, sve vičući: — Damir! Da-mir! . . .

Kad najednom, evo ga! Vuče on Fabijana za ular i privodi ga k autu.

— Ajme, Damire — šta je to opet? — vrisnula mama.

— Ja hoću da se Fabijan s nama vozi! — odgovori Damir.

— Ali, Damire, za boga miloga, kako će magarac u auto? Budi pametan! — govori mu tata. — Ne može on ni stati u auto! On će ići kamionom.

— Može Fabijan u auto! Može! On će se već stisnuti! — zaintačio opet Damir.

Opet se počeše pogađati i nadmudrivati s Damirom. Lijepo ga uvjerahavu da magarac ne može u auto, ali se dječak ne dade osoliti, već tjeraše svoje. Mora i Fabijan s njima u auto! Mora, pa mora! . . . Napokon je to dodijalo Damirovom ocu i on svom jedincu prilijepi vruću ćušku, istrgne mu ular iz ruke i Fabijana preda pratiocu, koji ga je imao dopremiti. Damir se doduše derao gore nego jare, ali otac još uvijek ljutit, ugura ga u kola i oni krenuše velikom brzinom i bez magarca. (Damirov tata je srdito mrmljao: — Dosta da imamo tebe u kolima, šta će nam još jedan magarac! Ali istini za volju treba kazati, da je tim riječima više uvrijedio Fabijana, koji je bio miran i poslušan, negoli svog neposlušnog sina! . . .)

Malo kasnije utovariše i nesretnog Fabijana u veliki kamion i sad je za jadnog magarca počelo čudo neviđeno i nevolja nečuvena. Takvo putovanje nije proživio ni njegov slavni djed Fabijan Prvi, onaj koji se tri dana i tri noći vozio sa Cipra u Dalmaciju. Ali Fabijan je sve to podnio doduše strašno mučno, ali i mirno, jer ga je uvijek opominjala pouka majke mu Genoveve: — Sinko, strpljiv i pokoran budi!

Šofer je upalio motor, počela je mašina praskati i tutnjiti kao da puške i bombe praskaju, sva se kola stadoše tresti kao da ih drma devet groznica, a u kolima se tresao i magarac i u njemu zaplašeno njegovo srce. Onda je kamion krenuo. Poletio divlje kao da se poplašio. Pri tom je trubio kao da je poludio i plašio sve živo ispred sebe. Sve mu se sklanjalo s puta: i magarci, i ljudi, i koze i slična takva strašna kola, a prašina se za njim vijala tri put gušća nego dim za parobrodom. Na zavojima zaokretahu tako brzo, te je Fabijan svaki put posrnuo i mislio: — Ajme, izletjet ću naglavce iz ove uklete mašine!

Sa zavišću je gledao magarce koji su skromno i polako capkali cestom.

— Blago vama koji putujete na svojim nogama, a ne na ovakvom čudovištu!

Premda je bio prilično pametan magarac, ipak mu je bilo nerazumljivo: kuda ga to voze, kuda tako srljaju kao da su ga ukrali? Šta se to s njim zbiva?...

U istom otvorenom sanduku gdje je privezan ularom stajao Fabijan, vozile su se i nekakve prazne limene bačve koje su bučno i šuplje lupetale i još više plašile magarca. Tu je bilo i mnogo praznih vreća, na kojima je sjedio njegov pratilac. Nabio je kapu na oči, da mu je vjetar ne odnese, pušio lulu i tješio Fabijana:

— Ne boj se, moj magarče! Nikakvo ti se zlo neće dogoditi. Malo ćeš se provozati, dobro ćeš se stresti i prašine nagutati, a i vjetar će te išibati. Ali zato ćeš doći u zemaljski raj. Ima tvoj novi gazda trave i sijena toliko da ga sto takvih magaraca ne bi moglo prožvakati. Dobit ćeš sigurno i zobi! Uživat ćeš kao nitko od tvog roda!... Ali tamo nećeš biti ni magarac, ni tovar, nego će ti svi reći da si *osel*. Kad netko rekne »osel«, onda znaj da si to ti!

Vozili se oni tako od ranog jutra do kasno u noći. Projuriše preko mnogo brda i dolina, kroz sure usijane kamenjare i kroz hladovite šume, proletješe i pored mnogih lijepih livada, gdje bi se Fabijan najradije bio zaustavio da se sit napase svježe trave kakve dotle još nije ni vidio.

Već se sasvim zamračilo i pala je noć, kad su napokon stigli na mjesto. Stadoše pred nekakvom velikom kućom, koja se bijeljela u mraku, a to je bila kuća Damirova oca. Svi su već spavali, i Damir i njegovi roditelji, jer su bili umorni od puta.

Fabijanu je čisto odlanulo kad su ga istovarili i kad je opet stao na zemlju. Od drmusanja i jurnjave vrtjelo mu se u glavi, a od vjetra bila su mu ušesa kao ofurena. No i inače se magarcu sve činilo neobično. Mirisi su drukčiji nego dolje na jugu, zemlja pod nogama mekana, a kuće sasvim drukčije. Pogotovo mu se staja učinila velika kao kakva palača.

Ali u staji je tek Fabijan doživio, čemu se nikad nije nadao!... Sluga zapalio električno svjetlo i uveo magarca po taracanom

hodniku. Magarac kao magarac unišao je skromno. Njegova su kopita lako topotala: Tako — tako — sve polako!... No sve se životinje probudiše i stadoše se ogledavati: tko je to došao tako kasno u noći?... Konji ustadoše i počeše frkati nozdrvama, strigati ušima, udarati kopitima. Krave su samo glupo izbuljile oči i počele se trzati na lancima. Bik je stao opasno mumljati.

Nijedna od tih životinja nije još vidjela magarca. Zato su se, ne samo čudom začudile, nego i prestrašile. Šta je ovo? Kakvo je to stvorenje?... Konj nije, a nije ni zec! Ima mišji rep, ali miš nije! Je li to u staju unišla nakaza ili prikaza?!...

Od te uzbune konja i goveda preplašio se i Fabijan pa je htio da se prijateljski javi svojim budućim drugovima. Zarevao je iz svega grla: — I-ja, i ja i ja sam životinja kao i vi!

Ali sad se tek uplašiše životinje. Zazvečaše lanci još jače, zatoptaše kopita, zamukaše krave, a bik je htio da se otrgne od jasala. Sve ih je obuzela strava i užas. Onda je sluga uzeo bič i redom ih bičem opatrnuo vičući:

— Mir!... Mir!... Tišina!

Konjima je još napose održao govor:

— Kaj se vi bunite? Em je to osel, vaš najbliži rođak! Kaj ne vidite da vam je sličan. Doduše malo ga kvariju uha i rep, ali pametno stvorenje na malenkosti ne gleda! Iste ste familije, zato vam velim: mir!

Potom je ugasio svjetlo i životinje se pomalo umiriše i zaspaše.

Kad se sutradan ujutro Damir probudio, prvo mu je bilo pitanje je li Fabijan stigao. Ustao je brzo, na brzinu se umio i obukao, jedva je što pojeo, pa odmah otrčao u staju.

Izvedoše mu magarca, lijepo ga osedlaše i posadiše Damira na nj. Najprije je jahao po dvorištu, a onda je krenuo u selo. Sad je istom nastala komedija, jer u tom selu nikad još nije bilo magarca. Bilo je ljudi i baba koji su za nj znali samo iz priča i slika, pa su se čudili i divili:

— Je, mili bože, na kakvoj to zveri jaši Damir? — pitala je neka baba.

— Kuma draga, pak to vam je osel! — odgovorio joj je susjed.

Istrčala i djeca, pa pojurila odmah za Damirom i Fabijanom. To je bila za njih velika, izvanredna novost.

Na vrata svoga dvorišta izišao i stari Mato, kojega u selu zvahu »komedijaš«, jer je uvijek bio na šalu spreman i u svakoj prilici znao reći zgodnu riječ. Čim je ugledao Damira, kako se gizdavo drži na magarcu kao da je general, a djecu i svoje drugove iz prvog razreda pučke škole neće ni da pogleda, stari je Mato izvadio lulu iz usta, pljucnuo u prašinu i poviknuo susjedima:

Glete, ljudi, čudan posel!
Kad na oslu jaši osel!

Nastade smijeh, ali Damir se držao kao da to ne čuje. Jahao je ponosno dalje.

Sletjeli se i psi lajući. Neki bi od njih i navalio na magarca, ali kao da ga bijaše strah. Jedno tele, ugledavši neviđenu životinju, najprije se glupo zagledalo, a onda diglo rep pa poletjelo glavom bez obzira.

Kao noćas u staji što je bilo, tako i sada na cesti, konji su se najviše uzbunili. U susret Damiru i njegovom magarcu išao laganim korakom par konja vukući voz sijena. Već izdaleka spaziše čudnu životinju. Raširili oči, naćulili uši. Čude se: šta je to, kakva je to životinja? Konju je doduše nešto nalik, ali konj nije. Ima uši kao zec, ali ni zec nije! . . . Čude se konji, a kad se konj previše čudi, kad mu pred oči dođe nešto neobično, njega hvata strah kao kakvu praznovjernu babu. Tako su se nekoć plašili od automobila i od mašina. Jaši dakle Damir u susret konjima, a oni što im bliže dolazi sve luđe gledaju magarca, strižu ušima, frkću nozdrvama, stanu se propinjati, badava ih gazda miri i riječima i bičem. Kad najednom stadoše, propeše se u zrak, pa trgni desno, povuci lijevo, eto ih u grabi. Prevrnuo se voz sijena i onaj seljak s njim. Psovao seljak i

magarca i svoje konje i Damira, ali Damir se na to nije obazirao. No Fabijan se čudio: što ga tako gledaju, što je na njemu tako neobično, zašto ga se plaše? . . .

Stali dječaci moliti Damira, da i njima prepusti malo magarca da ga i oni pojašu. Ali on ni čuti. Ukočio se oholo, pa im odgovarao tvrdo i prezirno:

— Ne dam! To je tata kupio samo za mene!

Onda da se pred djecom i pred selom još većma pokaže, tko je i šta je on, da nije samo bogat, nego i silan, počne korbačem tjerati Fabijana. No magarac nije za trku. Magarac će, ako ga potjeraš, malo potrčati, ali sitno i za kratko vrijeme, pa će opet poći svojim korakom: Tako, tako — sve polako! Tako tako — sve polako! . . .

Pod udarcima korbača pokasao Fabijan sitnim kasom, ali Damiru to ne bje dosta, pa on udri i udri sve jače po Fabijanu. Trči, kaše jadni Fabijan i ne razumije, što je to njegovom malom gospodaru. Tako ga nije lemao ni dundo Marin koji baš nije bio nježan. Trči jadni Fabijan koliko može, no Damir hoće još brže, još brže. Pod udarcima korbača poskočio Fabijan u skok i u galop, iako to magarci gotovo nikad ne čine, no Damiru ni to nije bilo dosta. Udaraše on po Fabijanu nemilosrdno i dalje, pa ga zviznuo nekoliko puta i po ušesima.

Strpljiv je bio Fabijan, znajući da magarac mora biti strpljiv i pokoran, ali sad je bilo previše. Kad ga Damir oplete i treći put po ušima, on nisko sagnu glavu i u trenu, u najvećem trku stade kao ukopan tako nenadano, te Damir sleti s njega naglavce u debelu prašinu.

Nastade smijeh i cika. Smijahu se dječaci i rugahu oholom jahaču. Jedan je odmah preokrenuo onu pjesmicu starog Mate »komedijaša« pa počeo vikati:

Glete, ljudi, čudnog posla,
Kak je osel bacil osla!

Digao se Damir iz prašine uprljan i ljutit. Stid ga je bilo pred dječacima, ali ipak nije dao magarcu da bude pobjednik, nego ga ponovo zajašio, pa ga opet stao tući, vičući: Hijo! Hijo, Fabijan! Hijo! — Ali Fabijan ni makac. Počeli i dječaci udarati po magarcu, tko prutom, tko šakom, ali Fabijan trpi i stoji, ali ni da bi se za pedalj maknuo. Udarao Damir, udarali i dječaci, a među njima neki se dosjetio pa mlateći magarca opatrnuo šibom i Damira, tako da je i on izvukao nekoliko vrućih. Na kraju mu dodijalo, pa sjahao s magarca i otrčao kući plačući.

Uto srećom naiđe pastir Jurek, za koga se pričalo da umije razgovarati i sa životinjama i da razumije životinjski govor. Ali tako se samo pričalo, no pastir Jurek bijaše dobar čovjek, imao je srca za životinje i one su ga voljele i razumjele. Bio je Jurek i šaljivdžija, pa je sada stao pred magarca, mudro se u nj zagledao, skinuo svoj stari, otrcani šešir kao pred kakvim velikim gospodinom i lijepo je magarcu prozborio:

— Dragi moj osel, ja te pozdravljam! Ti si prvi osel u našem selu, zato se svi tebi čudiju i zato tebi svaka čast. Tebe su doduše ova naša deca grdo tukla jer još nemaju prave pameti, ali nisu ti dečki baš tak jako zločesti. Ti si im pokazal da i osel ima svoju glavu i sad je sve u redu. Ali, mene buš poslušal! . . . Je li da buš?!... Dobar si ti i lep si, fina pasmina! . . .

Tako je pastir Jurek govorio Fabijanu i pri tom ga gladio po vratu, po leđima i po sapima. Rukom mu je izgladio sve one diznice i masnice, tragove od udaraca, pa ga onda zajašio.

— A sad idemo doma! — rekao on Fabijanu i gle čuda: magarac je krenuo, sve capkajući po prašini mekano i tiho, da se i nije čulo ono magareće: Tako, tako — sve polako.

Tako je lijepo i mirno donio Fabijan Jureka pred kuću i dućan Damirovog tate, koji je upravo tješio svog uvrijeđenog sina. Tu je stao Fabijan, digao glavu i zanjakao iz dubine grla strašnim glasom kao iz napuknute trumbente (tako da su se svi prestrašili):

— I-a! I-a, i ja imam svoju glavu!

MACAN I NEBOJŠA

Junačina je bio Macan. Ali nemojte misliti, da je to bio možda mačak, onaj što noću hvata miševe, a po danu drijema na suncu. Ni govora. Bijaše to dječak, učenik drugog ili trećeg razreda pučke škole, a Macanom su ga prozvali od milja, dok je još bio sasvim mali.

Poslije, kad je već pošao u školu, ljutio ga je taj nadimak.

— Nisam ja nikakav macan! — bunio se on. — Meni je ime Mladen!

Tako je uistinu i bilo. Ali, ljutio se on ili ne ljutio, čak se nekoliko puta i potukao zbog toga, nadimak mu je ostao. Ostao je Macan. Jer kad se nadimak na nekoga prilijepi, teže ga je odlijepiti nego poštansku marku sa dopisnice.

Bio je to dečko i po. U školi doduše nije bio najbolji, ali svakako ni najgori. Čak je imao opću ocjenu vrlo dobar. Mogao je biti i ponajbolji, da mu nisu bile i odviše na umu igre i kojekakve majstorije i komedije. U prvom redu dakako nogomet, a zatim ribolov. Rado je pecao ribe i to ne samo ljeti, nego i u jesen, pa čak i zimi. Jedanput se omaknuo i pao u mulj i vratio se kući u čizmama punim vode i blata. Drugi put je pod njim pukao led i on se okupao kad baš za to nije bilo pravo vrijeme. Sve se na njem smrzlo i jedva je došao kući. Bilo onda svašta. Mama je vikala i plakala i grdila, a tata je bome izvukao kaiš, pa je bilo i deračine i suza.

Psovali su Macana da je ratoboran, da je čak i razbijač. Ali nije bilo baš sasvim tako. Istina je da se često potukao. Istina je

da je i na njegovom čelu znala narasti kvrga ili da mu je nos bio izgreben ili da je došepesao kući kao da je igrao nogomet. Onda bi mama rekla: — Jesi li dobio što si tražio?! ... Tko se rado tuče, taj i sam izvuče! ...

Zapravo Macan ili Mladen (da i njemu bude pravo!) nije prvi započinjao bitku niti je zadirkivao u druge. On se obično tukao zbog drugih. Ima dječaka koji se hvale kako su jaki, ali svoju jakost ne mjere sa isto tako jakima ili još jačima, nego napadaju na manje i na slabije. Guraju ih, peckaju, okreću im ruke iza leđa i gnjave sirote mališane na svakakve načine samo da pokažu kakva su oni sila. Toga Macan nije mogao trpjeti, nego kad je tako što vidio, on se odmah postavio u obranu slabijega, pa makar onaj drugi bio dvaput jači od njega samoga.

— Šta gnjaviš toga maloga? — pitao bi Macan strogo.
— Šta te briga! — odgovarao bi onaj nabusito.
— Pusti ga! Odmah! — rekao bi Macan odlučno.
— Zar ćeš ti meni zapovijedati?! Tko si ti?
— Ja sam sudac pravedan, moja šaka buzdovan.
— Baš te se ja bojim! — odgovarao bi ovaj drugi.

Riječ po riječ, eto ti tučnjave, da se sve prašilo. Obično je Macan bio pobjednik jer je bio čvrst i okretan. Povrh toga imao je junačko srce i znao je da se bori za pravednu stvar, a to mu je davalo još više snage.

Ali nekoliko puta se dogodilo da je i on dobio batina, kad se slučajno namjerio na kojega mnogo jačeg. Onda se sjetio maminih riječi: Tko se rado tuče, i sam izvuče ...

Tako je, eto, Macan stekao glas razbijača. Sve zbog dobrote svoga srca. Kad se branio da nije razbijač, nego da zaštićuje slabije, onda su mu govorili, neka prijavi učitelju one koji su krivi, a ne da sam sudi.

— Nisam ja tužibaba! — izgovarao se on. — Ja sam sudac pravedan, moja šaka buzdovan! ...

Samo pred tatom nije smio tako govoriti, jer bi tata zacijelo rekao:

— Pazi, Macane, da ja ne budem sudac, a šiba buzdovan! ...

Razumije se, djeca su ga voljela, a oni pravi razbijači rugahu mu se zovući ga »Buzdovan«. Ali taj ga nadimak nije vrijeđao. Čak se njime ponosio.

Tako je izašlo da su ga kod kuće zvali Macan, a u školi Buzdovan, kao da mu je ono ime, a ovo prezime: Macan Buzdovan.

Mnogo je on imao prijatelja, ali od svih je najviše volio Nebojšu. Zašto baš Nebojšu i tko li je taj Nebojša? U koji ide razred i kakav je đak?

Niti ide u školu, niti zna čitati ni pisati, tek je počeo pjevati i to dosta nesigurno i kreštavo. Kakav je to onda delija?

Nije to bio ni gimnazijalac, ni pučkoškolac, niti dječak uopće, nego pijetao, zapravo pjetlić kojemu još ni rep nije pravo izrastao i koji je tek počeo kukurikati. Oponašao je pri tom nespretno i smiješno Gaćana, starog pijetla u istom dvorištu.

Nije bio nikakav osobit pijetao taj Nebojša. Na oko više ružan nego lijep. Povisok, štrkljast, podugačka vrata, činio se velik gotovo kao stari pijetao. Kakve je boje bio, teško je i reći: i crvene, i žute, i crne, i bijele, i sive. Ukratko, šaren kao kakav otrcani ćilim. Bio je čak i šepav, jer mu je, dok je još bio pilence, očepio stari Blebetaš, puran, lijevu nogu tako da mu se nakrivila kao turska sablja, i odonda je Nebojša u hodu šepesao kao da poskakuje. Zato su ga zvali »šantavac«. Samo ga je Macan, tj. Mladen zvao Nebojša. Tako je taj pjevčić imao i ime i prezime. Nebojša Šantavac.

Svatko se čudio, što je Macan našao na tom nakaradnom pjetliću te ga je toliko zavolio. Možda baš to što je bio šantav, a opet od sve peradi u dvorištu najbrži, hoćeš li na zrno, hoćeš li u borbu.

Nije njega Macan nazvao Nebojšom samo tako, bez razloga. Bijaše to pjetlić hrabar, srca junačkoga i ratoboran kao i njegov zaštitnik i učitelj Macan Buzdovan. Kakogod je bio šantav i štrk-

ljast nasrtao bi na svakoga, pa i na jačega. Nasrtao bi i na starog pijetla Gaćana i na purana Blebetaša, onog istog koji mu je proljetos bio očepio nogu. Nijednom nije dao da mu pozoblje zrno ispred kljuna.

Eto, zato ga je i Macan zavolio i s njim se rado poigrao. Draškao ga komadićem kruha i učio ga da mu skače na rame, pa i na glavu. Onda je znao bježati pred pjevčićem, a ovaj ga ganjao. Naučio se Nebojša na te majstorije, te je napadao i na ljude kojima nije bilo do šale.

Neki mu se baš nikako nisu sviđali i čim bi pjevčić takvoga opazio, odmah bi se ustremio, digao glavu i pojurio na čovjeka, kao da će ga zapitati: — Kako ti, druže, smiješ ovuda prolaziti bez moje dozvole?! ...

Ljudi se čudili:

— Kakva je ovo pernata napast? ... Iš, nevoljo šantava! ...

Na poštara-listonošu napadao s posebnim veseljem. Ide poštar, vuče svoju torbu punu pisama, ide od kuće do kuće, izdaleka viče: — Pošta! ... Pošta! ... — Žuri mu se i nije mu do igre. Ali čim ga Nebojša speti, odmah se na nj zaleti. Ustremi se na čovjeka i ne da mu dalje. Stane poštar psovati:

— Vrag ti ovo, pa ono, napast božja, iš! ... Iš, šantavče! ...

Pjetlić uzmiče, ali i nasrće. Nema poštar batine da se obrani, nego se sagne pa da će pijetla kamenom. Ali u isti mah mu Nebojša skoči na glavu, otepe mu kapu u prašinu, pa još kukuriknu na veliko veselje dječurliji, a najviše Macanu Buzdovanu.

Na sličan način je Nebojša izbio djedu Martinu lulu iz usta. Ali onda zamalo da i nije zaglavio, jer se djed tako raspalio da ga je štapom gonio sve dok pjetlić nije preletio preko plota i tako spasio svoju ludu glavu.

Susjedov Bundaš bijaše grdan pas. Ljudi su ga se bojali čak i kad je bio na lancu vezan. Jednom se Bundaš nekako otkinuo s lanca i upao u Macanovo dvorište, pa se ustrčao i uzmuvao uz-

duž i poprijeko kao da nešto traži. Sve se živo prestrašilo kao da se doskitao medvjed iz planine. Patke i guske se uzgakale i gačući pljusnule u jarugu što je bila na dnu dvorišta.

— Ga-ga-ga. Eto medvjeda! ...

Purani se uzblebetali:

— Udri ga, udri ga! ... — ali su bježali kud koji.

Kokoši i stari Gaćan, pijevac, uskokodakali se kao da su tri jastreba sletjela među njih:

— Ko-ko-ko-ko-dak, proždrijet će nas taj divljak!

Samo se Nebojša Šantavac nije preplašio.

Nasrnuo čak prvi na Bundaša. Ovaj se začudio: otkud tom čupavom pjevčiću tolika hrabrost! ... Onda je zarežao i zamumljao duboko i opasno kao da kaže: Ne zvrndaj, mali, jer, ako te ja zgrabim, letjet će ti perje na sve strane! ...

Ali Nebojša nije ustuknuo, nego po svom običaju, onako šepav, počeo poskakivati pred Bundašem i nasrtati na nj. Naljutio se Bundaš strašno, iskesio svoje grdne zube, zinuo da ščepa drskoga pjetlića, ali ovaj spretno uzmaknuo, pa opet nasrnuo i najednom uzletio psini na glavu. Kljunićem ga kljucnuo po gubici nekoliko puta, pa onda još krilima zalepetao po očima, te je Bundaš skoro obnevidio. Smutio se pas sasvim, jer tako što još nije doživio, te je srdito mumljajući otkasao iz dvorišta.

Onda je Nebojša ponosno skočio na plot i triput pobjednički zakukuriknuo, a sve koke i kokice s udivljenjem gledale u nj.

Takva i slična junačka djela izvodio je Nebojša često i njegov prijatelj i učitelj Macan-Mladen je u njemu uživao, bio ponosan njime, ne bi ga dao nikomu nizašto na svijetu, pa baš da mu je tko ponudio bicikl, za kojim je inače žarko čeznuo.

Ali eto brige i jada sasvim iznenada! ...

Jednog jesenjeg dana vratio se tata s puta, sa »terena« (kako se to službeno kaže) i rekao mami:

— Slušaj, ženo, sutra će nam doći drug Pero. Znaš onaj iz Direkcije ... Pozvao sam ga na ručak.

— Ajme, čovječe, lako je tebi pozivati — zavapi mama — ali šta ću mu spremiti?! ... Već tri dana nije bilo u mesnici mesa, a kažu da ga ni do nedjelje neće biti. Nećemo ga valjda častiti grahom i palentom! ...

— A ti zakolji nešto! — reče tata. — Ima živadi u dvorištu! ...

— Hm ... — zamisli se mama. — Žao mi je kokica. Sad sve nose, a pilića više nemamo.

— Zakolji onog šantavog pjetlića! — dosjetio se tata.

— Imaš pravo — prihvatila mama — on je i onako napastan. Nalijeće na svakog! ...

Čuo to Macan, koji se upravo vratio iz škole i spremao da piše zadaću. Čuo to Macan i sav protrnuo.

— Mama, zar mog Nebojšu?!

— Baš zato ga i treba zaklati što je Nebojša! — rekla je mama. — Eto jučer je opet nasrtao na poštara, a danas je napao susjedu kad je nosila puno vedro vode sa bunara. Brani se ona nogama, jer rukama pridržava vedro, i na kraju se omaknu, pade žena i sva voda po njoj. Kud je bila mokra, tud je još i vodu morala nanovo vući!

— Ne dam ja svog pjetlića! — zaintačio Macan, ali tata onda dreknu:

— Šta?! ... Tebe ćemo valjda pitati za dozvolu! ... Jezik za zube i ni riječi više!

Umuknuo Macan. Zna on da sa ćaćom nema šale. Pokunjio se, sve guta suze, sjeo da piše zadaću, ali mu slova igraju pred očima. Sve misli otišle k miljeniku, pjevčiću, kome se eto sada crna propast sprema.

— Ne dam ja svog Nebojše! — govorio je Macan, ali dakako u sebi. — Takvog pijevca zaklati! Ne dam ja njega! ...

Nije to bilo lako ni na glas reći, a kamoli izvesti.

— Takvog pijevca nema u čitavom selu! ... Dobro, ako i jest napastan kao što kaže mama, ja ću njega odučiti. Ja sam ga na-

učio, ja ću ga i odučiti! ... — mudrovao je Macan, pa opet zaključio: — Ne dam ja svog Nebojše!

Jedva je Macan napisao zadaću. Čita jedno štivo, pročita cijelu stranicu i onda tek opazi, da i ne zna što je pročitao. Ili kod računa ne može nikako da se sjeti koliko su dva i tri, pa čak ni koliko je dva i dva. Sva mu se pamet okrenula na drugu stranu: sve je pazio i vrebao da ne bi mama otišla hvatati Nebojšu ... Ali srećom bilo je i drugog posla pa nije imala kad, te se tako Nebojšina propast odgodila na sutradan rano ujutro. Kad je pao mrak, mama je poslala Zoru, Macanovu stariju sestru da ona zatvori živad.

Macanu malo odlanulo, ali ne sasvim. Još je uvijek Nebojšina luda glava u smrtnoj opasnosti. Treba ga spasiti od maminog kuhinjskog noža, samo se pita: kako i kad.

Još večeras se mora nešto učiniti, jer mama ustaje vrlo rano i ne bude li Nebojša dobro skriven, odzvonilo mu je ... Do zore, do drugoga dana mora pjetlić biti na sigurnom mjestu! Samo, takvo mjesto treba pronaći! ... Teške su to bile brige!

Pomislio je Macan da pjetlića odnese i spremi kod tete Jule. Ona je dobra i predobra. Psovat će ga doduše, ali će se i nasmijati i sakriti grešnog Nebojšu. Tako bi bilo najbolje, ali zamračilo se, kasno je, pa još i kiša počela padati, kako će iz kuće da to tata ne primijeti?! ... Ni mama ni tata ne dopuštaju da djeca noću izlaze sama iz kuće. Pogotovu ne tako daleko, jer teta Jula stanuje na kraju sasvim druge ulice. Od toga plana dakle nije bilo ništa.

Tako je došlo i vrijeme večeri. Macan je inače bio prilična izjelica, ali sad je zalogaje gutao na silu. Od velike brige i žalosti izgubio apetit. Čudio se on, kako su svi ostali čisto dobre volje kao da se ne sprema nikakvo zlo. Tata i mama razgovaraju o svojim brigama i poslovima kao svaki dan, a sestre Zora i Mira još se gurkaju laktima i podsmjehuju se Macanovoj nevolji. Smiju se već unaprijed svemu onom što će se još dogoditi zbog toga na-

karadnog Macanovog pijevca. Znadu sestre da će Macan, da bi spasio Nebojšu, izmudriti nešto, čemu se nitko drugi ne bi mogao ni domisliti; a tako se baš i dogodilo.

Poslije večere tata je zapušio cigaretu, pogledao malo u novine i otišao spavati, jer je bio umoran od puta. Mama i djevojčice bavile su se u kuhinji. Macan iskoristio tu priliku, pokrio se preko glave maminim kišnim ogrtačem, odšuljao se u dvorište, pa se kao tat tiho i nečujno prikrao kokošinjcu.

Trebalo je raditi brzo i spretno, da se živad ne uzbuni i ne digne graju. Ali kako će u pomrčini prepoznati i naći baš Nebojšu? ...

Baterije nema, a žigice ne može paliti na kiši, a kad i ne bi kišilo, ne bi smio, jer naopako da ga u tom uhvati tata koji uvijek govori: — Šibice nisu za djecu! ... — Macanu nije preostalo drugo nego da u tami, onako napamet potraži pijevca, a prepoznat će ga valjda po onoj nakrivljenoj nozi. Sjetio se uto da Nebojša sjeda uvijek na najvišu prečku i tačno prema vratima. Ta i mama se ljutila da taj divljak od pjevčića, čim ona otvori vrata od kokošinjca, odmah prhne čak i njoj samoj preko glave te se boji da će joj se čaporcima zaplesti u kosu. Visoko je stajala ta prečka i Macan je jedva dosegao i napipao Nebojšu, ščepao ga brzo i čvrsto, pa s njim pod kaput.

Uzbunio se Nebojša i malo da nije počeo kreštati, ali mu Macan rukom zatvori kljun.

— Šuti, budalo, jer ćeš inače ti izgubiti glavu, a ja izvući batina! ...

Mnogo je teže bilo vratiti se u kuću, jer ako naiđe na mamu, onako pokisao i s njenim ogrtačem, odmah će joj biti jasno gdje je bio, a onda su stradali i on i Nebojša. Zato se još opreznije ušuljao u kuću, pa šmugnuo kraj kuhinje i srećom ga mama nije primijetila ni ovaj put. Odložio je brže-bolje ogrtač i s pijetlom ispod kaputa skočio u sobu. Tu su već bile obje seke i u čudu se

u nj zagledale, gotove da viknu: — Macane, šta to nosiš ispod kaputa! — Ali im on šapnu prijeteći: — Pisne li koja, razbit ću joj nos!

Onda on kleknu kraj svog kreveta, pod kojim je bilo čitavo skladište svih mogućih stvari — i udica, i zamki za hvatanje zečeva, i špekula, i nožića, pila, svrdla, strelica, raznih kutija i drugih svaštarija. Čitav magazin! ... Izvuče jedan sandučić sa poklopcem kojemu je nedostajala samo mala letvica. Upravo toliko, koliko je potrebno da pijevčeva glava može da proviri i da uhvati zraka. U taj sandučić gurne pjevčića, pokrije ga poklopcem i rekne ozbiljno i strogo, ali prijateljski:

— Tu sad miruj, ako ti je glava mila!

Sestre su se počele smijati i kikoljiti. Macan izdrečio oči i podigao obje šake:

— Ne zaboravite što sam vam rekao. Pisne li samo koja, razbit ću joj nos! ...

Spremio se Macan na spavanje prije i brže nego obično. Kad je mama svršila posao u kuhinji i prošla kroz sobu, već je bio mir. Svatko je bio u svom krevetu. Sve troje djece pričinjalo se da spava. Sestre od straha da ne prasnu u smijeh, a Macan samo da ne bude razgovora i da se mama ne zadrži u sobi i da još ne osjeti Nebojšino šuškanje ispod postelje.

Mama se začudila, a malo joj je bilo i krivo što joj sinak nije zaželio laku noć, kako je to svake večeri bio red i običaj. Razumjela je da je to sigurno od žalosti i brige zbog šantavog pjetlića, pa se u sebi nasmijala kao da kaže:

— Prežalit ćeš ti brže nego i misliš!

Otišla i mama leći. San je hvatao Macana. Zaspao bi on kao panj u dubokoj vodi, ali se u sanduku pod posteljom stalno meškoljio pjetlić. Bilo mu valjda neobično i neugodno ležati tako nisko. Kroz onaj otvor turao glavu kao da mu je tijesno. Počeo nešto i ćućoriti. No Macan ga nekoliko puta kvrcnuo po glavi i glavu mu turnuo u sandučić:

— Miruj, benetino, ako ti je glava mila! ...

Napokon se u kući sve umirilo. Smirio se i pjetlić Nebojša.

Odahnuo je i Macan i zaspao da ni sam nije znao kako. Svi su spavali i tišina je zavladala. Ali dakako ne sasvim, jer potpune tišine i nema. Vani je pljuštila kiša obilno, te je limeni žlijeb mrmorio i žuborio kao gorski potok. Sestra Zora mrmljala i buncala u snu nešto nerazumljivo. Iz druge sobe orilo se gromko hrkanje tatino kao da pili najtvrđe kvrge, kako se mama znala narugati. U drugoj sobi je bila i stara ura, na kojoj se svakog sata pojavila kukavica i tačno toliko puta se naklonila i toliko puta zakukala »ku-ku«, koliko je bilo sati. Kukala je ona tako svakog sata i po danu i po noći, pa je već nitko gotovo i nije slušao ni čuo. Toliko su se svi na nju priučili.

Došla pomalo i ponoć. Kukavica na onom starom satu dvanaest puta iskočila iz svoje komorice, pa se sve onako u mraku dvanaest puta naklonila i dvanaest puta zakukala jasno i glasno: ku-ku ... Ali svi su dalje mirno spavali i nitko je nije čuo. Nitko nije čuo ni kako njihaljka na uri mirno i jednolično udara: tik–tak, tik-tak ... (To vrijeme korača! — znala je reći mama.) Nitko nije čuo ni tatino gromko hrkanje: kvrge pilim, kvr-r-r-ge pi-i-lim ... Ni pljuštanje kiše, ni bučno žuborenje vode u žlijebu, ni to nitko nije čuo.

Ali kad je ispod Macanovog kreveta nekako plašljivo prodro Nebojšin promukli: »khi-khe-rhi-ki-i- — —, onda su se svi trgali kao da ih je sve u jednom trenu netko povukao za uho ili za nožni palac. Čak je i tatino hrkanje naglo zapelo, rekao bi da je daska prasnula: hrrks ... Mama se odmah i probudila:

— Šta je to?

Uto pjevčić kukuriknu i po drugi put: khi-khe-ri-ki-i-i ...

Sad se bome i tata probudio pa se i on srdito zapitao:

— Šta je to? ...

Pjevčić kukuriknu i treći put: khi-khe-ri-ki-i-i ...

Premda se činilo da se on to javlja nekud iz dubine, kao iz kakvog bunara ili iz podruma, svi su osjetili da je on ipak negdje u kući.

Probudile su se i djevojčice Zora i Mira. Još sanene, one su širom otvorile oči, pa i usta od čuda: šta će sad biti? . . .

Samo je Macan, tj. Mladen još spavao. Zapravo je i on čuo kukurikanje, ali nije mogao da se probudi, nego je u taj čas sanjao da je Nebojša zapovjednik nekakve kokošje vojske i da joj reskim svojim glasom oštro komandira: jedan-dva, jedan-dva . . ., a kokoši capkaju i skakuću bez reda i takta, a Nebojša se ljuti i psuje.

Mama ustala, zapalila svjetlo da vidi, otkud to kukurikanje . . . Dabome, otkud drugud, nego ispod Macanove postelje!

Probudio se napokon i Macan i to baš kad je Nebojša već peti put kukuriknuo. Mama izvukla sanduk, a iz sanduka pjetlića. Pjevčić stao lomatati krilima i kreštati, Macan se zaprepastio: pomislio da je Nebojši došao kraj.

— Vide ti magarca, čemu se domislio! — veli mama i kroz vrata pokazuje sanduk i pijetla tati u drugoj sobi. Tata nešto psuje, ali se i smije.

Macan skoči s postelje, pa se oko mame uskakao, a i rasplakao kao godina:

— Nemoj ga, mama, nemoj! . . . Ja sam ga sakrio da ga ti ne zakolješ! . . .

Ražalila se mama, smilovao se i tata, pa oni rekoše:

— Ajde, neka ti bude kad ti je toliko drag! Nećemo ga klati! Naći će se nešto drugo! . . .

Ali Macan, koliko god se raduje, nekako još ne vjeruje, pa pomno pita:

— Je li, mama, nećeš ga? Je li, mama? . . .

— Ma neću, kad ti kažem! — odgovara mama.

Onda se javi tata iz druge sobe:

— Ovaj put si mu spasio glavu, ali pazi, moraš ga odučiti da napada na ljude. Nije on pas, nego pijevac! . . . Ti si ga naučio, ti ga i oduči! . . . Jer inače, ode mu glava! . . .

— Hoću, hoću! — obećavao je Macan najspremnije, a sve pola plačući, pola smijući se, mada još nije znao, hoće li se Nebojša dati odučiti od svojih loših navika. Jer navika je jedna muka, a odvika sto! Ali sad je glavno da je Nebojši spašen život.

Odlanulo Macanu. No došlo je pitanje, kuda će s Nebojšom dok ne svane dan. Ta ponoć je bila tek prošla . . . Napolje ga ne mogu nositi jer kiša još lijeva. Tko će sad iz toplog kreveta na kišu?! . . . Ako ga ostave u sobi, kao što je molio Macan, (jer, mislio je on, tu je pjetlić ipak najsigurniji) opet će kukurikati.

Pijetli naime kukuriču i noću. Prvi put odmah poslije ponoći, a onda pred zoru pa opet ujutro. To im je u naravi i ne treba ih nitko buditi: znadu oni svoj sat i čas kad treba da se oglase, bio to bijeli dan ili mrkla noć . . .

No brzo se Macan domislio, pa navukao pijevcu svoju čarapu na glavu.

— Sad neće moći zinuti, pa neće ni kukurikati! — tumačio je on.

— Zagušit će se! — vikale su sestre.

— Neće! — uvjeravao ih Macan. — Čarapa je malo poderana, imat će dosta zraka. Neka pjeva po danu! . . .

I tako otišao Nebojša sa čarapom preko glave opet u sanduk pod krevet.

Mama je poljubila Macana i ugasila svjetlo, a tata je iz druge sobe viknuo strogo:

— A sad mir! . . . Da nisam čuo više nikakvog razgovora! . . .

Istina, smirili su se svi, ali ne sasvim. Šuškanje je trajalo još dosta dugo. Sam Nebojša nije se mogao priučiti na čarapu, pa se stalno meškoljio i kao da je nešto gunđao, bunio se, dok ga Macan nije dva-triput kvrcnuo po glavi i čvrsto ga prodrmao. Djevojčice

u svojim krevetima došaptavale se i smijuckale sve ispod pokrivača, dražile Macana, a on im je prijetio šakom onako u mraku, sve dok tata nije oštro dreknuo:

— Mir! Spavati! . . .

* *
*

Sutradan ujutro probudiše se svi rano, čak i Macan, kojega je inače trebalo dugo drmati i tjerati da ustane. Obukao se na brzinu, a onda izvukao sandučić i iz njega pjetlića koji se od muke sav poklopio. Skinuo mu čarapu sa glave, odnio ga u dvorište, ali prije negoli će ga pustiti, još mu je održao govor:

— Slušaj, Nebojša, ja sam tvoj vjerni prijatelj i ja sam ti spasio glavu. Ali pazi, od danas da si se okanio bezobrazluka. Pristojno se vladaj i na ljude ne napadaj! Na Gaćana, pijevca, i na purana Blebetaša smiješ, ali na ljude nikako! . . . Nisi ti pas, nego pijevac! . . . Učit ću ja tebe druge majstorije i mi ćemo još davati predstave! . . . Svi će se diviti! . . .

Možda je to Nebojša i razumio, jer je ćućorio kao da potvrđuje: Da, da, da . . .

Napokon ga Macan pusti. Nebojša potrči, ali posrne nekoliko puta kao pijan. Bit će da je bio smućen od noćne kape, tj. od Macanove čarape. Kiša je prestala, razvedrilo se i sunce je živo i radosno sjalo. Možda je i to opilo Nebojšu. Ali to je trajalo samo časak-dva, a onda se pjetlić razbodrio, raširio svoja čupava krila i oštro kukuriknuo.

Macan je uživao i vesela, ponosna srca otišao da spremi knjige za školu.

JURNJAVA NA MOTORU

Došla je radosna vijest. Donio je poštar Luka, onaj isti kome je pjetlić Nebojša nekoliko puta otepao kapu sa glave. Donio je poštar Luka pismo, a pismo je došlo iz Zagreba od maminog brata, ujaka Jose. Ujak Joso u njemu poziva Mladena da dođe preko velikih praznika u Zagreb.

Poslije one zgode sa Nebojšom bio se Mladen-Macan jako popravio i svršio je treći razred s odličnim uspjehom. Čak je i iz ponašanja dobio četiri.

Uzgred ćemo spomenuti da se i Nebojša malo popravio. Ne po tom što bi ga Macan uspio odučiti od njegovih vragolija, kao što je bio obećao one noći, nego što ga je poštar Luka jednom tako zviznuo štapom i prelomio mu jedno krilo, te se više nije mogao zalijetati nikome na glavu, pa čak ni na plot. Nasrtao je još neko vrijeme, a onda se pomalo i odučio. Pa i Macan se nije više s njim igrao, bilo je druge zabave, a kad je došlo pismo strica Jose gdje Macana zove u Zagreb, onda je na Nebojšu sasvim zaboravio. Mislio je samo na putovanje.

Bilo je to za Macana veliko veselje. Zapravo to i nije bilo samo jedno veselje, nego odmah tri.

Prvo veselje je voziti se željeznicom, pa još pet-šest sati, tako da se dosita navozaš. Neće mu se više moći sestre rugati:

— Šta se praviš važan! — znale su mu one reći kad bi se pred njima raspričao kako će jednog dana biti šofer ili čak avijatičar — još se nisi ni na željeznici vozio! . . .

— Šta nisam?! — pravdao se Macan — kad je tata bio amo premješten, onda sam se vozio!

— Oh! — rugale se sestre. — Toga se ti i ne sjećaš, jer si bio sasvim mali. Nisi išao ni u prvi razred!

— Neka, ali se ipak sjećam! — uporno je tvrdio Mačan, ma da se uistinu nije nimalo ili posve malo sjećao toga putovanja.

Ali zato sada, kad je već odrastao i kad je već treći razred svršio, sad će on sve moći bolje vidjeti, a i zapamtiti što je vidio. Ponijet će sa sobom bilježnicu i zapisivat će sve stanice do Zagreba, da ne zaboravi kuda je putovao, a u Zagrebu će zapisati sve ulice kojima bude prolazio i sve drugo što će tamo vidjeti i naučiti.

To je dakle bilo prvo veselje.

Drugo je veselje, vidjeti sam Zagreb, veliki grad i glavni grad Socijalističke Republike Hrvatske. Čuo je on i čitao šta sve ima u Zagrebu, a od svega toga ga najviše zanima električni tramvaj, kazalište, zoološki vrt, u kome ima svakakvih životinja, i lavova i tigrova, deva i slonova (možda samo jedan) i majmuna, za koje kažu da su strašno ružni i jako smiješni. Vidjet će zacijelo bar jednu veliku nogometnu utakmicu.

Treće i možda najveće veselje je što Macan zna da ujak Joso ima motocikl i sjeća se dobro da mu je još lani obećao, kad mu dođe u Zagreb, da će ga na njemu provozati koji put. Uz to veselje skrivala se i nada, koju Macan nikome nije odao, da će mu ujak možda dopustiti da se sam samostalno malo provoza na motoru. Jer na običnom biciklu Macan se vozi kao veliki. Ne samo da je siguran, nego je takav majstor da bi se — kako je mislio — mogao pokazivati u cirkusu. Na primjer, kad se spušta niz brdo, on prekriži ruke, a noge stavi na volan, pa juri kao strijela, te se svi čude i govore: — Vidi Macana, vragolana, gdje li je samo tu majstoriju izučio! . . .

Teško je bilo iščekati dan kad će poći na put. Svaki dan je Macan pitao barem pet puta:

— Pa kad ćemo već ići! . . .

Ali mama je imala još svršiti neke poslove, a morala se pripremiti i za put. Trebalo je Macanu urediti odijelo, pa čarape i rublje, a trebalo je spremiti i što će ponijeti sa sobom.

— Kad ideš nekome u goste — govorila je mama — moraš nešto tamo i donijeti. Ne možeš doći mašući praznim rukama, a ne možeš zahtijevati da te Zagrepčani još od svoga i hrane. Jer oni u Zagrebu su gradski ljudi, tamo se na tanje jede i tačnije računa, negoli na selu.

Zato je mama pripravila vrećicu brašna, pa maslaca i sira, pa i rakije, a odredila je i nekoliko živih pilića, pa čak i dvije patke. Još je ispekla i kolača i jedno pile da ne bi putnici došli gladni u Zagreb. Znala je mama, čim dijete dođe u vlak i proveze se dvije-tri stanice, već pita ima li što za jelo.

Kad je napokon sve bilo spremljeno, pošlo se na put. S Macanom je putovala mama te je i ona smjerala ostati dva-tri dana u Zagrebu, a Macan će ostati čitav mjesec, ako ne i dulje. Sve dok netko ne dođe po nj.

Tata je i toga dana, kao obično, bio negdje na službenom putu, pa su putnike, Macana i mamu, pratile do stanice Zora i Mira. Bilo je prtljage dosta, paketa i košara, pa je trebalo pomoći. Macana je zapalo da nosi patke, jer je on — rekoše — poznat kao prijatelj pijetlova, kokoši i pataka.

Iako su pošli na stanicu mnogo ranije negoli je trebalo, Macan je stalno požurivao i mamu i sestre bojeći se da ne zakasne. Zato, kad su tako žureći se i vukući prtljagu stigli na kolodvor, bili su se dobro oznojili, a do vlaka imali su još čitav sat vremena. Bili su prvi i jedini putnici. Mama, Zora i Mira posjedaše u hlad da se odmore i ohlade, a Macan se ušetao oko stanične zgrade, pa po tračnicama i oko nekakvih vagona koji su tu stajali i neprestano se zagledao u daljinu, da možda ipak ne dolazi vlak.

Kad je prošlo pola sata, čekanje mu sasvim dojadilo.

— Pa gdje je taj vlak?! — ljutio se on. — Što se tako vuče?... Još bi najbolje bilo putovati avionom!

— Gle, gospodina — rekla je Mira — sad mu već ni vlak nije dobar!

Pomalo su nadolazili i drugi putnici, napokon je i blagajnik počeo izdavati karte, otezalo se vrijeme, dojadilo čekanje i kad je Macan već mislio da se valjda nikad neće voziti željeznicom, najednom netko viknu: — Evo ga!

Doista, izdaleka se čulo muklo soptanje, vidio se oblačić dima i na zavoju ukazao se vlak, dugačak i crn. Zazviždala mašina kao da je vrisnula od veselja: — Evo me!

Sve što je bliže dolazio, bijaše sve glomazniji, dahtanje stroja sve snažnije, lomljava željeznih točkova kao grmljavina.

Od svih putnika Macan se najviše uznemirio i uzvrtio. Pojurio bi, a i sam nije znao kuda, jer se vlak još nije zaustavio.

— Kuda ćeš, kud srljaš? — vikala je mama. — Još će te mašina satrti!

Jedva voz stane, a Macan, ne mareći ni za mamu ni za sestre, uspeo se skokom u prvi vagon na koji je natrapao. Ne gleda on, je li to prvi, drugi ili treći razred. Glavno je da mu vlak ne pobjegne. Srećom pogodio je dobro i našao je dobro mjesto. Dok su se Mira i Zora s mamom opraštale i pomagale joj ubacivati prtljagu u vagon, Macan je već bio na prozoru sav sretan i ponosan. S prozora se i oprostio sa sestrama, sve na brzinu, jer vlak nije dugo ni stajao.

Zazviždala lokomotiva, pa teško zastenjala (nije ni čudo, koliko vagona vuče!), sunuo crn, gust dim iz niskog širokog dimnjaka i oni krenuše.

Ide vlak, ide, juri, vozi Macana Buzdovana u Zagreb!...

Stao Macan uz prozor. Promiču kuće, drveće, telegrafski stupovi. I oni kao da jure, samo unazad. Cestom vuku volovi kola, ali

kako sporo. Čak i konji koji kasaju, zaostaju iza vlaka. Onda Macan u svojoj torbi potraži bilježnicu i olovku. Zapisivat će imena stanica.

Nisu se dugo vozili i vlak stade. Navalio narod u vagone, viču ljudi, vuku svoje kovčege i drugu prtljagu, ali to Macana ne zanima. Njega zanima samo ime stanice. Opazi kraj stanične zgrade na drvenom stupu ploču, a na njoj piše: IZLAZ, te on u svoju bilježnicu zapiše također: Izlaz...

Voz opet krenu, kotrljaju se točkovi vagona, promiču telegrafski stupovi, kuće, drveće, ali Macan se već priučio pa mu se učini da to nekako sporo ide. Vozio bi se on još brže. Opet sjede na svoje mjesto. Zadovoljan je, to je istina, pa opet bi nešto htio, ne zna ni sam što. Ali se mama dosjetila.

— Bi li ti što jeo? — pita ga ona.

— Pa bi!... Molim! — veli Macan i prihvati pileći batak. Nateže on batak, žvače meso i kruh kao da već davno nije jeo, ali uto vlak opet stade.

— Ma što zastajkuje svaki čas! — ljutio se Macan i brže-bolje odloži batak i kruh, pa dohvati bilježnicu i olovku. Treba zapisati ime stanice! Ali ni sada ne gleda na staničnu zgradu, nego i opet na stup sa pločom, na kojoj stoji i tu isti natpis: IZLAZ.

— Kako je to, mama — čudio se Macan — i ona i ova stanica imaju isto ime?

— Kakvo isto ime?

— Pa eto, ovdje piše »Izlaz«, a i na prošloj stanici također bilo ime »Izlaz«.

— O, bog te u šumu okrenuo — veli mu mama — nije to ime stanice!... Izlaz je izlaz, kuda ljudi izlaze sa stanice, a ime stanice je napisano na kući velikim slovima. Tamo gledaj i čitaj, mudračino!

Smijala se i mama i putnici, a Macan se od neprilike počešao po glavi, pa u svojoj bilježnici sve prekrižio i nanovo napisao ime-

na obiju stanica. Odsada je zapisivao prava imena. Na nekim stanicama nisu ni stajali, pa se natpis u brzini nije dao ni pročitati.

Dok je bio kod kuće, Macanu je bilo drago što je put do Zagreba dugačak.

— Barem ću se dosita navozati! — govorio je tada on, ali sad malo te mu nije vožnja i dosadila. Zapravo nije mogao iščekati da već jednom dođe u Zagreb.

— Pa gdje je taj Zagreb? — stao on uzdisati.

— Ajde, molim te, ne budi dosadan! — ljutila se mama.

Bilo je ipak i zanimljivih stvari. Najprije mu oko zapelo za natpis »toplo—hladno« i za polugu koja se očito mogla micati i desno i lijevo.

U vagonu je bilo vruće. Prozori su doduše bili otvoreni, ali svi su se putnici znojili, jer je sunce oštro pripeklo. Poluga je bila okrenuta na »toplo«. Macan je najprije zapitao mamu smije li se to dirati, pa kad mu je rekla da smije, on okrenu ručku na »hladno« i stade čekati, hoće li se zrak rashladiti, ali na žalost nije. Onda su mu rastumačili da to vrijedi samo za zimu kad se vagoni griju.

Zapelo mu oko za još jednu ručicu, iznad koje je pisalo »samo u slučaju opasnosti«, a bila je s tankom vrpcom svezana. Doznao je od putnika, kad bi tu ručicu povukao, vlak bi odmah stao. Ali ako se to učini bez velike potrebe, onda se plaća velika globa. Zato se u to ne smije dirati. Dobio je Macan volju da tu ručicu, taj »zavor« povuče pa da vidi, bi li voz doista stao, pa mu je bilo žao što nije mrak. Izveo bi on to neopazice, pa se pritajio tako da ga nitko ne bi uhvatio. To bi bilo zanimljivo.

Kad je sve to razgledao, kad se nagledao kroz prozor, kad se prošetao po vagonu uzduž i poprijeko, onda je uzeo brojiti svoje novce što ih je nakupio za put, zapravo za boravak u Zagrebu. Znao je on tačno koliko ih ima, ali opet od duga vremena, ajde da ih još jednom prebroji. Pedeset dinara je imao uštođenih, stotinu

mu je dao tata; teta Manda i teta Jula svaka po dvadeset i pet, a sestre Zora i Mira odvojile od svoje uštođevine po deset dinara. Svega dakle dvije stotine i dvadeset dinara. Bit će to za tramvaj, za kino i možda za kakvu znamenitu nogometnu utakmicu.

Ne bi loše bilo da je i više, ali dat će ujak Joso, pa još netko od rodbine u Zagrebu.

Već se stalo mračiti, kad netko u vagonu poviknu:

— Ah, evo nas u Zagrebu! — a netko još doda — još nekoliko minuta!

Uskomešali se ljudi u vagonu, počeli skidati prtljagu, pripremati se za izlaz. Skoči dakako i Macan, a i mama je počela skupljati i brojiti pakete.

— Kud ste navalili — viknu jedan željezničar — još nismo prešli ni savski most!

Ugledali su gradska svjetla što su se rasula širom, i na ravnom i po nekim brežuljcima.

— Ajme, koliki je to grad — mislio je Macan — da se tu izgubim, nikad sam ne bih znao naći puta!

Uto nešto čudno zagrmi. Vozili su se preko željezničkog mosta, preko Save (»Sava, Drava i Dunav to su naše najveće rijeke« — znao je to Macan iz škole.)

Na kolodvoru ih dočekaše ujak Joso, ujna Anka i njihova kćerka, kojoj je bilo ime Mira kao i Macanovoj sestri. Samo što je ova bila veća i starija. Išla je u sedmi razred gimnazije. Od familije manjkao je jedino Zlatko, jer je bio u školi.

Pozdravili se i izljubili svi redom. Čudili se ujak i ujna koliko je Macan narastao i ojačao. Onda je svatko uhvatio ponešto od prtljage, ali Macanu ostadoše njegove patke.

Kad iziđoše pred stanicu, otvorila se Macanu slika Zagreba. Znao je on koga prikazuje onaj konjanik na visokom postolju, znao je i ime toga trga, što iz čitanja, što iz pričanja, ali ipak mu se učinilo sve nekako drukčije negoli je to sebi zamišljao.

Išli su polagano, jer su mama, ujak i ujna u razgovoru često postajkivali, dok je Macan bivao sve nestrpljiviji. Kao obično, njemu se i sad žurilo. Bojao se da ne zakasni na tramvaj, pogotovu kad ga je u taj čas opazio gdje dolazi. Odmah bi bio onamo poletio, ali je cestom baš jurilo nekoliko kamiona, pa je morao čekati, a dotle je, na veliku njegovu žalost, tramvaj već zazvonio i krenuo.

— Ne boj se, Macane — tješio ga ujak Joso — doći će drugi!

Doista, dok je ujak pred nekakvom kućicom kupovao karte, evo i drugog tramvaja. Sad se Macan nije ni na koga više obazirao, već se u onoj gužvi naroda koji je navalio u kola, spretno i među prvima ugurao skupa sa svojim patkama. Niti je pitao kuda taj tramvaj vozi, nit je slušao dozivanje mame i ujne:

— Macane, nije to naš tramvaj! ... Macane, silazi!

Možda ih nije ni čuo, jer su se patke uzgakale, a i ljudi su galamili. On je već bio u kolima i živo domahivao mami i ostalima neka se požure, kao da je on vođa puta. Kondukter međutim pozvonio i tramvaj krenu.

— Ajme meni, ode on bez nas! — zavapila mama u strašnoj brizi. Ujak Jozo potrčao usporedo s tramvajem i vikao i kondukteru i vozaru:

— Molim vas, stanite. U kola je uletio jedan mali, a ne zna ni kud ide, niti ima novaca za kartu!

— Imam ja dvjesta dinara! — javi se Macan samosvjesno, ali ga ipak izguraše napolje. Pri tom su ga oštro izgrdili i ujak i kondukter, pa i neki putnici, jer su se ljutili što su kola morala stati zbog ovakvog derana. Mama umalo što ga nije išćuškala.

— Budeš li ovako srljao — govorila mu je ona ljutito — znaš, odvest ću te odmah natrag kući! Nisi ti za Zagreb! ... Samo me tu sramotiš! ...

Teta Anka i njezina Mira nisu ništa rekle, ali im se na licu vidjelo što misle:

— Ah, to je pravi seoski bedačić i divljačić!

Da bude uzrujavanje veće, još su patke gakale, uplašene od tolike gužve i galame. Onda ih je mama redom kvrcnula po glavama i pokrila ih maramom. Tako su patke bile kažnjene za Macanov grijeh.

Uto je stigao i njihov tramvaj. Imao je začudo isti broj kao i onaj u koji je bio uletio Macan, ali je vozio na drugi dio grada — na Trešnjevku. Tamo je u jednoj maloj uskoj uličici imao ujak Joso kućicu, mali vrtić i još manje dvorištance.

Macan je bio razočaran. On bi najvolio stanovati na najvišem katu peterokatnice, gledati s visoka na ulicu i vozati se u liftu, za koji je čuo da je vrlo zgodna stvar ... Ovakve male kućice i mračne uličice, to ti je kao i na selu. Kakav mi je to grad! ... Tako je mislio, ali govorio nije ništa.

Tetka ga je odvela u kupaonicu da se od puta umije. Otvorila mu jednu pipu i naglasila mu da u druge ne dira. Ali Macana su zanimale i druge pipe i, tek što je teta Anka izišla, već ih je počeo vrtjeti. Ne samo da je voda potekla obilnije, nego je čak i odozgo počelo najprije rositi, a onda bome pljuštiti kiša. Poplašio se Macan — opet će biti psovke, a možda i što gore — stao zatvarati pipe, ali već je bio mokar ne samo on, nego se smočila i sva kupaonica.

Opet je, dakako, bilo graje i psovanja, a mama brišući ga nemilosrdno ručnikom, zagrabila je oštro u bujnu i mokru frizuru i dobro je prodrmala te su Macanu i suze došle na oči.

— Znaš, derane — psovala ga je mama — samo me sramotiš. Odvest ću te još sutra kući!

Ali do toga ipak nije došlo. Mama je bila ostala još nekoliko dana, a onda je otputovala. Prije toga je Macanu dala mnogo dobrih savjeta i opomena, koje je on pobožno slušao (pogotovu kad su bili prisutni ujak i ujna), ali ih je brzo zaboravio.

Ujak je imao i jednog sina, Zlatka. On je bio godinu dana mlađi od Macana, ali pravio se mnogo pametniji od Macana, već i zato

što je on gradsko dijete. Rugao se Zlatko Macanu i zbog one nezgode u tramvaju i u kupaonici, a još mu je svašta i izmislio.

— Ti ne znaš ni što je tuš! — govorio je on Macanu.

— Šta ne znam! To je ono što odozgo prska kao kiša! — branio se Macan, a najradije bi bio zviznuo šakom tog zagrebačkog gospodičića.

— Sad znaš, kad te je obučenog polio pa si bio mokar do kože! ... A je li ti znaš šta je to lift?

— Znam!

— Jesi li se vozio u njemu?

— Nisam! — morao je priznati Macan.

— E, onda ne znaš! — zaključio je Zlatko. — A ja sam se već mnogo puta u njem vozio. U kući gdje stanuje teta Micika ima lift i ja se njime uvijek vozim.

— Šta se tu praviš važan kao da si ti pametniji od mene i da sve znaš ... — ljutio se Macan.

— Od tebe znam više! — naduo se Zlatko.

— Znaš li ti jahati na konju? — upita ga Macan.

— Oh, čudna mi čuda! Vidio sam ja dosta ljudi kako jašu ... — izmotavao se Zlatko.

— Ha-ha! — narugao se sada Macan. — Vidio si druge kako jašu! ... Ali, jesi li ti sam jahao? To se pita! ... A ja sam jahao i bez sedla i sa sedlom! ... To ti je malo više nego tvoj lift! ...

— Ali ja znam voziti bicikl! — dosjeti se Zlatko.

— To znam i ja, pa još mogu noge staviti na ručke upravljača, a ruke prekrižim! — pohvalio se i Macan.

— Oh, kao da to i ja ne bih znao! — branio se Zlatko, premda još nije bio toliko vješt, a i noge su mu bile prekratke.

— Ajde, vidjet ćemo! — sumnjičavo je pristao Macan.

— Ali ja znam upravljati motociklom! — pohvalio se Zlatko.

Tu se Macan našao u nevolji, jer do motornog kotača još nije uspio doći.

— Zar ti baš sam upravljaš motorom? — pitao je on Zlatka, nikako ne vjerujući. — Možda tvoj tata, a ti samo sjediš otraga? ... Tako bih i ja znao!

— O, mene tata pusti samoga na motor, pa se vozam po čitavom gradu! — lagao je dalje Zlatko. Lagao je tako živo i uvjereno, da je i sam mislio da govori istinu. No ni to mu nije bilo dosta, nego je, da bi još jače nadmašio »seljačića« Macana, lagao i dalje. — Ja sam se već vozio i u aeroplanu!

To je Zlatko zapravo samo želio kao i mnogi drugi dječaci, ali aeroplana još nije izbliza vidio. Macan nije znao šta bi mu odgovorio, pa htjede Zlatka mudro uhvatiti u laži. Zato ga zapita bezazleno:

— Jesi li ti sam šofirao?

— Šofirao? Šofirao! ... Ne kaže se za avion šofirati, nego pilotirati! ... Ha-ha-ha, ti bi avion šofirao! — stao se Zlatko rugati Macanu, a ovaj bi ga bio najradije šakama izbubao, samo da nije bio u gostima.

— No pa dobro, jesi li ti sam *pilotirao?* — pitao je Macan, ne pokazujući srdžbu koja je kuhala u njemu, ali Zlatku nije bilo zgodno da otvoreno odgovori ni »da« ni »ne«, pa se zato nastavio rugati:

— Ti bi avion šofirao! ... Ha-ha-ha! ...

Macanu je bilo već dosta. Stisnuo je šaku pa je podnio Zlatku pod nos:

— Pazi da ja ne bih »šofirao« tvoj nos! Odmah će ti se okrenuti u nebesa!

— Misliš da te se ja bojim! — kuražio se Zlatko, ali je ipak uzmicao prema vratima dvorišta. Taj se razgovor vodio pred kućom na ulici. Macan je znao da se ne smije tući, jer bi se ubrzo pokazala ujna ili tko drugi iz kuće, pa je stoga okrenuo razgovor, da drugim putem postigne pobjedu:

— Šta se ti meni rugaš, kao da sve znaš, a ne znaš ni što je krava!

— Šta ti pripovijedaš?! Kako ne bih znao šta je to krava?! To smo učili i u školi, vidio sam je i naslikanu, a vidio sam je i živu... kad su ih vodili na sajam ... — branio se Zlatko.

— A kad si lani kod nas bio, sjećaš li se — nastavljao je Macan. — Kad si daleko tamo na pašnjaku čuo kravu gdje muče, onda si prestrašeno pitao šta to »riče« ... Ti si mislio da je to — lav, a bila je samo krava.

— Ja nisam rekao da je lav!

— Nisi rekao, ali si mislio! To ti se vidjelo na licu — nastavio je Macan. — Poslije, kad smo došli blizu krave, bojao si se da te ne — ugrize! Jao, što smo se onda nasmijali. To ne bi ni najbedastiji na selu kazao, jer krava još nije nikad nikoga ujela. Ona može samo ubosti rogovima, može i nogom udariti, ali ugristi ne može kao ni krezuba baba.

Tako su se prepirali i nadmudrivali Macan i Zlatko. Kasnije, kad se Macan bolje udomaćio, znali su se i počupati. Ali bi se brzo pomirili i zaboravljali i tučnjavu i svađu. U tom su dječaci bolji i pametniji nego odrasli ljudi, koji se ne mire lako, nego jedni drugima smišljaju osvete i podvale. Neki čak i svoju djecu uče i pute da i ona budu osvetljiva i podmukla.

Dakle, Macan je lako zaboravio ono Zlatkovo »zafrkavanje« sa »šofiranjem aviona«, sve je zaboravio, a isto tako i Zlatko. Samo je Macanu ostalo u glavi ono hvalisanje Zlatkovo, da se *sam* vozio na motociklu. On je doduše ustanovio da je Zlatko malo presolio. On se, istina, vozio na motoru, ali sa svojim tatom ili s kojim tatinim prijateljem.

To je bilo lijepo, ali nije bilo »ono pravo«. Vozio se i Macan sa Zlatkom i ujakom Josom. Jedanput je Macan sjedio u prikolici, a Zlatko otraga, a drugi put je bilo obratno. Ali u sam motor nije smio nijedan od njih dirati. To ujak nije dopuštao, a baš to bi bilo vrlo zanimljivo.

Ali bilo je ipak prilike da se dječaci poigraju s motorom. Ujak Joso je bio auto-mehaničar i radio je u nekoj velikoj državnoj ga-

raži, a imao je i svoju malu garažu pokraj kuće u dvorištu. Tu je bilo svega i svačega: jedan stari slupani motor, nekoliko starih automobilskih guma, raznih dijelova automobila, nekakvi mali motor, raznog alata i nekoliko kanta za benzin te kantica za ulje i raznih starudija. Sve je odisalo i vonjalo benzinom i mašinskim uljem.

Za dječake bi bilo najveće uživanje, kad bi ujak Joso popravljao svoj ili nekog svog prijatelja motocikl ili auto, pa kad je njih pozvao da pomažu. Dodavali su mu alat, pridržavali koji točak ili što slično, a pri tom su stalno zapitkivali ujaka: čemu služi ovo, čemu ono, koliko konjskih sila ima motor, koju brzinu može da razvije, koji su najjači i najbrži motori na svijetu i još koješta. Macanu je pri tom stalno bila u srcu tiha, ali živa želja, da on sam zajaši na motor, da ga potjera i da odjuri ... Ne daleko, ni dugo, tek, recimo, pola sata! ... To bi mu bilo dosta! ...

Jednoga dana, kad na to gotovo i nije mislio, ta mu se želja i ispunila.

Ujna Anka slavila je svoj imendan i rođendan. Dolazile su njene prijateljice, znanice i rođakinje čestitati. Bilo je tu obilja kolača, bombona i cvijeća. Poslije podne, kad se ujak vratio s posla, došlo je i nekoliko ljudi, ujakovih kolega i znanaca. Iza kuće u vrtiću bila je zgodna sjenica, pa su tu u hladovini sjedili, jeli i pili, a pomalo i zapjevali. Zabava je trajala čitavo popodne.

Jedan od njih, nekakvi gospon Fuček, došao je na svom motoru i ostavio ga pred kućom, u dvorištu. Motor je izgledao kao da je sasvim nov. Nije bio baš velik ni težak, nego tako srednji. Rekli su da je to nekakva njemačka »marka«. Fuček je bio također auto-mehaničar i prijatelj i kolega ujaka Jose.

Dječaci su ga ogledavali, vrtjeli se oko njega kao mačke oko vruće kaše. Osvrtali su se pažljivo, da li ih tko od starijih vidi, pa bi pipnuli najprije malo gume, pa onda upravljač, pa sjedalo i tako redom. Pri tom su dakako vodili mudre razgovore kao pravi motociklisti: kolika mu je brzina, koliko ima kubika, koliko hiljada dinara vrijedi i slično.

Uto ujna viknu Zlatka, dade mu novaca i pošalje ga u obližnju trgovinu po dvije boce kisele vode. Zlatko otrča i kako se žurio, ostavio je vrata od dvorišta otvorena. Macan se onda ogledao oko sebe, da ga tko ne vidi, pa zajašio na motocikl, samo toliko da sjedi, da osjeti kako se to sjedi, kad sam tjeraš motocikl. Kad je već sjedio, onda mu nešto nije dalo mira, pa je stao pipati i prčkati tu i tamo i tek za probu pokušao, hoće li moći upaliti motor. Poskoči i nogom oštro pritisnu pedale, a motor stane drhtati: upalio se, proradio. Macan se preplaši, gotovo mu nestalo daha od uzbuđenja. Ogleda se opet da li ga vidi tko iz kuće. Ali oni su tamo gromko pjevali: — Kolko kapljic, tolko let, daj nam bog na svet živet! ... To su pjevali zdravicu teti Anki. Na motor i na Macana nije nitko ni mislio.

Macan je htio, sve onako sjedeći na biciklu, da motor ugasi, pa prčkaj-amo, prčkaj-tamo, a ono motor mjesto da stane, najednom krenu i pojuri. Macanu se srce najprije stislo od straha: »Šta će sada biti?«, ali nije imao više kad da razmišlja, jer je već izjurio, motocikl ga odnio kroz otvorena vrata na ulicu i sad, šta bilo da bilo, upravi ga prema ulici Rade Končara.

Praskao je motor, to je sve grmjelo, ali je i jurio propisno. Kujica Fifika, koja je ležala pred kućom njihovog prvog susjeda, preplašila se i zalajala, pa i ona pojurila za Macanom. Nije se provezao ni pedeset koraka, kad naiđe Zlatko, noseći dvije boce kisele vode. Kad je Macan kraj njega projurio, on se toliko prenerazio i zabezeknuo, da je samo zinuo i obje su mu boce kliznule iz ruku. Jedna se čak i razbila. Nije dospio ni da vikne, Macan je već nestao. Iza njega je ostao samo oblačić prašine.

Macan se slabo razaznavao u Zagrebu. U ono desetak dana što je bio u gradu, poznao je samo glavne ulice i trgove, a i to baš ne sasvim sigurno, jer nikad nije išao sam, nego ga je uvijek netko vodio. A sad se najednom našao sam u gradu, pa još na motociklu koji praska i juri kao da je podivljao, kao konj koji se poplašio i koji se ne da zaustaviti.

Sva je sreća bila da je poznavao saobraćajne propise. Znao je da treba voziti desnom stranom, a prestizavati lijevom. Znao je također, kad dođe na raskršće da treba trubiti i to, ako ide pravo: jedanput; hoće li na desno: dvaput; hoće li na lijevo: triput.*

Kad ga je motocikl onako ludo ponio prema ulici Rade Končara, Macan se nije sjetio, niti je imao kad da pazi, da odakle ne naiđe tramvaj ili kakva kola, nego je naprosto projurio preko tramvajske pruge na sredinu ceste i u tom trenu malo te ga nije zahvatio tramvaj.

Jedna je gospođa vrisnula, a neka druga je zavapila prestrašeno: — Jezuš — Marija —

Ljudi su se čudili i zgražali, videći kako se nekakav dečkić jedva ako ima deset godina, sam vozi na motoru. Da je bio barem odjeven kao motociklist, nego baš pravi deran u ljetnoj sezoni. Gologlav i čupav kao Tarzan, u majici bez rukava, a na bosim nogama nekakve stare sandale. Kakav je to motorista? ... Tko je takvom derančiću dao motocikl?! ... Možda ga je ukrao, jer se danas svašta događa u svijetu! ...

Motor juri, praska kao mitraljez, a gdje naiđe na jamicu ili kamen, poskoči kao ždrijebe pa leti, prašti dalje. Macan trubi kao da ide deset kamiona: Tra-tra, tratra, bježi, pazi. Da te ludi motor ne pogazi!

Prolaznici su se zaustavljali, zgražali, vikali:

— Hej, mali, stani!

— Stoj! ... Drži ga! ... Milicija! ...

— Zaustavite ga! Taj će još unesrećiti i sebe i druge! — vikao je nekakav stariji građanin.

— Možda bi on stao — dodao je drugi — kad bi znao kako se motor zaustavlja!

Tako je doista i bilo.

---

* Danas je u gradovima zabranjeno upotrebljavanje zvučnih signala.

Pomislio je i poželio Macan da ustavi motor, ali se nije mogao dosjetiti kako se to radi. Čim što dotakne, a ono motor ili jače prašti ili brže juri. Onda je pomislio da se proveze unaokolo i da se vrati u ujakovo dvorište. Dotle će se možda motor i sam zaustaviti. Ali preslabo je poznavao Zagreb pa da bi znao kuda treba okrenuti. Osim toga morao je paziti i obilaziti kola, ljude, djecu i tramvaj, a sve to u divljoj brzini, pa nije imao kad razmišljati, nego se prepustio motociklu i sudbini.

Kad je došao do Savske ceste, s lijeve strane dolazio je tramvaj, zato on okrenu desno. Začas je bio na mitnici pred savskim mostom. Tu mu milicioner dade znak da stane. Stao bi Macan već davno da je znao i mogao, ali ovako on kao strijela projuri kraj milicionera.

Ovaj dreknu oštro i strogo:

— Stoj! — Stoj! — Stoj!

Drugi milicioner viknu:

— Zapiši mu broj!

Ali Macan je već bio na savskom mostu, pa mu ne bi ni sa dalekozorom mogao pročitati broj motocikla.

— Kakav je ovo vozač?! — ljutio se prvi milicioner.

— Nekakav zelembać! — rekao je drugi. — Sigurno je ukrao motor ili se možda trenira za utrku!

Preletjevši preko mosta, Macan uvidje da je izišao iz grada Zagreba. Kuda će ga sad odnijeti ta nesretna mašina, koja je puna snage i benzina i koja se ne da zaustaviti?... Uhvati ga strah i suze mu navru na oči. — Šta će biti od njega, šta će biti od motora? Šta će ujak Joso, a šta gospon Fuček? Možda će me dati uhapsiti, a šta će onda biti, kad to tata dozna?...

Ali motor je jurio ne mareći nimalo za brigu i jade Macana Buzdovana. Začas je dojurio do velikog raskršća. Jedna cesta ide lijevo, druga desno. Ova na desno učini se ljepša, pa Macan udari njom. Projuri kroz jedno selo, pa kroz drugo. Kokoši i pilići su letjeli na sve strane. Jedno je pile i pregazio i srećom nije ni vidio

ni čuo, kako je neka baba za njim vikala i grozila mu se brezovom metlom. Nekakav veliki i opasni seoski pas nagnao se za njim, lajao i kesio strašne zube i bio bi Macana možda i uhvatio za nogu, da se nije ritnuo i udario ga sandalom u njušku tako da je pas zacvilio i pobjegao u stranu.

Projurio je tako nekoliko sela, kad osjeti da motor jenjava i vozi sve polaganije, sve polaganije i na jednom kao da je dušu ispustio, stade.

Bilo je to daleko izvan sela, nigdje nije bilo u blizini nikakve kuće ni čovjeka, samo livade, polja i nekakve šikare, šumarci.

Šta sad?... Sunce se već sklanjalo k zapadu. Nebo se tamo već divno zarumenjelo. U daljini se vidjela Zagrebačka gora, ali Zagreb se nije vidio. Skoro će pasti sumrak, pa noć. Macana uhvati strah i žalost. Što će, ako naiđe kakav divlji pas ili ako dođu razbojnici ili dođe milicija pa ga uhapsi?...

— Jao, da sam to znao, ne bih ni taknuo u tu nesretnu i ludu mašinu!... Ne bih nizašto na svijetu više sjeo na tuđi motor! Šta mi vrijedi što znam voziti bicikl, kad ne znam baratati s motorom?... Jao da mama zna, šta mi se dogodilo?...

Tako je uzdisao Macan gurajući motor u stranu. Jedno je vrijeme stajao i bespomoćno gledao unaokolo, a onda sjeo u grabu i zaplakao.

Projuri nekakav luksuzni auto, ali na Macana se nitko i ne osvrnu. Kasom je prošao par konja, vukući prazna kola, dok je kočijaš drijemao, pa Macana nije ni primijetio. Protutnji jedan golemi kamion vozeći čitavo brdo drva, na kome su sjedila dva čovjeka. Jedan od njih je opazio Macana i nešto je rekao svom drugu, malo su se nasmijali i — nestali.

Uvidio je Macan da pri tom ne može ostati, nego da mora zaustaviti prvi auto ili kamion, te da mora iskreno reći šta mu se dogodilo i lijepo moliti da ga povezu u Zagreb. Zato je počeo vrebati kola koja su išla prema Zagrebu.

U daljini se pokaza jedan auto. Macan stade na drum, ali kad su kola bila sasvim blizu, on zaboravi mahnuti rukom i auto projuri. Pokaza se jedan kamion. Macan stade mlatariti s obje ruke, ali šofer odmahnu da neće stati pa i on odjuri. Tako prođoše još dvoja-troja kola, dok se napokon jedan šofer smilovao i stade.

— Šta je, mali? — upita on Macana, a ovaj mu plačući počeo mucati što mu se dogodilo. Šofer ga pravo nije ni razumio, a možda nije ni pažljivo slušao, nego ga zapita:

— Jesi li ti sam?

— Ma da, ja sam sâm! — odgovori mu Macan. — Hoćete li me povesti u Zagreb, mene i motor?

Šofer se izvuče iz kamiona, stane gledati najprije motocikl pa Macana i onda ga poče ponovo i na tenane ispitivati: čiji je on sin i odakle je, tko mu je taj ujak Joso i gdje stanuje, čiji je motocikl i sve tako. Kad je čuo da je motocikl gospodina Fučeka, onda on reče:

— Fučekov? Pa ja Fučeka dobro poznam! ... Poznam i tvog strica!

Macan se poveseli u nadi da će sada zacijelo sobom odvesti i njega i motocikl, ali šofer se najednom namrgodi i strogo pogleda Macana.

— Čuješ ti, mali, ti si meni sumnjiv! Ti si sigurno motor ukrao, a sada, kad ti je nestalo benzina, sada tu pleteš i motaš koješta. Ja ću tebe predati miliciji!

— Nemojte, molim vas! — počeo je plakati Macan. — Nisam ga ukrao, nego sam se samo igrao!

— Dobro, vidjet ćemo — rekne šofer mrko, siđe u grabu, zgrabi motor, ponese ga do kamiona i nekako, prilično mučno, jer je motocikl ipak bio dosta težak, ubaci ga u kola.

Macan ga je slijedio u stopu, htio mu je čak i pomoći, ali njegova pomoć nije imala nikakve vrijednosti i šofer ga je samo odgurnuo: — Ne petljaj se! Samo mi smetaš!

— A gdje da ja sjednem? — upita Macan plašljivo.

— Ti? — namrgodi se šofer još jače, pa se još i zlobno nasmije. — Ti? ... Ti, ako hoćeš, možeš i pješke u Zagreb! — rekne mu on. — To ti je za kaznu, što si ukrao motor! Nije daleko, tako petnaest-šesnaest kilometara!

— Pje-pje-šice? — zamuca preplašeni Macan i zaplače. Ali kad šofer pođe prema svojoj kabini, Macan, sve onako plačući poče se penjati u stražnji dio kamiona. Šofer to spazi, skoči, zgrabi ga i prodrma za kosu da su Macanu sve zvijezde pred očima zakrijesile, pa ga još ćuši i baci u grabu, a sam brže-bolje skoči u kabinu i potjera.

Ali Macan, kakogod je bio smućen, nije ostao plačući, nego je odmah poletio za kamionom, da se u trku na nj popne. No to mu ipak nije uspjelo. Trčao je jedno vrijeme, te je uspio jedino pročitati broj: 73741 ... Trčao je i napamet učio taj broj 73741 ...

— Uhvatit ću ja tebe! Tužit ću ja tebe! Znam ja tvoj broj! ... — vikao je Macan za kamionom, a onda nastavio put brzim korakom. Uto je projurilo nekoliko kola i u ovom i u protivnom pravcu, ali nitko da bi se na Macana i osvrnuo.

Teško mu je bilo. Suze su mu same tekle, dok se pitao: šta će biti s njim.

Sunce je već zapalo i sumrak, sve tamniji i gušći, spuštao se na cestu i na polja i livade, a Macan ne zna ni gdje je, ni kako će, ni kad će stići u Zagreb. A šta će biti kad dođe k ujaku, pa još bez motora? ... Nije se dobru nadao ni dok se onako strelovitom brzinom vozio na njemu, a kamoli ovako.

— Ajme, šta će biti sa mnom?!

Ujak i ujna su mu dobri, nikad ga nisu jako ni psovali, ali sad će biti svega, i psovki i batina ... Onda se domišljao, kakvo li je čudo nastalo kad je Zlatko dojurio i javio: Macan se odvezao na motoru gospodina Fučeka. Kakvo li je čudo nastalo i kakva galama!

Doista, tako je i bilo.

Dotrčao Zlatko usplahiren i plačući, jer je razbio jednu bocu kisele vode, a i srdit, jer se Macan onako gizdavo odvezao na motociklu, pa još bez njega, dotrčao dakle Zlatko, pa viknuo odmah s vrata:

— Gospon Fuček, gospon Fuček!... Macan se odvezao na vašem motoru!...

Zastala je odmah pjesma i zabava i deset se pitanja osulo na Zlatka:

— Kako? Tko?... Kuda?...

Drug Fuček, ujak i još jedan gost, otrčaše na ulicu. Gledaju na sve strane, ali gdje je uto već bio Macan. Sigurno na pola Savske ceste, ako ne i dalje.

Onaj gost, drug Križanić, koji je također bio šofer, stao se smijati.

— Čuješ Fuček, ti sad fućkaj za svojim motorom!

Stali se raspitivati na ulici, kod susjeda, ali nitko nije znao ništa više reći nego Zlatko. Kako ujak nije imao telefona, otišli su u najbližu trgovinu i dobro su se sjetili, pa telefonirali na sve mitnice, na sve izlaze iz grada, nije li se onuda provezao takav i takav dječak, gologlav, s majicom bez rukava...

Ubrzo su doznali da je uistinu baš takav dječak projurio preko Savskog mosta. Trebalo je brže-bolje naći nekakva kola. Imali su sreću i naišli na jedan taksi kojim je upravljao njihov neki znanac i kolega. Uzeli su na brzinu još malo benzina, pa tjeraj!...

Pojurili su oni, ujak Joso i gospodin Fuček, u lov za nesretnim Macanom. Bili su ljutiti: pokvario im, eto, deran veselje i zabavu. Ali bili su i zabrinuti: šta će biti s motociklom... Dečko ne zna dobro voziti, može se zabušiti u kakva kola ili u kakav stup, pa će razbiti motor, a možda i sebe unesrećiti... Nezgodno je bilo ujaku Josi i pred prijateljem Fučekom, da mu se to dogodilo baš kod njega, a nezgodno mu i kad je pomislio na Macanove roditelje: šta će mu oni reći, zašto nisu pazili na derana...

Časkom se zaustaviše pred savskim mostom kod onog istog milicionera, koji je htio zaustaviti Macana, ali i on nije znao ništa drugo reći nego da je dječak proletio kao strijela. Nastaviše put najvećom brzinom.

Na onom velikom raskršću, gdje ni Macan nije znao, bi li pošao lijevo ili desno, zastadoše jer nisu znali kojim je putem udario Macan. Neki im ljudi rekoše da su *malo prije* vidjeli kako je desnim putem nekakav dječak projurio takvom brzinom te je mogao koga i srušiti. Tim pravcem pođoše i oni najvećom brzinom koju je mogla dati stara i izglodana mašina klimavog taksija. Projuriše i oni kroz nekoliko sela. Najednom u svjetlu automobilskih lampa, jer je već bio mrak, opaziše oni jednog dječaka kako pješke capka sredinom ceste prema njima, tj. putem u Zagreb. Zagleda se ujak Joso pažljivo:

— Ma jest, on je! — zaviknu on. — To je taj magarac!...

— Ali gdje mu je motor? — zavapi zabrinuto drug Fuček.

Stadoše oni. Stade i Macan. Rasplakao se on kao kiša. Rasplakao se i od veselja što je napokon spašen, ali i od straha: šta će sad biti, hoće li ga ujak Joso istući... Sve plačući i mucajući, ispričao im je Macan što je i kako je bilo: kako se on samo igrao, kako nije mislio pobjeći nego da ga je motor sam odnio (ali to mu nisu vjerovali) i kako ga nije znao zaustaviti, nego se vozio dok je bilo benzina, a onda mu je onaj sumnjivi šofer ukrao ili oteo motor i s njime pobjegao. Ujak Joso se jedva svladavao da ga odmah tu na cesti ne išćuška, ali sad je bilo važnije da uhvate onog šofera. Zato su odmah okrenuli kola pa tjeraj za sumnjivim kamionom, jer nije tomu dugo kako se to sve dogodilo. Svakako je bilo dobro što je Macan zapamtio broj. Tu se pokazao pametan dečko, samo ako je tačno zapamtio...

— Eh, ako ga ne uhvatimo ili ako ti nisi dobro zapamtio broj — rekao je drug Fuček — onda ja zbilja mogu fućkati za mojim motorom.

— Jesam, tačno sam ga zapamtio! I šofera i kamion sam zapamtio. Prepoznao bih ih među stotinu drugih!

Kad su bili već nadomak Zagrebu, naiđoše na kamion što je stajao po strani, dok je šofer skidao kotač; vjerojatno: pukla mu guma. Macan vrisnu kao da ga je nešto ujelo:

— To je taj! To je on!

Naglo se zaustaviše te iziđu svi iz taksija, osim šofera. Pogledaše broj: doista »štima«. Macan ga je tačno zapamtio.

I drug Fuček i ujak Joso zavire u kola i pronađu Fučekov motor, pokriven ceradom. Šofer se bavio oko svog kotača i pravio se kao da i ne opaža pridošlice. Razmišljao je valjda šta da kaže i kako da se što pametnije izvuče iz neprilike.

— Čujete vi, druže — rekne mu Fuček — ovo je moj motocikl!

— Možda i je! — odgovori nepoznati šofer namještajući gumu na kotač, sve tako kao da ga se onaj motor u kolima ništa ne tiče.

— Nije »možda«, nikakvi »možda« — počeo se ljutiti drug Fuček — nego je taj motor sigurno moj!

— Jest, jest, to je motor gospona Fučeka! — umiješao se Macan pa je onom šoferu još skresao: — Vi ste mi ga ukrali! Vi ste rekli da poznajete gospona Fučeka! ...

— Ti, mali, ne brbljaj, jer ćeš dobiti flisku! ... — zareži šofer.

— Ne bojim se ja vas! — raskuražio se sada Macan, ali mu ujak Joso naredi neka šuti i neka se ne miješa u poslove starijih, pa ga još i potjera da stane otraga. Drug Fuček se popne u kola, odgrne platno i htjede, uz pomoć ujaka Jose, da skine svoj motor. Ali onaj se šofer oštro usprotivi:

— Šta vi gospodarite po mojim kolima!

— Valjda ću vas još moliti dozvolu da uzmem svoj motor! — odgovori mu Fuček još oštrije.

— Tko meni jamči da je motor vaš? — zapita onaj drsko. — Imate li iskaznicu?

— Gle, iskaznicu želite, gospodine! — porugljivo će Fuček, izvadi svoje dokumente. — Je li sada u redu?

— U redu! — rekne onaj mrko. — Samo ćete meni dati hiljadarku!

— Kakvu hiljadarku? — planuo sada ujak Joso.

— Zašto hiljadarku? — razljuti se i drug Fuček.

— Zato — odgovori drsko šofer — zato, jer sam vam spasio motor!

— O, sunce jarko na nebesima — poviče ujak Joso — ukrao, oteo ovom deranu, pa sada veli »spasio«!

— I još hiljadarku tražiš! — zgražao se Fuček. — Eh, to je baš bezobrazluk! ...

Riječ po riječ došlo do ljute svađe. Padale su ružne riječi i psovke i činilo se da će doći i do tučnjave. Onaj šofer, visok i mršav čovjek, držao je u ruci teški francuski ključ tako kao da će njime zviznuti po glavi kojega od svojih protivnika.

Odostraga je to sve gledao Macan. U njemu je sve kipjelo, razigrala se njegova ratoborna krv, pa kad je onaj razbojnik pošao prema ujaku prijeteći svojim francuskim ključem, Macan se zaskoči, zaleti se i zabuši se svom snagom glavom u trbuh onoga razbojnika kao ovan. Ovaj se zanjiše, a Macan ga još uhvati za nogu te se on sruši na leđa, a ključ mu ispade iz ruke, ali u zadnji tren zgrabi on Macana i prebaci ga preko sebe, te se Macan pruži na cesti kao žaba.

Naišao uto milicioner. Saslušao i legitimirao sve redom, pa se pri tom pokazalo da šofer onog kamiona i nema šoferske iskaznice ni dozvole za vožnju motornih vozila. Sjeo milicioner s njim u njegov kamion i naredio mu da vozi na milicijsku stanicu, a ostali da dođu za njima. Prije toga je drug Fuček skinuo svoj motocikl, uzeo iz taksija kantu benzina, natočio ga i motor je opet proradio. Sjeo on na svoj motor, a ujak i Macan u taksi, te pođoše sretni da se i tako svršilo; ali srditi što moraju ići još i na miliciju,

a svemu je tomu kriv Macan. Macan je bio po licu i po rukama sav izgreben, krvav i prljav, ali nije plakao. Bio je zadovoljan što je pobijedio jačega.

— Ima u našem selu takav ovan — pričao je Macan ujaku. — Kad se tako iznenada zaleti, može srušiti i najjačeg čovjeka!

Dok su se vozili, rekao mu je ujak Joso:

— Znaš, Macane, zaslužio si batina, onako vrućih, ali neka ti bude! Kažnjen si dosta! Izgledaš kao da su te máčki izgrebli i morat ćeš ići k liječniku da ti dade injekciju protiv tetanusa, jer bi moglo doći možda do opasne infekcije. To ti je kazna, ali i pouka: ne petljaj se nikada u posao koji ne znaš i ne razumiješ! No inače — nasmijao se na kraju ujak Joso — svaka ti čast! Pokazao si se pravi junak! Junačina si ti, ali i veliki magarac! ...

NA LEĐIMA DELFINA

I

Šta se ono praši na putu od škole? ... Juri li motor ili se poplašilo ždrijebe? ... Da je motocikl, praskao bi i trubio, da je ždrijebe, njištalo bi. Nije motor, a nije ni ždrijebe, već to iz škole juri Mladen, to jest naš junak, poznati Macan Buzdovan. Juri on što ga noge nose, sve se petama u tur udara, a prašina se za njim diže. Juri on kao da hoće osvojiti državno prvenstvo.

Dojurio tako kući, uletio u sobu kao bomba i sav zadihan viknuo još sa vrata:

— Mama, peti razred ide na ekskurziju, na more! ...

Kod mame je bilo malo društvo: teta Julka, susjeda Manda i još neka nepoznata gospođa. Kako je Macan burno upao, sve tri žene vrisnuše u jedan mah: — Jezus-Marija! ... — Sve tri se u isti mah uhvatiše za srce i u isti mah je još svaka uzdahnula:

— Ah, što sam se prepala!

Samo se mama nije preplašila.

— Zar se tako ulazi u kuću? Sram te bilo! — vikala je ona srdito. — Ne znaš li lijepo pozdraviti?!

Macan se malo pokunjio i promrmljao nekakav pozdrav, ali je opet ponovio važnu vijest:

— Mama, peti razred ide na more! ...

— Čula sam, čula! — rekla je mama strogo. — Ali šta se to tebe tiče?! Ti još nisi u petom razredu. Još nisi dobio ni svjedodžbu za četvrti. Mi još i ne znamo kako si ga svršio.

— S vrlo dobrim! — odgovorio je Macan hrabro. — Pa rekla ti je drugarica, a svjedodžbe ćemo dobiti sutra.

— To mi je drago čuti! — kazala je mama.

— Ali mama, drug razrednik iz petog je rekao da će moći s njima ići i trojica iz četvrtog... koji se prijavi... jer trojica iz petog su bolesni...

— Drugim riječima, ti bi išao s petim razredom na more! — govorila je mama. — Sad razumijem: zato si tako divlje upao u sobu!

— Tko hoće ići, mora se javiti najkasnije do sutra ujutro! — mucao je Mladen teško dišući toliko se usopio od trčanja. — Ja bih išao! Ja, ja, ja još nisam vidio more!

— Vrlo važno! — rekla je Zora, njegova sestra, porugljivo i ljutito. — Nisam ga ni ja vidjela, a starija sam od tebe!...

— Ni ja nisam bila na moru! — pridružila se sestra Mira.

— Neće takve stare frajle valjda ići s petim razredom! — rekao je oštro Macan, a ljutit pogled mu je govorio i više: Eh, da tu nema mame, ja bih vam obadvjema naravnao nosove! Šta se vi petljate u moje poslove?!

— Jesi li čula, mama, Macan nam veli da smo »stare frajle«!...

— Zar ćete se još tu svađati! — rasrdila se mama. — Dosta je toga nadmudrivanja! Stići ćete još svi i na more!...

Sad se, da bude nevolja veća, umiješala teta Julka.

— O, bože moj — zavapila je ona — a šta bih rekla ja, koja sam preko leđa prebacila već četrdeset godina, pa me još nije bilo na moru!...

— Ali šta ćete vi kazati na ovo? — pridruži se teti Juli susjeda, gospođa Manda. — Moj otac je bio učitelj punih četrdeset godina, a umro je kad je navršio sedamdesetu. Zamislite sad: četrdeset je godina služio kao učitelj — ponavljala je susjeda Manda — i četrdeset je godina pripovijedao djeci o Jadranskom moru, te koliko je veliko, te kako je duboko, kako je slano, kakve ribe u njemu žive i kako se hvataju, kakvi brodovi po njemu plove, te koji su

najvažniji gradovi i otoci, i šta vam ja znam... Eto, pripovijedao je i tumačio djeci sve što se već uči u školi o moru, a sam nije nikad vidio mora!...

— A tko mu je kriv? — promrsio je Macan, kao za sebe. — Ja bih išao makar pješke, ako ne bih imao novaca za vlak!...

— Šuti! — rekla je mama kratko.

— Da-a, draga gospođo — javila se opet teta Jula — tako vam je to bilo nekoć. Običnom čovjeku nije palo ni na pamet da ide na more. Bili su ljudi sretni ako su se ljeti dva-triput okupali u kakvom potoku ili noge oprali u lavoru. Na more su onda išli samo velikaši i bogataši!... Ali danas, draga gospođo, kad dođe ljeto, svaka šuša digne nogu pa hajde na ljetovanje!... Hoćeš li u Opatiju ili u Crikvenicu ili u Dubrovnik ili, bog te pita, kuda još!... Sve putuje na godišnji odmor! Pa čak i djeca, to se zna! Ne zna sam sebi ni nosa obrisati, ali na more mora ići!...

— Ja sam sebi brišem nos! — promrmlja Macan uvrijeđeno.

— Ne kažem ja za tebe — ispričavala se teta Jula — nego govorim općenito: kako je bilo nekoć, a kako je danas! — —

— Ali ti, teta, inače uvijek tvrdiš, da su ljudi nekoć živjeli bolje i ljepše nego danas — bocnuo je Macan tetu Julku — a sada priznaješ da su onda samo bogataši išli na ljetovanje!...

— Nije valjda sva ljepota i sreća u ljetovanju i u moru! — stala mudrovati i teta Julka. — Meni je lijepo i bez mora!...

Htio Macan opet nešto odgovoriti, ali mama nije dopustila, jer nije lijepo da se djeca prepiru sa starijima. Ostavio je dakle Macan tetu Julku na miru, ali nije odustao od želje i namjere da zajedno s petim razredom pođe na ekskurziju.

— Ali mama! — stao se on umiljavati oko mame kao mačak (— Baš si pravi Macan! — rekla mu je mama). — Ja bih išao na more! Mene more jako zanima!

— Kako bih ja tebe pustila na takav put s tuđim razredom. Da ide tvoj razred i vaša učiteljica koja tebe pozna, koja zna kakav si ti majstor za budalaštine, koja bi na te dobro pazila, eh, onda

bih te pustila! Ali ovako nema o tome ni govora! — — Kakav već jesi nemiran i vrtirep, ti bi još pao u more . . .

— Oh, pa da i padnem, ja znam plivati kao riba! — branio se Macan.

— Plivao si ti i u vapnu! — rekla je mama prijekorno, pa se obratila svojim gošćama. — Zamislite, što sam pred mjesec dana doživjela od njega. Pao je u vapnenicu, u jamu vapna tamo gdje se gradi dom kulture. Izišla ja, ne sluteći zla, pred kuću, htjedoh baš da vidim gdje je Macan, kadli neki radnik vodi sobom neko bijelo čudovište. Kad ja bolje pogledam, a ono moj Macan. Sav je od glave do pete bio oblijepljen vapnom, cijedi se sa njega vapno kao da ga netko skorupom oblio. Pao je u jamu i jedva su ga živa izvukli. Šta je tamo radio, neka bog zna. Imala sam muke, dok sam to vapno sa njega saprala i ostrugala. Srećom je bilo staro odijelo . . . i sad da pustim ovakvog vjetropira na more!

— Da ga još pojede morski pas! — dodala je Zora samo da naljuti Macana.

— Kakav morski pas! — srdito će Macan. — Ne bojim se morskog psa! Ja bih njega nožem rasporio!

Prasnuše u smijeh Zora i Mira.

— Vide junaka! . . . A je li ti znaš, kakva je to ogromna životinja? Jesi li vidio morskog psa u muzeju u Zagrebu?

— Jesam — odgovori Macan. — Ali sam ja čitao u jednoj knjizi kako se s njim vodi borba . . .

Nastala čitava graja. Sestre se smijale i rugale, a gospođe su se zgražale.

Macan se tu previše zaletio. Sam je sebi račune pokvario.

— Jeste li ga vidjeli? — zavapila je mama. — On bi se borio i sa morskim psom! . . . Pa da ga pustimo na more! Ni govora nema o tom, jesi li razumio?! . . . Ni govora! — zaključila je mama odlučno.

Rastužio se Macan kao da nikad neće mora vidjeti. Možda bi bio i zaplakao da ga nije bilo stid. Šta bi drugovi rekli, kad bi čuli

da je proplakao takav junak kao što je Macan Buzdovan! Uostalom ne bi imalo ni smisla! Nije morao dugo tugovati. Doduše peti razred je otišao na izlet i bez njega, ali za deset dana pružila se za put na more druga prilika, bolja i ljepša. Nasmijala se sreća Macanu Buzdovanu!

2

Jednog dana poslije ručka izletio Macan iz kuće kao kamen iz praćke. Još je u ruci držao nekakvi kolač kojega nije stigao pojesti kod stola. Sav je igrao od radosti. Da je imao krila, poletio bi u zrak kao lastavica. Nije znao kako bi i kome prvom izrazio svoju sreću.

Opazi pijevca Nebojšu. Nije to bio više pjevčić, nego pijevac velik, doduše još uvijek štrkljast i šantav, ali pravi i ozbiljan pijetao. Ozbiljan je bio ne samo zbog svakakvih nevolja koje je preživio, nego jer je imao već preko tri godine, a pijetlovi sa tri godine su stara gospoda. Sad je izgledalo da je Nebojša stariji od svog prijatelja i zaštitnika Macana. No to ipak nije pokvarilo njihovo nekadašnje prijateljstvo.

Macan dakle opazi svog Nebojšu, baci mu komad kolača i veselo mu saopći veliku novost:

— Nebojša, prijatelju moj, kukurikni tri puta: Macan putuje na more! I to na tri nedjelje, jesi li čuo! Tri puta kukurikni!

Nebojša je međutim gutao komadić kolača što ga je dobio. Macan mu dade još jedan, ali ga onda uhvati, zdrma ga i postavi na plot.

— Kukurikni tri puta: Macan putuje na more!

Nebojša proguta zalogaj, ogleda se na sve strane kao da se premišlja, pogleda Macana i onda kukuriknu koliko mu je grlo dalo. Opet malo pričeka, pa kad mu se odjavi susjed s onu stranu

tarabe, kukuriknu i po drugi put i tako još nekoliko puta — tko bi to i brojio. Macan je bio zadovoljan.

Dvorištem se mudro i oprezno šetao tigrasti mačak Micko. I njemu je Macan saopćio veliku novost:

— Micko-Šicko, ja putujem na more! — i baci mu komadić kolača.

Dok se mačak častio, Macan mu je govorio:

— Micko, ja znam da ti voliš ribe! Donijet ću ti morskog psa! Razumije se, mladog, malog, ali za tebe će biti dosta! Mijaukni triput za sretan put! ...

Mačak Micko je bio proždrljivac i razbojnik. Hvatao je miševe i štakore, što je bilo korisno. Ali hvatao je i mlade ptičice, samo ako je mogao. Čak bi volio ukrasti i koje pilence, samo da ga nije bilo strah od kvočke.

Sad je doista mijauknuo triput, ali po svoj prilici da isprosi još malo kolača, a Macan kako je bio plemenit, dobaci mu još dva komadića. Ostatak pojede sam.

Komu još da kaže svoju radost?

Na dnu dvorišta kraj plota stajala i uvis raskrilila svoje dugačke grane velika stara kruška. Sva se okitila zelenim kruščicama. Što su bile sitne i što su bile zelene, to Macana ne bi mnogo smetalo (jer je on i zeleno voće jeo, mada ga je mama psovala), ali kruščice su bile još tako tvrde da bi na njima slomio i koji zub. (Kad bi takvu kruščicu stavio, na primjer u praćku, mogao bi njom razbiti ne samo prozor, nego i najtvrđu glavu, pa i onu koja ide tri godine u isti razred.) Ali za desetak dana bit će kruške već prilično slatke i sočne. To je Macan znao i rekao:

— Ah, to me jedino srdi: ni ove godine neću jesti tvojih krušaka! Lani sam bio u Zagrebu, a sad idem na more! Na more! I to već sutra! ... Zbogom, kruško stara! ...

Onda se popeo na plot desnog susjeda i stao dozivati:

— Buco! Puco! Ruco! ... — To su bili njegovi prijatelji i drugovi iz igre i iz bitaka. Kad se oni pojaviše, on im reče veliku novost:

— Sutra putujem na more!

Javio je to i prijateljima s lijeve strane, Ici i Peri:

— Idem na more! ... Donijet ću vam zub morskog psa! ...

Što se dogodilo? Otkud najednom ta promjena? Najprije ni čuti da bi Macan išao s ekskurzijom i ekskurzija je otišla na more i vratila se bez Macana, a sad evo on se sprema na put. Kako to?

Evo, kako se to dogodilo.

Stigao u njihovo mjesto sa Primorja tatin prijatelj i nekakav kum, kome su govorili čas šjor Ive, čas barba Ive. Imao je tu nekog službenog posla i svratio se dakako svojim kumovima. Kod njih je ostao i na ručku i tu doznao za Macanovu nevolju, kako mu je izmakao izlet na more.

Dobričina je bio barba Ive pa se nasmijao:

— Eh, kad se dečko toliko zaželio mora, neka ide sa mnom!

Kad je to Macan čuo, poskočio na stolcu od radosti, a poskočilo mu i zaigralo srce u grudima kao prase u vreći. Samo što nije zavrisnuo od veselja.

Ali, jao, mama se opet usprotivila. Nikako joj ona Macanova zagrebačka pustolovina s motorom ne ide iz glave pa ona nezgoda s vapnom i boji se da na moru ne načini kakvu još veću glupost. Macan, kakav je već, mogao bi otići na prekooceanski parobrod pa odjedriti u Ameriku. Opet je bilo smijeha na račun Macanov. Sestre Zora i Mira su uživale i gurkale se laktima, a Macan se jadan bio pokunjio. Ali srećom se barba Ive nije dao smutiti.

— Ma, ne bojte se, draga kumo! — govorio je on Macanovoj mami — u našem mjestu ne pristaju tako veliki brodovi. Triput nedjeljno pristaje mala brodica i s njom može najdalje do Senja. Ma ne bojte se, kumo! — — — I bez prekooceanskog broda imat će dečko zabave dosta: kupanja i plivanja, pecanja riba, pa onda će gledati kako hvataju tunu, moći će pri tom i pomagati, pa će ga

moj stari uzeti sobom na svićaricu, na noćni ribolov... To je zanimljivo! Draga kumo, bit će toliko toga, da mu Amerika neće pasti na pamet.

— Ma šta ti, mama, uvijek govoriš da bih ja pobjegao u Ameriku? — bunio se Macan. — Nisam ja nikakva reakcija!

— To nisi, ali si vjetrogonja!

— Ma kakva Amerika! — odmahnuo je rukom tata. — To mi njega sada zafrkavamo, jer je lani napravio vratolomiju s nekakvim motorkotačem. Morat ćeš, kume Ive, na nj dobro pripaziti!

— Ne mogu ti obećati da ću baš ja sam na nj paziti, jer sam u poslu i malo vremena kod kuće, ali će paziti moja žena i moja mama, šjora Lucija. U-u, ona je stroga!...

Eto tako je pala odluka da Macan već sutradan putuje na more sa barba Ivom. Nitko veseliji ni sretniji od Macana Buzdovana.

3

Vidjeti more po prvi put u životu, to je za svakog velik doživljaj. Bio mlad ili star, školovan i učen ili sasvim nepismen, svak će od udivljenja širom otvoriti oči (a neki će čak i zinuti kao som), kad odozgo sa brda ugleda kako se na daleko i široko pružila površina silne vode koja se divno plavi kao najljepše nebo. Kad slučajno na toj površini ne bi bilo ni jednog broda ili barke, gledajući iz daleka, teško bi razaznao da li je to magla, oblak, nebo, zrak ili je to doista voda, golema voda koja se zove more. Čovjek nesvjesno naslućuje kolika je sila skrivena u moru! Kolike su tu dubine, kolike opasnosti, koliko bogatstvo! U tim neprovidnim dubinama krije se čudesno carstvo svakovrsnih riba, neobičnih životinja i bilja. Zato svaki čovjek gleda na more s nekim poštovanjem, i onaj koji ga pozna kao i onaj koji ga još ne pozna.

Tako je bilo i sa Macanom. Kao što ono pred godinu dana kad je putovao u Zagreb, nije mogao dočekati da ga vidi, tako je i sada

putujući u Primorje kroz Gorski kotar stalno i nestrpljivo pitao i barba Ivu i ostale putnike, pa i sama sebe:

— Pa kad će to more?

Nagledao se prekrasnih šuma, dubokih planinskih provalija, zelenih, svježih proplanaka, a u daljini visokih planina. Sve je to lijepo i zanimljivo, ali opet nije bilo ono što je on očekivao: more!

Vlak je jurio između šuma i litica kroz brojne tunele, vijugajući kao zmija. Najprije se uspinjao teško sopteći, a onda se počeo lako i veselo, bez muke kotrljati nizbrdo.

— Eh, sad se spuštamo — rekao je barba Ive — još malo pa ćemo ugledati more!...

Kad je to čuo, Macan se više nije odvajao od prozora, nego je stalno zurio i piljio u daljinu. Šuma i zelenila bivalo je sve manje, a ljutog sivog i bijelog kamena sve više.

— Pa kako i od čega žive ljudi na tolikom kamenu? — pitao je Macan barba Ivu.

— Teško, bogami, moj Macane! — odgovorio je ovaj. — Idu ti oni svuda po svijetu da zarade kruh. Nekoć su mnogi odlazili u Ameriku, jer u svojoj domovini nisu mogli naći zarade.

Najednom netko viknu:

— More!

Doista, pred Macanovim očima otvorila se divna široka slika. Plavilo se more kao nebo, a po njemu vidi se tu i tamo neki brod: dimi se i čovjek bi rekao i ne miče se, ili jedrilice kao da su bijele golubice sjele na vodu i one kao da se ne miču. Ali kad ih dulje i pozornije promatraš, primijetiš: miču se, miču, i to dosta brzo.

Kako se vlak odozgo spuštao, tako je slika bivala sve jasnija. Vidjeli su dobar dio Hrvatskog primorja i jedan dio Istre. Vidjeli su velik i lijep zaljev Kvarner, na dnu kojeg leži naša velika luka Rijeka. Pojedina mjesta što su se nanizala uz obalu vidjela su se svaki put tako jasno kao da ih gledaju ne iz željeznice, nego s aviona, koji se sasvim nisko spustio.

Barba Ive mu je sve redom tumačio.

Pokazao mu je Istru sa divnom planinom Učkom, a ispod nje kao niz bisera ispod grla poredala se po svem svijetu poznata i znamenita ljetovališta Volosko, Opatija, Lovran.

— Ono ti je otok Krk! Najveći naš otok! Pogledaj ga kako se jednim krakom približio kopnu.

— Oh, pa to bih ja preskočio! — kočoperio se Macan.

— Bi, Macane — nasmijao se barba Ive — ako možeš skočiti 200 metara u daljinu.

— Eh, toliko baš ne mogu! — odgovorio je Macan, jer ako bi se njegov najdulji skok tačno mjerio, izašlo bi jedva dva i po metra.

— I ja mislim! — rekao je barba Ive, pa je onda nastavio:

— Vidiš, ovo pod nama, to ti je Kraljevica, staro primorsko mjesto sa starim frankopanskim gradom. Ona velika kuća do frankopanskog grada to ti je bolnica za one koji boluju od tuberkuloze kosti. A ono u kutu, u dubokoj uvali, ono ti je Bakar, isto stari primorski grad. O svakom tom mjestu povijest bi znala pričati zanimljivih stvari. O borbama hrvatskog naroda sa Mlečanima i drugim neprijateljima i o mnogim i slavnim i žalosnim danima naše prošlosti.

Vijugajući po serpentinama vlak se hitro spuštao sve niže. Svud okolo sivi kamen, krš, a drva i zelenila sve to manje. Neka naselja i kuće mogao je vidjeti sasvim izbliza, pa je opazio da su nekako drukčije građena nego kod njega. Krovovi pokriveni samim žlijebnjacima.

— To ti je zbog bure — tumačio mu je barba. — Kod nas duva kadikad takva bura, da bi sav crijep odnijela, kad bi kuće bile pokrivene kao kod vas. Zato se pokriva žlijebnjacima, pa se još svaki posebno vapnom omaže, da čvršće drži.

Vlak je jurio sve hitrije. Tu i tamo se zaustavio, pa odjurio dalje, to jest niže, sve niže — k moru. Najednom nađoše se u lijepom gradu iznad mora.

— Pa tu bih mogao odmah otrčati do mora! — uskliknuo je Macan oduševljeno.

— Doista, mogao bi, ali mi ćemo ići radije do kraja, na Rijeku, a odande na brod — govorio je barba Ive. — Zapravo i ovo danas spada pod Rijeku. To je Sušak, koji je za stare Jugoslavije bio pogranični grad. Samo ga je mali most dijelio od Rijeke koja je spadala pod Italiju. Ali danas, hvala i slava narodnooslobodilačkoj borbi, nije više tako. Rijeka i Istra su naše i ostat će naše!

Dok je barba Ive još tako govorio Macanu, netko viknu: Tunel! — Neki počeše na brzinu zatvarati prozore, ali vlak je već uletio u pomrčinu. Čudio se Macan: kako je to, usred grada, ispod kuća i ulica — tunel! Projuriše kroza nj i evo ih opet u gradu, provezoše se preko velike ulice. Zbog vlaka su se zaustavili pred spuštenom brkljom automobili, kamioni, kola i ljudi čekajući da vlak prođe. Još časak i njihov vlak uleti svečano i gromko u željezničku stanicu, na kojoj stajaše natpis: RIJEKA.

Kad iziđoše napolje, požuriše se da stignu na brodicu koja će ih odvesti u barba Ivino selo. Uz put je barba Ive tumačio Macanu sve što je trebalo da zna.

Macanu je srce živo kucalo od čuda i uzbuđenja. Kao da je s oblaka pao u neki drugi, novi svijet. Sve je to bilo drukčije negoli u njegovom kraju, drukčije čak nego u Zagrebu: drugi zrak, drukčije sunce, drugi ljudi. Macan je to osjetio osobito kad je iza kolodvora došao na morsku obalu, kad mu se ogromna riječka luka širom otvorila u svoj svojoj veličini. U daljini dimeći se iz niskog dimnjaka lagano ulazi u luku jedan brod najavljujući svoj dolazak promuklim, razbitim glasom sirene. U isto vrijeme odbijajući crne mlazove dima izlazio je polagano i dostojanstveno golemi prekooceanski brod.

Uza samu obalu, obzidanu grdnim, teškim kockama kamena, sanjivo su se njihali na plavoj, masnoj vodi čamci, barke i barčice, brodice svake veličine, boje i oblika i čitav niz velikih brodova — grdosija, od kojih su neki bili veći od ijedne kuće u Macanovom

selu. Bijahu privezani jakim željeznim užetima za kamene i gvozdene stupove na obali, a oni manji običnim užetima — da ne pobjegnu, da ih more ne odnese, jer je more malokad sasvim mirno, a brodovi željni putovanja. Ne vole oni mirovanja, boje se da ne zarđaju, da ne popljesnive. Dosadno im je, osim toga. Ali ne stoje brodovi u luci samo da se odmaraju. Tu se silna roba ili tovari ili istovaruje. Dolaze kola i konji (šta bi bilo da konji padnu u more?), dolaze kamioni, pa čak i željeznica dolazi na samu obalu. Tu ti je galama na svim jezicima svijeta, tu škripe dizalice, brundaju motori, tu se radi. Pa ipak brodovi jedva čekaju da zaplove u široko more.

Macanu su se širile i oči i srce. Sunce je tu sjalo sjajnije i jasnije, življe i šire, negoli je Macan ikad vidio. Od sunca su bliještali zidovi velikih palača i kuća u luci, bliještale su i barke i brodice, pa i samo more, bliještali su i ponosni brodovi i čitave šume jarbola na njima, sa zastavama svih naroda i država svijeta. Macan se tu našao licem u lice sa cijelim svijetom. Barba Ive mu je tumačio otkuda je koji brod, on je to znao po zastavama, a Macanu se činilo kao da čuje gdje ga brodovi zovu:

— Druže Macane, izvoli ako ćeš u Afriku, u Alžir na primjer!...

— Ili možda u Egipat, druže Macane! ... Ili u Grčku? ...

— Šta ćeš u Grčkoj, druže Macane, šta ćeš u Africi, tamo je još vruće nego tu! Ne bi li pošao sa mnom u London? ...

— Ili sa mnom u Hamburg?

— Ili možda sasvim na sjever, u Norvešku? ... Tamo je sada vrlo ugodno! ...

— Možda biste, druže Macane, izvoljeli poći preko oceana u Južnu Ameriku? ...

— Išao bih ja drage volje — odgovarao im je Macan — ali ne smijem. Još sam premalen. Šta bi mi rekli mama i tata!? ... Pa onda nemam ni novaca ni pasoša! ... Vaš kapetan bi me izbacio van! Pričekajte, slavni brodovi, dok narastem, dok svršim školu! Ne budem li avijatičar, bit ću sigurno pomorski kapetan! ...

Uz izbočeni dio obale, uz takozvani »molo« stajao omalen parobrod, bijel i čist kao bijeli golub i preko mostića su na nj grnuli putnici, veliki i mali. Bijaše tu i skupina djece, izletnika, pa je Macan odmah pomislio da je to baš onaj brod kojim treba da pođu barba Ive i on. Odmah se on trgao, da će na brod.

— Nije to naš brod — rekao mu je barba Ive smijući se. — Naš je velik kao prekooceanski!

Macanu je bilo milo čuti, samo je bio nestrpljiv, kad će već jednom doći na taj brod.

Barba Ive i Macan žurili su se da uhvate brodicu kojom su trebali poći do malog sela barbe Ive. Kad je između velikih brodova Macan ugledao tu brodicu, grdno se razočarao.

Prevario ga barba Ive, našalio se s njime, pa se sad od srca smijao.

— Šta ti nije dosta velik ovaj brod? ... Ma stat ćemo na nj obojica i još njih stotina. A da ga vidiš kako juri! ... — govorio je barba Ive i Macan nije znao da li se opet šali ili govori istinu.

Bijaše to drven brod, ni velik ni malen, ali suviše skroman prema onim bijelim putničkim brodovima, a pogotovu prema oceanskim, na koje su se ljudi penjali po visećim stepenicama. Nije tu bilo kao na velikim brodovima (kako je to Macan negdje čitao i slušao) ni salona ni kabina, ni kapetanskog mosta, pa čak ni dimnjaka. Ljudi su sjedili na nekim daskama, na smotanim užetima, sanducima i gdje je tko stigao. Macan nije mogao ni da se domisli, tko je kapetan broda.

— Ah, kakav je to brod! — mislio je Macan mrzovoljno, ali ipak je zadrhtao od tihe radosti, kad je jedan čovjek, odjeven sasvim obično, u mornarskoj majici nešto viknuo i sišao pod palubu, upalio motor, dok je drugi odvezivao užeta kojima je brodica bila privezana. I već se brodica počela micati, kad eto ti juri nekakvi činovnik, radnik, što li je, i viče: — Stanite! ... — i ni pet ni šest skoči s obale na brod kao da preskakuje grabu dok je Macan mislio: — Šta će biti, ako ne doskoči, nego padne u more? ...

Lagano se brodica kretala između raznih brodova te isplovila iz luke. Nad njom su letjeli galebovi, kao veliki bijeli golubi, kriještali, strmoglavo se rušili u vodu, hvatali kruh što su im ljudi dobacivali ili ribicu ili bi naprosto na vodu mirno sjeli kao guske. Kad su izišli na otvorenije more, otkrio se divan, širok pogled na Rijeku i Sušak, na visoku i zelenu planinu Učku, a pod njom su se bijeljeli gradići, za koje je barba Ive rekao da se zovu Volosko, Opatija, Lovran ...

Najednom nedaleko broda bacila se iz mora velika, rekao bi, crna riba, pa onda druga i treća. Svi su ih gledali s veseljem, a Macan pogotovu.

— To su ti delfini ili dupini! — tumačio mu je barba Ive. — Delfini zapravo nisu ribe, nego sisavci, ali žive kao ribe, a bogme i hrane se ribom. Grabežljivi su kao morski psi, samo čovjeku neće ništa! ... A inače su veseljaci i šaljivdžije! ...

Kakvom li su samo brzinom jurili! Čas su bili s jedne strane broda, čas sa druge, čas ispred njega. Ne bi ih stigao ni najbrži motorni čamac. Izvodili su razne vratolomije, dizali se i prebacivali se u vodi, igrali se kao djeca na paši. Macan ih se nije mogao nagledati, a kad su nestali u morskoj dubini, onda je uzdahnuo:

— Eh, da mi je zajašiti na jednog delfina, alaj bi se provozao! ...

4

— Mora da je bio vrlo dobar i pametan onaj koji je izmislio praznike! Kako se divno živi o praznicima! Ne treba ići u školu, ne treba učiti ni pisati zadaće, nego bez ikakve brige igraj se i zabavljaj! — tako je mudrovao Macan Buzdovan. — Eh, kad bi tako moglo biti uvijek! ...

Ali on ipak tako nije baš ozbiljno mislio. Jer, ako je i bio »vjetropir« kako mu je govorila mama, Macan nije bio glup dječak.

Učiti se ipak mora, pa makar neki put i bilo dosadno. Kako možeš postati avijatičar ili pomorski kapetan, a kamoli, recimo, doktor, ako nećeš učiti?! ...

No sad je u malom primorskom mjestu baš uživao u plandovanju. Ujedno je, sve plandujući i igrajući se, i svašta naučio. Ponajprije je — kao svatko tko prvi put dođe na more — okušao i ustanovio da je more doista slano. (To je bilo još na brodici kojom je putovao s Rijeke: kriomice je stavio prst u more, pa ga kriomice obliznuo.) Kad je pak po prvi put zaplivao u moru, osjetio je da se lakše pliva nego u potočnoj ili riječnoj vodi. Ne treba ni spominjati da je znao zašto je tome tako. Upoznao je razne vrsti morskih riba, znao im je i imena, često neobična i čudna za njegovo uho, vidio je kako se hvata i na obalu izvlači velika mreža tuna, riba velikih i teških poput prasadi (a to je ujedno bila kao neka svečanost u selu, sve što je bilo živo poletjelo je da vidi koliki je i kakav je lov, mada su to vidjeli već hiljadu puta, bilo je vike i galame do neba). Upoznao je razne vrsti puževa, pužića, rakova i račića. Naučio je veslati na barki. Naučio je razlikovati vjetrove: buru od juga, a jugo od maestrala. I još mnogo toga! ...

Upoznao se i sprijateljio s domaćim dječacima. Doduše, prvih dana umalo da se nije s njima pobio, jer su se oni rugali njegovu govoru, a on njihovu, pa je bilo već došlo i do gurkanja: šta ti misliš, da te se ja bojim ... kako to već ide kod dječaka. Ali vidjeli su oni da se on doista ne boji, a on opet da je tu sam i stranac, pa makar je bio brz na tučnjavi, sustegao se. Na sreću je imao lijepu usnu harmoniku (što je one godine još bila rijetkost kod nas), pa je i ona pomogla da su se primirili i sprijateljili. Jedanput je hvatajući na povraz ribe i verući se po kamenju uz obalu morsku, ujedno tiho sviruckao. Računao je, neće li možda muzikom dovabiti ribice. Kadli najednom, pokaza se — dupin. Naglo je izronio, pa uronio, pa se stao prebacivati. Macan je još jače zasvirao, pa mu se učinilo da delfin poigrava na vodi po taktu glazbe. Ali je začas dupin nestao.

Drugo jutro dogodilo se isto, da se Macan toliko razdragao, te je sve svirajući zaplivao prema dupinu, ali on se izgubio, a neki Primorac stari ribar, koji je s ceste gledao, od srca se nasmijao i Macanu doviknuo:

— Stavi mu soli na rep! ...

Macan je već bio čuo, ribari ne vole delfina, jer im zna, jureći za ribom, razderati mrežu, a ribu rastjerati, pa ga psuju i tvrde da je to bezobrazna i smrdljiva riba. Macan je u sebi mislio (ali nikom nije govorio, jer bi mu se rugali):

— Meni je dupin drag, govorili vi što mu drago! ... Možda ću ga ja i zajahati, pa se provozati! — sanjario je on. — Onda ćete vi, Primorci, vidjeti kako se plovi!

Sve je to bilo lijepo i krasno, pa ni toj pustoj želji da se provoza na leđima delfina ne bi bilo prigovora. Ali Macan ne bi bio Macan, a još bi manje bio Buzdovan, a najmanje Vjetropir, kad bi ljetovanje prošlo u miru i redu. Do nekakve vratolomije je moralo doći i to takve, kakve se ne bi nitko sjetio da misli tri dana, a na koju nije mislio ni sam Macan. S njim je već tako bivalo, htio ili ne htio, nekakva se komedija morala dogoditi.

Ovaj puta je Macan obećao i mami i tati da će biti dobar, poslušan, miran i pametan, i ne samo da je obećao, nego je čak i odlučio, da se neće sramotiti i da će doći kući vedra lica. Možda se doista ne bi ništa dogodilo, da šjora ili nona (tj. baka) Lucija, majka barba Ive, nije imala dvije koze. Još ni s kozama se ne bi ništa dogodilo, da tu nije bio i jedan jarac. Pa ni otuda ne bi izašlo nikakvo zlo, samo da Macan nije imao tako plemenito srce i da nije toliko volio životinje.

Obje koze bijahu bijele i jedna se zvala *Bila* (bijela), a druga *Mila,* mati i kći. Bile su to kozice lijepe i nježne, lica im bijahu uska i blijeda, oči malo izbuljene, ali im je to izvrsno pristajalo, a kako su sitno capkale, kao da hodaju po parketima, izgledale su vrlo otmjeno. Bile su od plemenite pasmine, pa nisu imale rogova. *Bila* je osim toga davala dvije do tri litre mlijeka, pa je šjora Lu-

cija mnogo cijenila. *Mila* je još bila vrlo mlada i nije davala mlijeka, ali je bila inače vrlo mila kozica.

Jarac nije bio bijel, nego musavo žut, a imao je oštre zavinute rogove i žutu, čupavu bradu, kakvu su u staro vrijeme nosili profesori i drugi učeni ljudi. (Kažu, a mi ne znamo da li je to istina, da su u staro doba ljudi onu mudrost, koja im nije stala u glavu, skrivali u bradu. U današnje vrijeme i učeni ljudi većinom briju bradu i svu mudrost trpaju u glavu, pa zato — tako se naklapa — brzo oćelave.) Dakle, jarac je s bradom izgledao vrlo mudro, samo su ga rogovi kvarili. Osim toga uvijek je bio zle volje, ljutit i spreman da na svakoga nasrne rogovima. Nije bilo ni čudo. Njegove kozice su išle na pašu svakog dana rano ujutro i poslije podne, kad bi žega popustila, dok je nesretnik jarac ostajao u zatvoru kao da je dva jarca već zaklao. Paša doduše u onom sivom primorskom kršu i kamenu nije mnogo vrijedila, ali bilo je za koze i ugodno i zdravo da se prošetaju po svježem zraku, pa da se sastanu s drugim kozama i da malo promekeću:

— Me-e-e! Me-e-e, kako ste, drugarice?

— Hvala na pitanju, drage kozice — odgovarale bi susjede — nije baš najbolje, ali živi se! Me-he-he!

Samo je nesretni jarac, kao kakav opasan zlikovac, čamio u zatvoru, u nekakvom stisnutom toru, u kom se jedva mogao okrenuti, a kamoli poskočiti. Tor je bio u malom dvorištu iza kuće, zapravo između kuće i visokog kamenog zida. U tom dvorištu, osim koza i jarca bio je još i kokošinjac (pet kokoši i jedan pijetao) te svinjac, u kome je roktalo i cviljelo nekakvo mršavo prasence. Zaudarao je kokošinjac, smrdio je svinjac, zaudarale su koze, iako su se fino držale, a najviše je zaudarao sam jarac.

Jarcu doduše taj smrad nije smetao, ali svakog dana ga je muka uhvatila kad su kozice polazile na pašu. Trzao se, meketao, ljutio se, ali uzalud. I on bi se jadan želio prošetati, pobrstiti koju grančicu, verati se po strmim pećinama.

Ali nitko nije osjećao samilosti prema jadnom jarcu. Stari Šime, otac barba Ive, bio je ribar i vječno je boravio na tuneri. Ili je sjedeći na vrh visokih ljestava pored mora držao stražu pazeći, hoće li doći tune, ili bi krpao mreže ili naprosto ležao u hladovini i pušio na lulu. Barba Ive odlazio bi rano ujutro u susjedno mjesto na posao, pa je samo šjora ili nona (kako joj je govorio Macan) Lucija vodila brigu o gospodarstvu, o kokošima, o prasetu, o kozama i jarcu i o Macanu dakako.

Jednog dana zamolio ju je ovaj naš Macan-Mladen, da i jarca pusti na pašu i još se ponudio da će on sam na nj paziti. Ali šjora Lucija odbije tu ponudu:

— Jarac ne ide sad na pašu! Sad nije vrime za to!

— A zašto? — usudi se upitati Macan.

— Zač (jer) je jarac! — odgovorila je šjora Lucija kratko.

— A kad bih mu podrezao bradu? — dosjetio se Macan. — Onda... onda bi ljudi mislili da je koza, a ne jarac.

— Ča (šta) si poludel?! — uzvikala se šjora Lucija, pa se stala križati desnom i lijevom rukom. — O, majko božja trsatska, tko bi jarcu rezal bradu!... Nijedna ga koza ne bi više pogledala!... Da se nisi usudil ni pomisliti!...

— Ne — ne, neću, neću! — preplašio se Macan. — Ja sam samo mislio...

— Nemoj ti misliti na bedastoće!... — rekla je ona i htjela završiti razgovor o jarcu. Ali Macanu jarčeva sudbina nije dala mira. Čudio se on, kako to i zašto jarac nema nikakvog imena. Koze imaju ime, čak i neke kokoši (jednoj kaže »mala«, drugoj »stara, trećoj »škura« itd.), pa i stari mačak nije samo mačak nego Macan i Mucko. Jedini jarac nema ni imena ni prezimena.

— O, sveta Lucija, kakve misli idu tom malom po glavi! — čudila se i zgranjavala šjora Lucija. — Ča će mu ime? Jarac je jarac. Jedini u cilom selu!... Jedini!...

Macan je šutio, ali je u sebi mislio:

— U selu je možda on jedini jarac! Ali nije u svijetu. Na svijetu ima mnogo jaraca, pa kako ćeš onda razlikovati jednog od drugog?

Osim toga, mislio je, kad bude jarac imao ime i prezime, bit će zacijelo ne samo vredniji, nego i pametniji. Pa nije ni teško okrstiti jarca! Čim ga pogledaš, samo ti se ime kaže. I ne samo ime, nego i prezime! Tu su rogovi, tu je brada!

— Dakle, ti se zoveš Rogo Bradić! — govorio Macan jarcu. — Kad se nada prva prilika, ja ću te povesti na pašu!... Ništa se nemoj mrgoditi i ljutiti, nego vjeruj meni! Ja sam Macan Buzdovan, momak od riječi svaki dan! Ti se, Rogo, strpi i na mene se ne srdi! A sad, zdravo i do viđenja, idem da se okupam i da možda zajašem na delfina!

Ostavio Macan namrgođenog jarca i odjurio tankom stazom između kamenja dolje na more, a onda preskačući s kamena na kamen našao zgodno zaklonjeno mjesto podaleko od sela, sjeo na hrid, izvadio svoju usnu harmoniku, zasvirao što je ljepše znao pazeći i vrebajući, neće li se otkud pokazati dupin. Kad god je mislio dovabiti delfina, uvijek se sklonio podalje od sela i ceste, samo da mu nitko ne smeta.

Izgledao je i očekivao tako Macan dupina nekoliko dana strpljivo i eto sreće, jednog svježeg jutra: evo ga! Izronio je iz mora nedaleko obale, možda na sto-dvjesta metara. Zaigralo srce Macanu. On oprezno uđe u vodu i zapliva oštro ali tiho prema delfinu (samo da ga ne poplaši), ali je, sve plivajući, pomalo sviruckao.

— Pričekaj me, moj delfinu! — u mislima mu je govorio Macan. — Ne boj se, dupinčiću, neću ti ja ništa! Nisam ja ribar, tvoj neprijatelj, ja sam Macan, sportaš i rekorder u svim sportovima. Budeš li pametan, moj dupine, i složiš li se sa mnom, mi ćemo se proslaviti!... Bit ćemo prvaci svijeta u jedrenju bez jedara i bez motora!

Ali delfin je nemiran. Sad je tu, sasvim si mu blizu, kadli, dok okom trepneš, eno ga već sto i više metara dalje. Čas ga vidiš, čas

ga ne vidiš! Izroni, uroni, pa opet izroni, baca se kao da pleše, puše, štrca vodu, pa opet nestane. Ne znaš nikad, da li je to samo jedan ili dva, ili čak tri delfina.

Najednom, kad se Macan najmanje nadao, izroni delfin sasvim blizu pred njim i dok se iznenađeni i zaprepašteni Macan nije snašao — ćus — pljus — pljusnu ga dupin repom po nosu i po zubima tako da mu je harmoničicu zatjerao u usta. Malo te je nije progutao. Bio se Macan i iznenadio i preplašio (ali ovo nije htio priznati ni samom sebi), osim toga delfin ga zalio čitavim valom vode, dok je Macan došao k sebi, dupinu ili dupinima više ni traga ni glasa, osim što je more oko njega bilo još uzburkano, te su se valovi zibali u sve širim krugovima.

Srećom nikoga nije bilo na obali, da mu se nasmije i naruga: neka stavi delfinu soli na rep ... Još je veća sreća bila da mu je harmonika ostala u ustima, mada mu je skoro odbila zub, jer da je pala u more, tko bi je ikada našao! Čime bi onda vabio dupine?!...

Macan zapliva natrag zibajući se na valovima što ih napraviše dupini. Mada je dobio repom po nosu i ustima, ipak je bio zadovoljan:

— Neka, neka, ipak su me spazili! Sad me već poznaju! Još dva-triput tako, pa da vidiš! ... Pripitomit ću ja tebe, moj delfine! Vozit ćeš ti mene po Jadranskom moru! ...

5

Macan je, dakle, imao dvije velike, glavne brige: osloboditi jarca, zapravo, pustiti ga na pašu i u šetnju, te pripitomiti i zajašiti delfina!

Što se tiče jarca, prilika se nadala ubrzo. Nona Lucija spremala se u grad, na Rijeku, pa je uoči tog putovanja pitala Macana:

— Ćeš mi pazit na koze? Ćeš?

— Ću, ću! — odgovarao je Macan kao da je rođeni Primorac, a bio se jako razveselio. Odmah je pomislio na jarca. Odšuljao se u dvorište, pa preko ograde torića uhvatio jarca za rog i šapnuo mu prijateljski:

— Druže Rogo, sutra ćemo u šetnju! Ja sam Macan Buzdovan, momak od riječi svaki dan! ... Samo ti budi pametan! Da nisi nikome ni riječi prometetao!

Sutradan ujutro uranila nona Lucija, namirila kokoši i prase, pomuzla kozu, skuhala doručak i onda probudila Macana. Inače se Macan teško budio, ali je sada ustao odmah i s veseljem. Slušao je mudro i ozbiljno pouke none Lucije kamo da pođe s kozama na pašu, kada da ih vrati kući i kako neka pazi na jarca da mu ne pobjegne iz tora.

— Neće on pobjeći — mislio je Macan — jer ću ga ja vezati, ali na pašu će ići! Rogo Bradić neka vidi da Macan Buzdovan drži riječ!

Nona Lucija se morala žuriti. Prije negoli će na brod, morala je odnijeti zajutrak starom Šimi, koji je prenoćio na tuneri. Kako je i barba Ive otišao nekud na put, ostade Macan sam u kući gospodar.

Sad na posao! Ali to nije bilo lako. Koze su bile nestrpljive, a jarac goropadan i nerazuman. Badava njemu Macan lijepo govori:

— Druže Rogo, prijatelju Bradiću, slušaj, budi pametan! ...

Badava, čim je jarac osjetio da bi mogao na slobodu, postao je još luđi i nasrtljiviji. Ali Macan je bio momak od oka.

— Vidim ja da si ti ostao ludi jarac, makar se zoveš Rogo Bradić! Ja sam htio s tobom lijepo, ali kad ti nećeš slušati, onda ću te vezati kao pravog jarca! — tako je Macan rekao jarcu i svezao mu tanko, ali dugačko uže oko rogova.

Ni to nije išlo lako, jer se Rogo otimao opasno, no Macan je bio čvrst dečko, a i spretan.

Kad je to bilo gotovo, pusti on najprije koze, a onda i jarca, a jarac kako je izišao na vrata, u dvorište, kao da je pobenavio.

Odmah je htio da skoči preko niskog zida. Kako je pojurio, tako je i Macana povukao tolikom silom, da je ovaj posrnuo i pao. Nabio je i ogrebao koljeno, a i nos mu je stradao, ali jarca nije pustio iz ruke.

— Rogo, budi pametan! — govorio on jarcu.

I koze se uzigrale oko jarca. Milo im je što će i on s njima, samo se čude što je tako divlji i lud. Uzmeketale se one nježno i pažljivo:

— Me-he-he! . . . Me-ke-ke! Dragi jarče, polakše, polakše! . . .

Malo iznad kuće bila neka poljana, nešto kao livada. Bijaše tu ponešto trave, a bila je još rosna i svježa. Da je jarac bio razborit, kao što nije, on bi se tu zaustavio, pa bi se rosnom travom okrijepio, kako su ga i koze lijepo svjetovale:

— Me-he-he! Me-ke-ke! Eto fine travice! . . .

Ali je jarac mrmljao srdito:

— Ja sam jarac, nisam krava, šta će meni trava!

Visoko na brijegu, u sivom i bijelom kamenju, između oštrih i strmih hridina, opazi oštro jarčevo oko kako se zeleni grm. Obrstiti taj zeleni grm, to bi bila poslastica! Jer jarci i koze radije brste, negoli pasu. Osim toga one se rado veru, bilo brdo najstrmije, pa bio to sam kamen. Ne boje se da će se okliznuti i nikad im se, ni nad najopasnijim ponorom ne zavrti u glavi.

Nije jarac mnogo premišljao, nego udario pravo prema onom grmiću na vrhu brda. Macan ne da, ali ni jarac ne popušta. Tvrda je glava u jarca, zato su mu i rogovi narasli.

— Rogo benasti, dokle ćeš ludovati! — grdi Macan jarca, ali jarac ne popušta. Jaka je to i žilava životinja i vuče Macana za sobom, te on svaki čas posrne.

— Ukrotit ću ja tebe, jarče-magarče! — psuje Macan Rogu. — Nećeš ti mene više vući kao vreću! Zajahat ću ja tebe, pa da onda vidimo!

Zgrabi on jarca za rogove i baci mu se na leđa. Mišljaše, od tereta neće jarac moći dalje. Ali se prevario. Bijaše to stari, žilavi jarac, a Macan doduše čvrst, ali mršav dečko, nije bio prevelik teret za jarca. Mrmljao je doduše, ljutio se Rogo ali se i žustro penjao po onim uskim stazama, kojima se i kaže da su kozje, jer samo koze mogu onuda. Penje se jarac s Macanom na leđima, a kozice zapkaju iza njih i mekeću od čuda i prepasti:

— Ajme — he-he! Ajme — he-he! Šta vi to radite! . . . Ajme — he-he!

Primijetile to i neke susjede iz sela, iz svojih dvorišta i vrtića, pa se i one zaprepastile, nadale kriku i viku:

— Ajme, žene-e, pogledajte onega maloga, zajašil je jarca! — vikala je jedna.

— Ej, mali, ča si to napravil! Ala će te šjora Lucija! — derala se druga.

— U-u-u! — hukala je i kukala treća zloslutno kao sova.

Do toga časa nije Macan ni pomislio na nonu Luciju. On je bio uvjeren da je ona već na brodu i da putuje na Rijeku, odakle će se vratiti tek popodne. Međutim, ona je, noseći zajutrak svom starom Šimi, zakasnila i sada čekala na autobus. Pri tom se strašno ljutila i na brodicu koja ju nije čekala, i na sebe što se previše zadržala kod kuće, i na starog Šimu, kojemu je morala odnijeti doručak. Sve je u njoj kuhalo od ljutine, pa se nestrpljivo zagledala na cestu, otkud je trebalo da dođe autobus.

Kad najednom doleti neka susjeda:

— Šjora Lucija! . . . Ajme, šjora Lucija! . . . Onaj vaš mali, onaj Macan, puščal vam je jarca i eno jaši na njemu! . . . Ubit će i sebe i jarca! . . .

Dotle se već Rogo Bradić bio visoko popeo sve noseći na leđima Macana. Ne da se jarac zaustaviti, ali ni Macan ne popušta, ne silazi on jarcu s leđa. Sve misli, jarac će sustati. Penju se oni po onoj vrleti, sve Macana jeza podilazi: šta će biti, skotrlja li se on

zajedno sa jarcem niz to suro kamenje. Ali junačina je Macan, ne popušta on tvrdoglavom Rogi Bradiću!

Kad je nona Lucija čula, šta se dogodilo, ostavila ona i autobus i putovanje na Rijeku, pa pojurila na brdo. Nije vidjela baš dobro na tu daljinu, ali su joj pokazali koze i dječaka koji su već stigli do onoga grma. Vidjela je neke bijele mrlje da se miču.

— Oj, Isuse i Marijo! O, Majko božja trsatska! O, nesrićo mala! — stenjala je ona penjući se, pa je stigavši na uzvisinu, otkud je već mogla dobro vidjeti svoje kozje društvo sa Macanom na jarčevim leđima, uzvikivala što joj je grlo dalo:

— Macane, greš doli s jarca! Satrt ćeš mu noge i leđa! Ajme, sveta Lucija, nebeska zaštitnice, ča sam doživela!? . . . — vikala je ona iz sveg glasa.

Čuvši njezin glas, koze su se trgle i prestale brstiti. Ogledao se i jarac. I on je prepoznao gazdaričin glas.

— Koze-e, kozice! — dozivala je šjora Lucija. — Jare — jarčiću! . .

Macan se bio grdno preplašio, ali prije negoli se dosjetio što da učini, pojuriše već koze niz brdo, a za njima bogme i jarac. Sjetio se on da ga njegova gospodarica hrani, da mu donosi svaki dan brsta i sijena i vode, zaboravio da ga ni kriva ni dužna drži u zatvoru i da će ga opet zatvoriti.

Trčale, skakutale koze, poskakivao jarac: skok-skok — na preskok . . . skok-skok — na preskok.

Lako je bilo jašiti uzbrdo, ali naopako nizbrdo. Skok amo — skok tamo, a u srcu još strah: šta će sad biti (sjetio se i mame i tate), kako li će ga grditi nona Lucija.

Zamutilo se Macanu i on pade s jarčevih leđa, pusti i uže i rogove i jarca, skotrlja se niz ono oštro kamenje . . .

Kad je došao k sebi, našao se u svom krevetu. Sve ga je boljelo: i ruke i noge i rebra i glava. Sav se bio isprebijao. Oko glave bio mu je ovijen vlažan ručnik kao turban, pa je izgledao kao

turski sultan. Svaki čas je rukom pipao po čelu, odnosno po tom turbanu, jer mu se činilo — čim bi oči zatvorio — da mu rastu rogovi kao jarcu.

Nona Lucija bi često zavirivala u sobu zabrinuta lica. Nije ga grdila. Samo bi uzdisala i križala se pobožno:

— O, majko božja trsatska, ča sam doživela! ... O, nesritno dite, si se mogal ubit, a ča bi onda rekla tvoja mama! ...

Ležao je tako Macan nekoliko dana i oporavljao se, a onda se dogodilo nešto neobično, čudesno kao san, ali jasno kao java, kao bijeli dan. Ni sam Macan nije bio sasvim načistu, da li je to bio san ili java. Bijaše to divan doživljaj.

Ni sam nije znao kako se to dogodilo, a on je opet jašio na jarcu. Verao se s jarcem po visokoj i strmoj obali iznad samog mora. Bilo je strmo i opasno, strahota je bilo pogledati dolje, ali niti se bojao jarac, a ni Macan. Ni sam nije znao kako se mudro domislio, kako će voditi jarca, kuda bude on, Macan htio. Na dugačak prut bio je privezao snopić zelenih, lisnatih grančica, brsta, pa taj prut stavio između jarčevih rogova ispred njegove gubice, ali tako da je jarac samo kadikad mogao odgristi koji listić. Tako jarac stupa, ne po svojoj ćudi, nego kud mu Macan kaže.

Sunce je tek izašlo, jutro je bilo svježe i tiho, tiho kako mogu biti tiha jutra samo na moru. Ni najmanja se riba nije bacila. Ni ptičice nije bilo u onom kamenju da bi cvrkutala, samo je o vratu koze *Bile* cinkalo sićušno zvonce čisto i bistro kao da je od najčišćeg srebra. Ali od toga je tišina bila još tiša. Plavilo se i ljeskalo more na jutarnjem suncu u tihom zaljevu kao sjajna plava svilena marama naširoko prostrta koju tek nečujni laki vjetrić nježno mreška i nadimlje. I pri tom se iskrile hiljade kapljica. U svakoj kapi blistalo je devet malih sunaca.

Jaši Macan i gleda, hoće li se pojaviti delfin. Ležeći u krevetu često je mislio na dupine. Hoće li ih on vidjeti prije, negoli bude morao da se vrati kući.

Gleda Macan na more, zaboravio da jaše na jarcu, zaboravio i onaj svežnjić brsta pred jarčevom gubicom i tako mu se onaj prut omaknu, a jarac skokom za brstom opet onako skok-skok — na preskok — te Macan odleti naglavce s litice u more. Zna doduše plivati, no to se dogodilo tako nenadano i s takve visine, da je pomislio: Gotov sam!

Ali eto divnog čuda! U isti tren izronio — delfin! I to ne samo da je izronio, nego je zapravo Macana dočekao na svojim leđima i već juri s Macanom, juri kao strijela, kao najbrži ratni motorni čamac, ako ne i brže. Kakva je to bila vrtoglava vožnja. Jedva se drži na mokrim i kliskim leđima, a od brzine jedva hvata dah. Sve vjetar šiba uši, valovi se odvaljuju od njih kao brazde, kao da neki brzovozni traktor ore zemlju, sve se more praši, pršti, ribe zaplašene bježe na sve strane, a galebovi se deru i lete u visine.

Najednom izbiše na otvoreno more, i gle: ide regata jedrilica. Dan prije pisalo je u novinama, da će se održati ta regata, utrka jedrilica. Bijele se jedrilice kao bijele golubice, vjetar im naduo jedra kao bijele oblake, a one lake kao ribice klize nečujno po moru, natječu se koja će brže, koja će prije stići na cilj.

Sad se pojavio Macan na leđima delfina, u ruci mu onaj prut. Ali to više i nije prut sa zelenim granjem, već je to zastava. Vijori se zastava, a Macan i delfin jure i evo ih već među jedrilicama. Jedriličari gledaju, širom razrogačili oči od čuda! Kakva je ovo barka? Nit je motor — ne čuje se i ne vidi se — a nije ni jedrilica. Ali juri, prestizava ih! Kakva brzina!

— Naprijed! Za pobjedu! Naprijed! ... — viče Macan pobjedonosno.

Utom iznenada — jao — ukaza se — morski pas. Macan dreknu:

— Stoj! — htjede onom zastavom koja je na vrhu imala oštro koplje proburaziti strašnu morsku neman, ali delfin se izmaknu, uroni u dubinu, nestade ga, nestade i morskog psa, a Macan ljosnu...

Ali ne u more, nego — s kreveta na pod.

Skočila nona Lucija, preplašena: Šta je s tim nesritnim dječakom, komu je to vikao »stoj«, čega se uplašio? ...

— Šta ste me probudili? — buncao je Macan zbunjeno i ljutito. — Bio bih ga svega proburazio?! ...

— Koga? Koga bi proburazio, nesrićno dite?

— Pa njega, morskoga psa! ... Tako sam se fino vozio na delfinu i ova mi psina pokvari pobjedu! ... — mrsio je Macan pola u snu, pola budan, a sav mokar od znoja.

Poslije su se tomu i smijali, ali barba Ive se onda uozbiljio i rekao:

— Nije to tako ni ludo ni nemoguće kao što vi mislite! Eto neki dan sam vidio u novinama sliku, kako se u Americi voze po moru na delfinima. Plivačica stoji na daski, u rukama drži uzde u koje je upregnut dupin i juri! ... Ako fotografija laže, lažem i ja. Čovjek je ukrotio i pripitomio tolike životinje, ne samo psa, konja i govedo, nego i slona i lava i medvjeda, a kad je ukrotio zmiju, zašto ne bi i delfina!? — Pa tako je eto i naš Macan jašio na leđima delfina! ...

— Ali ne bi, da nije prije toga zajašil na jarca! — rekao je smijući se stari Šime. — Dobro se je natukal, dobil je febru (groznicu), pa sad sanja svakakve ludosti! ...

— Ćaća — rekao je šjor Ive — vi imate možda i pravo, ali ljudi su ostvarili mnoge svoje lude snove, pa će možda i naš Macan jednom zbilja juriti i na javi na *leđima delfina!* ...

Kako bilo, da bilo, bio to san ili java, bijaše divno, bio je to doživljaj, kojega Macan doduše nije pričao nikome više (da mu se ne bi rugali), ali koji neće nikada zaboraviti.

BILJEŠKA O PISCU

Slavko Kolar rođen je 1. XII 1891. godine u selu Palešniku u kotaru Bjelovar. Otac mu je bio učitelj.

Kolar je po zanimanju bio agronom. Godinama je radio na poljoprivrednim dobrima. Godine 1943. povezao se s narodnooslobodilačkim pokretom, a 1944. odlazi na oslobođeni teritorij. Umro je u Zagrebu 1963. godine.

Pisati je počeo rano. Još kao gimnazijalac pisao je novele i crtice i čitao ih na sastancima đačkog književnog društva. Prvu pripovijetku štampao mu je časopis »Savremenik«. Godine 1928. dobio je za novelu »*Breza*« nagradu Društva hrvatskih književnika. Prije rata objavljene su Kolarove zbirke novela »*Ili jesmo — ili nismo*«, »*Mi smo za pravicu*« i »*Perom i drljačom*«.

Kolarova novela »*Svoga tela gospodar*« prerađena je u dramu i scenarij po kojemu je snimljen film s istim naslovom. Poznata je njegova drama »*Sedmorica u podrumu*« i zbirka pripovijedaka »*Glavno da je kapa na glavi*«.

Za djecu je napisao »*Na leđima delfina*« i druge priče.

Kolarove knjige prevođene su na strane jezike.

SADRŽAJ

U vučjoj jami 7

Skakljiv konjić 19

Neobičan zec 27

Strpljivi Fabijan 40

Macan i Nebojša 53

Jurnjava na motoru 67

Na leđima delfina 91

Bilješka o piscu 119

DOSADA IZAŠLO U BIBLIOTECI VJEVERICA

Svezak 1
Anton Ingolič
DJEČAK SA DVA IMENA

Svezak 2
Anđelka Martić
PIRGO

Svezak 3
Herminia zur Mühlen
ŠTA PRIČAJU
PETROVI PRIJATELJI

Svezak 4
Fran Levstik
NAJDIHOJCA

Svezak 5
N. Veretennikov
VOLOĐA ULJANOV

Svezak 6
Johanna Spiry
HEIDI

Svezak 7
Angel Karalijčev
U SVIJETU PRIČA

Svezak 8
Erich Kästner
DON QUICHOTTE

Svezak 9
Nathaniel Hawthorne
ČUDESNA KNJIGA

Svezak 10
Kornej Čukovski
DOKTOR JOJBOLI

Svezak 11
Vladimr Colin
BAJKE

Svezak 12
Kornej Čukovski
BAJKE

Svezak 13
Marija Majerova
ROBINZONKA

Svezak 14
MAKEDONSKI PISCI DJECI

Svezak 15
Josip Vandot
KEKEC NAD SAMOTNIM PONOROM

Svezak 16
Charles Perrault
BAJKE

Svezak 17
Mato Lovrak
DEVETORICA HRABRIH

Svezak 18
Krišan Čandar
PREOKRENUTO DRVO

Svezak 19
Mihail Zoščenko
PRIČE ZA DJECU

Svezak 20
William Saroyan
TATA, TI SI LUD

Svezak 21
William Saroyan
MAMA, VOLIM TE

Svezak 22
PERZIJSKE BAJKE

Svezak 23
Braća Grimm
BAJKE

Svezak 24
Milan Šega
ČAROBNI KLJUČIĆ

Svezak 25
Vesna Parun
TUGA I RADOST ŠUME

Svezak 26
KNJIGA RADOSTI

Svezak 27
Danko Oblak
MODRI PROZORI

Svezak 28
Josip Vandot
KEKEC NA VUČJEM TRAGU

Svezak 29
Erich Kästner
EMIL I DETEKTIVI

Svezak 30
Lewis Carroll
ALICA U ZEMLJI ČUDESA

Svezak 31
Gabro Vidović
KURIR SA PSUNJA

Svezak 32
Miroslav Hirtz
PRIČE IZ PRIRODE

Svezak 33
Vojin Jelić
PSICU A KAKO JE TEBI IME

Svezak 34
Grigor Vitez
KAD BI DRVEĆE HODALO

Svezak 35
Erich Kästner
TONČEK I TOČKICA

Svezak 36
Ivana Brlić-Mažuranić
PRIČE IZ DAVNINE

Svezak 37
Gianni Rodari
ČIPOLINO

Svezak 38
Anđelka Martić
DJEČAK I ŠUMA

Svezak 39
KNJIGA RADOSTI II

Svezak 40
Ivana Brlić-Mažuranić
ČUDNOVATE ZGODE ŠEGRTA HLAPIĆA

Svezak 41
Astrid Lindgren
RAZMO U ŠKITNJI

Svezak 42
Milivoj Matošec
TIKI TRAŽI NEZNANCA

Svezak 43
Gianni Rodari
PUTOVANJE PLAVE STRIJELE

Svezak 44
Mato Lovrak
ZELENI OTOK

Svezak 45
Vjekoslav Majer
ŽUNA NA TELEFONU

Svezak 46
Nusret Idrizović
MRAV I AŽDAJA

Svezak 47
France Bevk
MALI BUNTOVNIK

Svezak 48
Grimm
PRIČE

Svezak 49
Felix Salten
BAMBI

Svezak 50
H. C. Andersen
PRIČE

Svezak 51
H. C. Andersen
BAJKE

Svezak 52
Lewis Carroll
ALICA S ONU STRANU OGLEDALA

Svezak 53
Jens Sigsgaard
ROBIN HUD

Svezak 54
Vladimir Nazor
KURIR LODA

Svezak 55
Ferenc Molnar
JUNACI PAVLOVE ULICE

Svezak 56
Stevan Bulajić
NEBESKI MORNAR

Svezak 57
Aleksa Mikić
PRIČE O MALIM BORCIMA

Svezak 58
Oton Župančič
CICIBAN

Svezak 59
Aleksandar Popović
TVRDOGLAVE PRIČE

Svezak 60
Mato Lovrak
VLAK U SNIJEGU

Svezak 61
EZOPOVE BASNE

Svezak 62
Karel Čapek
BAJKE

Svezak 63
Branka Jurca
KUĆICA KRAJ MORA

Svezak 64
Gabro Vidović
TROJICA IZ MALE ULICE

Svezak 65
Marcel Aymé
PRIČE MAČKE NA GRANI

Svezak 66
Pavel Bažov
KAMENI CVIJET

Svezak 67
Arkadij Gajdar
TIMUR I NJEGOVA ČETA

Svezak 68
Milivoj Matošec
ADMIRALOV OTOK

Svezak 69
C. Collodi
PINOKIO

Svezak 70
Gianni Rodari
ĐELSOMINO U ZEMLJI LAŽLJIVACA

Svezak 71
ČAROBNJAK IZ OZA

Korektori
Mirjana Milač i Ivanka Nikolić

*

Izdavačko knjižarsko poduzeće
Mladost
Zagreb, Ilica 30

*

Za izdavača
Ladislav Indik

IZDAVAČKO KNJIŽARSKO PODUZEĆE

mladost

ZAGREB